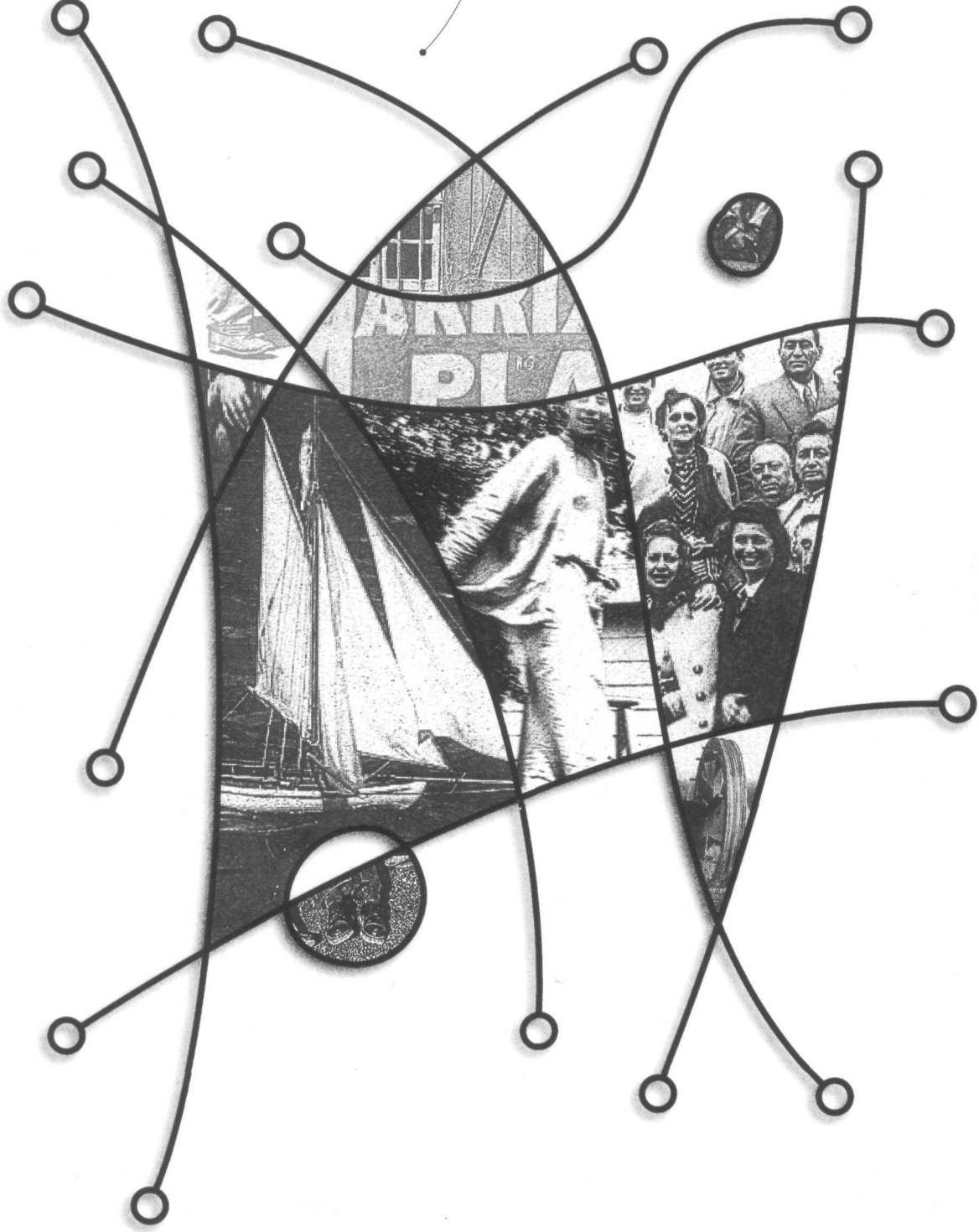

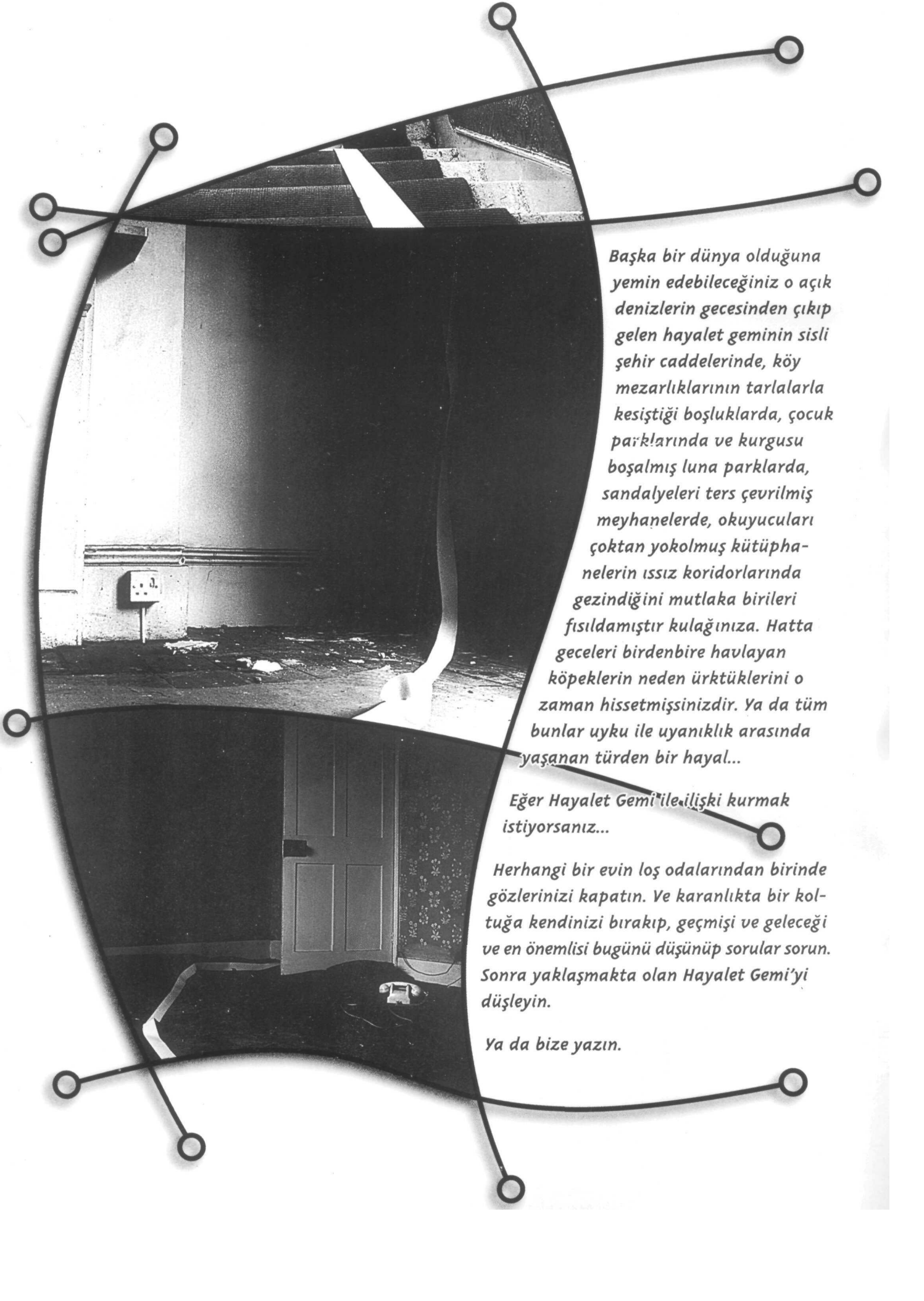
Hayalet Genti

Sayı 52

Ocak - Şubat 2000

1.000.000.00 T.L.

Başka bir dünya olduğuna yemin edebileceğiniz o açık denizlerin gecesinden çıkıp gelen hayalet geminin sisli şehir caddelerinde, köy mezarlıklarının tarlalarla kesiştiği boşluklarda, çocuk parklarında ve kurgusu boşalmış luna parklarda, sandalyeleri ters çevrilmiş meyhanelerde, okuyucuları çoktan yokolmuş kütüphanelerin ıssız koridorlarında gezindiğini mutlaka birileri fısıldamıştır kulağınıza. Hatta geceleri birdenbire havlayan köpeklerin neden ürktüklerini o zaman hissetmişsinizdir. Ya da tüm bunlar uyku ile uyanıklık arasında yaşanan türden bir hayal...

Eğer Hayalet Gemi ile ilişki kurmak istiyorsanız...

Herhangi bir evin loş odalarından birinde gözlerinizi kapatın. Ve karanlıkta bir koltuğa kendinizi bırakıp, geçmişi ve geleceği ve en önemlisi bugünü düşünüp sorular sorun. Sonra yaklaşmakta olan Hayalet Gemi'yi düşleyin.

Ya da bize yazın.

seyir defteri

Yetişememek korkusu...
Aşk ve nefretle bağlandığımız
çarklar her gün biraz daha
hızlı dönüyor... Yetişemiyoruz! O halde...

Fakat durmak ölmektir!

Hayalet Gemi

İki Ayda Bir Yayınlanır
Sayı 52, Ocak/Şubat 2000
1 000 000 TL KDV Dahil
ISSN 1301-9708

www.hayaletgemi.com

İçindekiler

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
TEKNOFİL Teknoloji Tasarım
Adına Adnan Kurt

Yazı Kurulu
Sedef Erkman
Murat Gülsoy
Ergun Kocabıyık
Nazlı Ökten
Pınar Türen

Tasarım
Faruk Ulay

Baskı
Net Matbaacılık

3. [teleskop]
Sayfa Kenarı
Mehin Akhondzadeh & Akın Tek	27. [gölgelerindansı]
A. Tempo
Ali Ergur
4. [yanlışpusula]
Müthiş Bir Çağ
Pınar Türen	31. [deligömleği]
Sürat
Kerem Yeğin
6. [üstüçizilmişkişiler]
'Midas'ın Kulakları
Panda/Tavşan Kulakları
Nazlı Ökten	34. [yalnızlığınıyuncakları]
Kızılmaske İle Diana'nın
Öpüşmesini Gören Yaşlı Çocuk
Yekta Kopan
9. [serdümen]
Hız-mız
Elif Şafak	41. [maiyansıma]
Saatte Kaç Taksimetrekare?
Pınar Öğünç
11. [düşdeğirmeni]
Aa!
Orhan Cem Çetkin	43. [iskeledekalan]
Her Şey Hızla Düşüyor
Su Ufuk Uslu
15. [karagöründü!]
Kahve Hazır
Tansu Çelikel	45. [defineadası]
Kırmızı Çizgi
Hümanur Bağlı
17. [uzakkıyılar]
Taşın Teri
Balku	46. [denizkızlarınınışarkısı]
Müzik Defteri
Sedef Dicle Yaşatılan
22. [medcezir]
Kırmızı Bir Armut
Bahar Tanyaş	51. [aytutulması]
Avadama III
Ahmet Karcılılar
24. [şişedekimesaj]
İspinozun Sıkıntısı
İskemleye Zincirliydi
Hakan Toker	55. [şeytanminaresi]
Otoban Sotalarının Radarları
Derya Erkenci
26. [denizfeneri]
Yavaş... Daha Yavaş...
Nurdan Beşergil	58. [uçanhollandalı]
Hızlı Düşünme Sanatı
Murat Gülsoy

Ölmeden önce
"hayatımızın bir
film şeridi gibi
gözümüzün
önünden geçmesi"
fikri de bana hep
kendi
yaşantılarımızın da
sayfa sayfa, adım
adım, gün be gün ,
ilerleyerek hızla
bakıldığında bir
geçmiş
oluşturmasıyla
çocukluğumuzdaki
çizgi-film
oyunlarına
benzediğini
düşündürür. Hız
gene hem olumlu
hem olumsuz, hem
var hem yok
olmasıyla üzerine
bir kere daha
düşünülmesi
gereken bir olgu.
Her karede bir olay
oluyor, ancak
kareler hızla
gözden
geçirildiğinde
anlamını buluyor.

Hayatın hızıyla, tanışmamız mecburiyetlerle tanıştığımız dönemlerde başlayıp sorumluluk aldığımız yıllarda ağırlığını gösterir. Hayatın hızına uyum sağlamak bazen çok güç olur. (Hele de hayır diyemeyen bir insansanız). Hayat bizi bir taraflara çekerken bizim aklımız hep diğer taraflardadır. İstemsiz olarak bocaladığımız kısır döngü ise "hızımızı neye göre ayarlamalıyız?" sorusudur; ölüme mi, yaşama mı?

Çocukken en rahat olduğumuz taraflardan biri de kendimizi bir hız döngüsüne kaptırmamış olmamızdır. O zamanlar oyunlarla, hayallerle, oyuncaklarla, kitaplarla, arkadaşlarla vs. geçen zaman aslında zaman kavramından uzaktır. İyi zaman – kötü zaman, kısa-yetersiz ve uzun-yeterli zaman kavramları vardır. Hız bu kısa ve uzun zaman kavramlarıyla bağlantılıdır. Kısa olan zaman çoğu kez keyifli-iyi olan ve hızla geçen zamandır. Çoğumuz o zamanlarda hızla tanışması bu sayfa kenarı çizgi-film denemeleriyle olmuştur. Hızın tarifi haz, oyundu ne de olsa çağımızın gereği (bunun zamanla değiştiğini hiç sanmıyorum). Ben o zamanlarda abimin, gizlice çizdiği, çoğunluğunun ilhamı karate filmleri olan bu çizgi-film denemeleriyle babamın kalın kitaplarını karıştırırken tanışmıştım. Her karesinin aslında bütünün bir parçası olması, ve bu bütünün ancak hızla oynatıldığında anlaşılabileceği bir çocuk için şaşkınlık vericiydi.

Ölmeden önce "hayatımızın bir film şeridi gibi gözümüzün önünden geçmesi" fikri de bana hep kendi yaşantılarımızın da sayfa sayfa, adım adım, gün be gün , ilerleyerek hızla bakıldığında bir geçmişi oluşturmasıyla çocukluğumuzdaki çizgi-film oyunlarına benzediğini düşündürür. Hız gene hem olumlu hem olumsuz, hem var hem yok olmasıyla üzerine bir kere daha düşünülmesi gereken bir olgu. Her karede bir olay oluyor, ancak kareler hızla gözden geçirildiğinde anlamını buluyor. Okula her gün gidip, sonunda mezun olduğunda, okul günlerini hızla gözden geçirip gerek sosyal ortam gerekse yaşanan diğer olaylarla aslında kendimizi oluşturduğumuzun farkına varılması gibi.

Dolayısıyla hız hem kısa dönemde hem de uzun dönemde hayatımızın içindedir. Ama adı başka bir şeydir çoğu zaman. Sorumluluktur, mecburiyettir, yaşam için yapılması gerektirir, ölmeden önce yapılması gerektirir, zevktir, hazdır...

Hadi sayfaları hızla çevirin...

Ne kadar hızlı bir tüketicisiniz? En hızlı neyi tüketirsiniz, en sık neyi tüketirsiniz, en çok neyi tüketirsiniz...

Herşeyi tüketmemiz gereken bir zaman diliminde yaşamakta olduğumuzu yaşıyoruz, işimiz, cinsiyetimiz, hayat biçimimiz, beklentimiz, hayallerimiz ... ne olursa olsun hepimiz sessizce kabullenmiş durumdayız. Sistemimizin kuralı hızlı ve toplu tüketim en açık ve net haliyle hiç sinsi yollara başvurmadan tokat gibi vuruyor iki taraflı suratlarımıza. Bir suratımız saf birşeyler tutmaya çalışıyor hayatının içinde, birkaç erdem, birkaç iyi niyet belki vicdan yıkamaya yarayacak etrafa özenle serpiştirilmiş iyilikler ve kendine özgü birşeyler barındırmaya çalışıyor 'özel' olduğunu sandığı, sanmak istediği hayatının içinde. Bir suratımız ise hızla tüketmek, ona sunulan herşeyi silip süpürmek istiyor, iştahı asla doymayan bir çeşit canavar gibi saldırıyor etrafına ve ne varsa yutuyor, yutamayınca asabileşiyor, hırçınlaşıyor, kin besliyor, mutsuz hatta hasta oluyor.

Hızla tüketilenler arasında artık herşey var, liste o kadar uzun ki kompo teorisini hatırlatmıyor değil.

MATRIX

Uzun yaşam vaat eden yoğurtlar, mutluluk veren haplar, Internet, arkadaşlıklar, aşklar, etekler, yüzükler, şarkılar, hızla değişen trendler, renkli lensler, silikonlar, telefonlar... Daha beş yıl önce zevkle dinlediğiniz şarkıcıyı artık dinleyemiyorsunuz sakın vicdan azabı çekmeyin çünkü kulağınız hergün gelişen yenilenen bariz bir şekilde çağ atlayan melodilerle doluyor ve siz bu değişime de diğer şeylerin hiçbirine karşı çıkamadığınız gibi karşı koyamadan girdabın içinde buluveriyorsunuz kendinizi, sonuç yeni cdleri, kasetleri, konserleri hızla tüketerek sisteme katkıda bulunmak. Milenyuma giriyoruz ve herkes yetişmeli, hızla koşmalıyız, durursak yetişemeyiz, son bir gayretle hızlı daha hızlı koşmalıyız, değişmeliyiz, yenilenmeliyiz, milenyum uçağını yakalamalıyız ve uçmalıyız: yeni bir bin yıla yenilenen dünya görüşümüz, giyimimiz, haberleşme biçimimiz, ilişkilerimizle uçarak girmeliyiz. Bir aşk bittiğinde artık acı çekmek yok, yeni yerler, yeni hevesler tüketerek acınızı unutabilir hatta hiç yaşamayabilirsiniz. Böylece herşey bir potada erirken siz geceleri teknoloji harikası yaylara sahip yeni yatağınızda depremi önceden haber veren sisteminizin yanında mışıl mışıl uyursunuz ama rüyanızda ne görürsünüz bilemem. Siz Internetde sohbette yaşınızı küçük gösterip , yaşadığınız kısır döngüye dönüşmüş hayatınıza alternatif istediğiniz gibi yönlendirebileceğiniz sanal flörtlerle

Birşeyler elde etmek problemleri onarmaya yetmez, bu sadece belirtileri maskeleyebilir. Küçük, sevimli, mükemmel evime gelirve yaşamımın tüm geri kalanından nefret ettiğim gerçeğini onarmak yerine bir anlığına kendimi iyi hissedebilirim. Tüketimcilik işte buna dönüşür.... Gerçekten çok fazla çalışmış ve hayatlarında birşeyler satın alabilecekleri noktaya gelmiş birçok insan şimdi şöyle diyor: "25 yıldır çalışıyorum ve bunun herşey olduğunu düşünmüştüm ama bu hiçbirşeyi çözmeyecek. Bu sadece evimi satacağım bir gün için eşya stoklamak. Chuck Palahniuk

oyalanırken kocanız siz uyurken Internet de sanal seks yaparsa ona ne kadar kızabilirsiniz.

Diyelim ki içimizde ve dışımızda uçurumlar olduğunun farkındaki azınlıkdanız. Matriksin dışına çıkma gücü bilsak bile yaşayamayacağımızı bal gibi biliyoruz. Farkındalık yetmiyor harekete geçmek ise çok zor gözüküyor.

Hızla kareler geçiyor gözümün önünden: Çaresizlik, uyuşturucu, asalaklık, kaybedenler arasına hoş geldiniz diye alkışlayan bir avuç insan ve anca gidirsiniz diye arkanızdan kakhaha atan matriksin gönüllüler ordusu.

FIGHT CLUB

Kredi kartları ile dergiden seçilen mobilyalar arasında sıkışmış hayatın ortaya çıkardığı çift kişilik kahramanımız, Don Kişot' un yel değirmeleri savaşmasının üstünden yüzyıllar geçtikten sonra, on tröst binasını yıkarak ruhlarımızı serbest bırakabilecek mi. Çöken binaların enkazından çıkan özgürleştirilmiş bedenlerimize yabancılaşmadan hızla Dövüş Kulübüne mi katılacağız. O hızla bir esareten çıkıp başka bir esarete mi gireceğiz. Birbirine sıkı sıkı bağlanmış zincirlerin verdiği tek değilim güveni kredi kartlı veya kartsız hayatlar arasında ayırım yapar mı acaba. Kabullenmemiz gereken çok fazla şey var. Gerçek denen şey bulunduğu yerde kendisini yok ediyor ki yeni gerçekler aramak üzere yola çıkılsın. Hızla çöken sistem yavaş yavaş yeniden yapılanmaya başlarken biz yine rahat sinema koltuklarımıza kurulu en fazla üç saat içinde yüzlerce fikri, bir sürü teoriyi, felsefeyi, sosyolojiyi, görsel şovu... hızla tüketiceğiz. Üç saatin sonunda muhtemelen müthişti diyeceğiz. Sahiden MÜTHİŞ bir çağda yaşıyoruz ve bizler MÜTHİŞ oyuncuları.

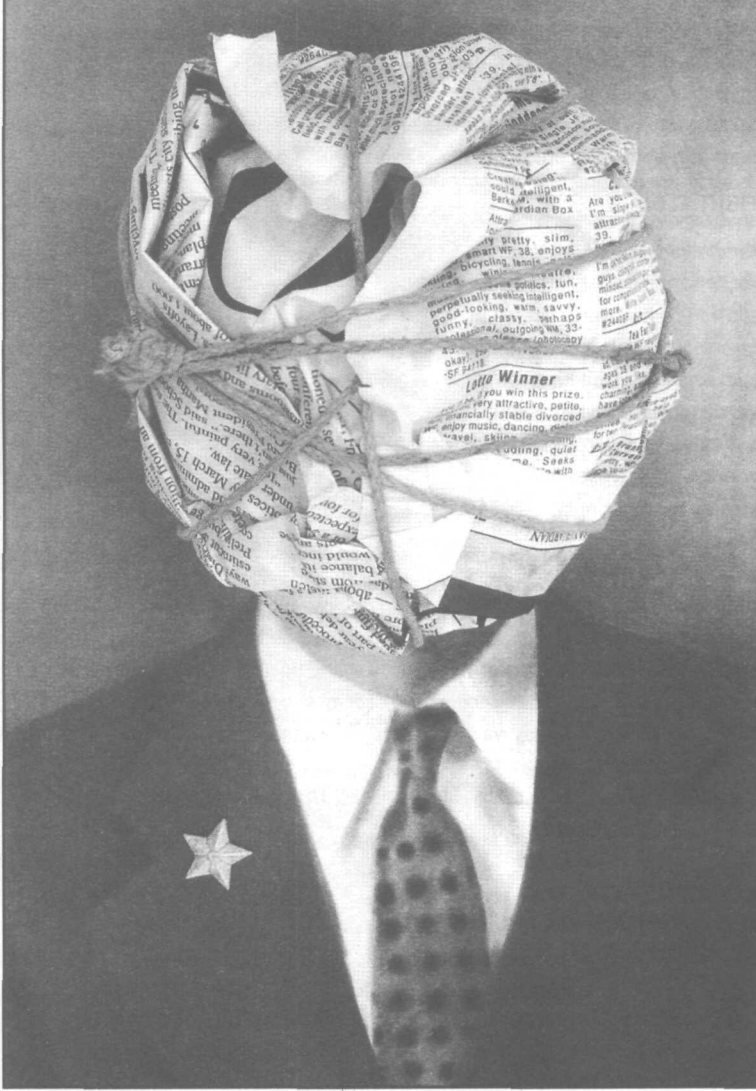
Herşey bitiğinde uzakta bir ŞEY görmek istiyorum.

'Midas'ın kulakları Panda/tavşan kulakları

Nazlı Ökten

üstüçülmüşşiler

Bilgisayar sahibi olmayı hayal eden Çinli işçi kız, önündeki oyuncak yüze uzun kulaklar takarsa bir tavşan, kısa kulaklar takarsa bir panda elde ediyor. Günde 1 pound kazanmasına rağmen köyüne dönmek istemediğini söylüyor, çünkü orada bundan daha kötü koşullarda bu paranın ancak dörtte birini kazanabileceğini biliyor. Biz o pandayı ya da tavşanı çocukları ya da çocuk ruhluları sevindirmek üzere satın alıyoruz. Acaba tavşan/pandanın yüzüne dikkatle baksak Çinli işçi kızın sıkıntısını görür müyüz?

Çin'in çelik üretimini arttırmak için tüm köylerde fırınlar hazırlanıp insanların evlerindeki kap kacağın bile devrime hizmet amacıyla çeliğe dönüştürülmeye çalışıldığı, sonucun ancak düşük kaliteli ve rekor kırmaya hiç de yetmeyecek miktarda çelik olduğu Büyük Atılım dönemini çoktan geride bırakan ülkesinde şimdi sosyalizm için iyi olanın daha çok para kazanmak olduğu sokak tiyatrocularının skeçleriyle kendisine anlatılırken elinden tavşan/pandanın tozunu silkeler mi? Hayalini kurduğu Amerika'ya birgün gidebilse ziyaret ettiği Niagara şelalesinden satın aldığı hatıra bardağın arkadaşının çalıştığı fabrikada üretildiğini görüp ne hisseder?

1980lerin sonunda California'da kapanan çelik fabrikası sökülüp gemilerle Çin'e taşınıp orada yeniden monte edildiğinde olup bitenleri hüzünlü gözlerle izleyen, Çinli işçilerin çok daha düşük ücretlerle çalışmaya razı olacaklarını bilen Amerikalı işçiler,

onlardan nefret ettiler mi? Bu fabrika kapandığında yeni bir iş bulmayı becerebilen yöneticiler, büyük şehirlerdeki şiddet ve tehlikeden kaçıp birkaç katlı evlerden ve yeşil alanlardan kurulu, yabancılara kapalı yeni cennetlerinde markete bile gitmeyip internetle alışveriş ederken, sinemada tanımadıkları insanlarla olmak yerine evlerinde DVD/VCR sistemleriyle oyalanırken, restorana gitmek yerine arka bahçelerinde mangal yaparken "aslında anti-sosyal değiliz" derken neden rahatsız görünürler?

Hindistan'ın Kuzey eyaletlerinden birinde iyi eğitilmiş Hintliler, A.B.D'nin Virginia eyaletinden hekimlerin hastaları hakkında tuttıkları ses kayıtlarını yazıya geçiriyorlar. Ses kayıtlarını

"Saçma ama bu!" diye bağırdı emniyet görevlisi. Kalıp kıyafetindeki insanlarda pek rastlanmayan bir çoşkuyla ellerini birbirine vurarak: "Kabul edilir şey değil bu! Ne iş yaptığınızı bilmiyorum ama, yaşamınızı boşa harcıyorsunuz. Anarşiye karşı özel ordumuza katılmanız gerekir. Katılacaksınız da. Düşmanlarımızın orduları sınırlarımızda. Büyük bir darbe indirmek üzeredirler. Bir an sonra, bizimle çalışmak övüncünü kaybedersiniz, belki de dünyanın son kahramanlarıyla birlikte ölme şansını da."

"Kaçırılmaması gereken bir şans elbette" dedi Syme, "Ama yine de iyi anlamış değilim. Herkes gibi, ben de biliyorum dünyanın yasa tanımaz küçük adamlar ve çılginca küçük hareketlerle dolu olduğunu. Ama ne denli canavarca olurlarsa olsunlar, birbirleriyle anlaşamamak gibi bir erdemleri var. Onların bir ordu yönettiklerini ya da bir darbe indirmek üzere olduklarını nasıl söyleyebilirsiniz? Nedir bu anarşi?"

"Rusya'da ya da İrlanda'da rastgele patlayan dinamitlerle bir tutmuyorum onu. Bunlar aldanmış değililerse bile, ezilmiş insanların eylemleridir. Benim sözünü ettiğim hareket, filozofça bir harekettir. Bir iç ve dış çemberi vardır. Hatta iç çembere laik, dış çembereyse papazsal diyebilirsiniz. Ben kendim, dış çembere günahsızlar kesimi, iç çembere suçlular kesimi demeyi yeğliyorum. Dış çember, -ki en kalabalığıdır- basit anarşistlerden, yani yasalarla

internet aracılığıyla Hindistan'a yollayan Virginialı hekimler bu işi kendi ülkelerinde yaptırmaya kalksalar tam 13 katı fazla ücret vermeleri gerektiğini biliyorlar. Kayıtları yazıya geçiren Hintlilere öğle yemeklerinde, biraz da tıp bilgileriyle aşına olmaları için Amerikan hastane dramaları izlettiriliyor. Tambiah isimli bir sosyolog, Amerika'daki Hint cemaatleri bir tapınak inşa ettirmek istediklerinde Hindistan'dan özel olarak getirtilen ustalar vize ve pasaport işlemleri hallettilerikere ülke sokulurken tanrıların vizesiz ve pasaportsuz ülkeye giriverdiklerini söylüyor gülümseyerek.

Tokyo, Şangay, Londra, Los Angeles gibi şehirler, küreselleşmenin kan damarlarını oluştururken mesafeler kısalıp kimi zaman ortadan kalktıkça dünyanın hızı giderek daha da baş döndürücü hale geliyor. İletişimin anahtar kelime olduğu bu sistemde bulaşma kaçınılmaz. Bilgi, hızla bulaşarak ilerlerken, yavaşlamak arınmak anlamına geliyor. Depresyondan kaçınmanın en önemli yollarından biri olarak gazete okumamak, televizyon seyretmemek tavsiye ediliyor. Dünya nüfusunun "şanslı" bölümü, cep telefonları beyin hücrelerini hafif ateşte pişiren saçından tırnağına prize takılı olunan bir sistemin içinde sahip olunacakların hayali gözlerinde, olunamayacakların ağırlığı omuzların üzerinde, sahip olduklarını teselli kabilinden okşuyor. Baudrillard striptizin çekiciliğinin yavaşlığından kaynaklandığını söylüyordu, giderek hızlanan yaşantımızda kaybolan arzunun yavaşça geri çağırılması diyebilir miyiz?

Amerikan sinemasının son yıllardaki en çarpıcı örneklerinin Honkong kaynaklı aksiyon filmlerinden etkilendiği biliniyor. Temposu ne denli hızlı olursa o denli iyi görünen bu filmlerin en unutulmaz sahneleri, kahramanların yavaşlatılmış bir çekimle stilize hareketler yaptıkları sahnelerdir. Yavaşlık, kimileri için zorunlu hızı sırtını dönen lüks bir ayrıcalık kimileri içinse hızla tutunup yetişemeyenlerin içine düştükleri kuyu olacaktır

Oysa tüketim toplumunun nimetlerini yeni yeni keşfeden bizim gibi ülkelerde küçük bir azınlık dışında hız, yeni keşfedilmiş bir kıta. Kentlerde henüz yaya olmadan araba sahibi olmayı öğrenenler, başka bir hayata ışınlanacaklarını sanarcasına hızla basıyorlar gaza. Sanayileşmenin zaferlerinden biri olan çelik, petrol ve plastik kokulu gezici tapınaklar, bir türlü kurmayı beceremediğimiz yerleşik düzenden kaçıyorlar bizi, arabalara atladığımız gibi... İnsanların kaldırımlarda üzerlerine çamur sıçratılmadan, ezilme tehlikesiyle ürkekçe kaçışıp durmadan yürüyemediği, yürüyemeyen yaşlılarına, bebeklerine, sakatlarına sokaklarında keyifli bir gezintiye bile çok gören kentlerimizde herşey petrol yiyip egsoz tüküren bu hayvanlar için değil mi?

Her mahallenin elinde süslü direksiyonuyla kendini arabada sanan bir delisi vardır. Düt, dü, vın vın sesleri arasında hayalini kurduğu belki de onu deli edenlerden kaçıp uzaklaşmaktır. Şehrin trafiğinde kalakaldığınızda dört bir yandan göz kırpar size Alman, Amerikan, İtalyan, Fransız, Japon ortaklıkları... "Yerli" sermayemizin en büyük hayali yüzde yüz "yerli" bir araba üretmek değil midir? Sabahları uyuklu gözlerle işe/okula gitmek için yola çıktığınızda ister toplu taşıma araçlarını kullanın ister kendi dört tekerleğinize sahip olun, sanayinin egzos kokulu nefesi selamlar ilkin sizi. Trafik kazaları, gelişmiş ekonomilerin hızına ayak uydurabilmek için dört nala koşturan ülkemizde en gözde ölüm biçimi uzunca bir süredir. Nereye gittiğimize, nasıl gittiğimize bakmaya sabrımız yok; vay yolumuza çıkanların haline! Trafikte birbirlerine yol vermedikleri için didişip duranlara bir bakın, yüzlerindeki ifade nasıl dün doğmuş gibi; yaşanmamışlıktan, birikmemişlikten, süzülmemişlikten, öğrenmemişlikten, durulmamışlıktan, dün doğup bugün ayağa kalkmış kadar tarihsiz. Aceleleri var, yaşayacak bir dolu şey var, seyredilecek, kazanılacak, tüketilecek. Henüz doyulmamış. Çiğnenip sindirilmemiş, üzerine bir keyif kahvesi içilmemiş, gözler yavaşça kapanıp tatlı rüyalara dalınmamış. Şark rehaveti falan palavra, eşeğe havuç gösterilmiş gibi koşuyoruz. Hepimiz açız. Hayır hayır ben değil dediğinizi duyar gibiyim, biraz daha bekleyin çılgin kalabalık sizi önüne katıp götürmezse acımadan üzerinize basıp geçmeyi deneyecektir.

formüllerin insan mutluluğunu yok ettiğine inananlardan oluşur. Onlara göre, insanların işlediği suçun tüm sonuçları, onlara suç diyen sistemin sonuçlarıdır. Onlar, cezayı suçun değil, suçu cezanın doğurduğuna inanıyorlar. Onlara göre, bir erkek yedi kadını ayartırsa, doğal olarak ilkbahar çiçekleri kadar günahsızdır. Yine onlara göre, bir kimse yankesicilik yaparsa, kendini iyi bir insan olarak duyumsayabilir doğallıkla. Ben, buna günahsız kesim diyorum."

"O!" dedi Syme.

"Bu nedenle bu adamlar doğal olarak, gelmekte olan mutlu günlerden, geleceğin cennetinden, kötülüğün ve erdemin boyunduruğundan kurtulmuş insanlıktan söz ediyorlar. İç çemberdeki adamlar da -kutsal papazlık da- aynı şeyi yapıyor. Onlar da alkış tutan kalabalık önünde, gelecek mutluluktan, insanlığın önünde sonunda kurtulacağından söz ediyorlar. Ne var ki, onların ağzında, bu mutlu sözlerin korkunç bir anlamı var. Onlar hiç kuruntuya kapılmıyorlar. İnsanların bu dünyada hiçbir zaman ilk günahattan ve kavgadan yakalarını sıyrabileceklerine inanmayacak denli zekidirler. Ölümü düşünüyorlar. İnsan soyu sonunda kurtulacaktır dedikleri zaman, insanoğlu canına kıyacaktır demek istiyorlar(...)"

G.K. Chesterton, Bay Perşembe, Ada Yayınları, Çeviren Vedat Günyol.

Yurtdışına giden turlarda insanların zamanını nasıl geçirdiğine dair bir araştırma yapılırsa eminim alışveriş tüm diğer faaliyetlerin önüne geçecektir. Dünyanın herhangi bir yerinde (tabii daha çok da batısında) yurttaşlarınıza rastlamak istiyorsanız alışveriş merkezlerine gidin; birkaç dakika içinde kendi dilinizden sesleri duyacaksınız. Oradan koparacağımız parçaları oramıza buramıza yapıştırıp bir bütün olabilirsek ne ala! Bu sadece bize özgü değildir kuşkusuz, ucuzlanmış uçak seferleriyle birkaç günlük tatillerde alelacele bir şehirden, bir ülkeden koparıp kendinize dahil edebileceğiniz birkaç hediyelik eşyadır olsa olsa. Fotoğraflarınızla birlikte "orada" olduğunuzu kanıtlayacak bir şeyler. Yeni bir deneyimi yaşantımıza eklemeyip dönüşecek halimiz olmadığına göre Çin malı da olsa birkaç parça turistik eşyayla yaşanmışlık satın alırız. Her köşenin önünde fotoğraf çeken Japonlara bıyık altından gülüp geçeriz (özellikle Japon kadınlarının önemli bir saplantısı henüz yaşları gençken mümkün olduğu kadar çok fotoğraf edinmektir; yaşlanıp "çirkinleştiklerinde" bunlarla avunmayı umarlar), kendi yabancılığımız pek de belli olmasın diye her gördüğümüz yerde fotoğraf çekilmekten çekiniriz kimimiz; ne de olsa yabancılığımız Japonlar kadar yazılı değildir yüzümüze. Kimimiz de gürültücü bir neşeye "hey biz geldik, bakın ülkenizi gezmeye taa nerelerden geldik, Türk deyince şaşırдыңız değil mi" halleriyle neredeyse temsil etmeye giderler ülkemizi. "Bakın, hepimiz o gelen işçiler gibi değiliz, moderniz ve sizin gibiyiz..." Şaşkınlık ve hayranlıkla kucaklanmayı bekleriz neredeyse.

İçinde yaşadığımız çevrenin bir parçası olarak kendimizi algılamaya başlamamız, kim olduğumuz sorusuna vereceğimiz cevapları hazır kılar. Bu çevrenin sınırları değiştiğinde, aileden okula, cemaatten topluma, köyden kente, ulus-devletten uluslararası dayanışmalara kayılıp geçildiğinde her sınır ihlalinde iki şey hissederiz. Vaadedilen zenginlik ve çeşitlilik, yitip gitme korkusu ve tehdit. Bir yandan bizi alıp götürecek yeni bir dünyanın sarhoşluğu zonklar zihinlerimizde, bir yandan küçük benliklerimiz o büyük bütünlüklerin içinde eriyip kaybolacakmışcasına, ben/biz elimizden kaçıp gidecekmışcasına ürkeriz. Tüm geleneklerin en sağlam dayanak noktası olduğu için tüm milliyetçiliklerin de en kıymetli istila hedefi olan aile, benzer kapanmaları defalarca meşrulaştıran araçlardan biridir. Romantik aşkı yüklenen evlilik, geleneğin buzu eridiğinde çiftleri aşkın dayanılmaz boşluğuyla başbaşa bıraktı. Olmuş ve olacak herşeyi, tüm heyecanları ve beklentileri tek bir kişiye yüklemenin acımasız ağırlığı, kadın ve erkeklerin sırtına çörelendi. Seçenekler çeşitlendi artık: işte, okulda, arkadaş toplantısında, jimnastik kulübünde, barda, dans dersinde ve hatta internette tanışılabilir ama renkler çeşitli olduğu kadar uçucudur da. Bu uçuculuk, anlamı aşka yükleyip kanatlarını çarparak uzaklaştığını seyredenlerin yüreğinde bir ağırlığa bırakır kendini. Büyük toplumsal projelere yüklenen anlam da çirkin gürültülerle yıkılıp gittikten sonra tanrısız, aşksız, vatansız bir dünyanın uçurumuna düşmekten korkuyoruz. Yeni bir dünyanın eşliğinde iyimser olmaya çalışıp, geçirdiğimiz 20 yüzyılın insanlığın karanlık çağı olarak adlandırılacağı zamanların geleceğine, ilerlemenin giderek daha çok insan tarafından paylaşılan, giderek daha hızlı ve daha iyi bir süreç olacağına inanabilirsek mücadele gücümüz olur mu? Yoksa Autzswich'i, Bosna'yı, Sivas'ı Ruanda'yı düşünüp ilerleme dediğimiz şeyin büyük bir kandırmacadan ibaret olduğu düşüncesinin altında ezilip kalır mıyız? Tarihin silindirlerinin altında bir toz zerresi kadar da olsa önemimiz, hepimiz kendi seçimlerimizi yapacağız, kimimiz seçim yapmadan, sorgulamadan yaşamaya devam edeceğiz. Peluş oyuncağın kafasına bir tavşanın kulaklarını mı dizeceğiz, yoksa bir pandanın kileri mi?

*Hayat, mayat diyorlar;
Benim gözüm mayat'ta.
Hayatın eksigi var:
Hayat eksik hayatta.**

Çığırkazan boyalı, isimleri iddialı otobüslerin, tepeleme yüklerini organlarla tutturmuş kamyonların homurtularını sabırsızlıkla solladığı şehirlerarası yolun kenarında tek katlı bir dinlenme tesisi vardı. Sırtı dağa, yüzü yola dönük. Ahşap değildi ama sarı, sıcak tahtalardan kavruk bir kisve örmüştü. Etrafında "kendin pişir, kendin ye" ocakları vardı ama tütmeğe tütmeğe çoğu çürümüştü. Sadece ocakları değil, temeli de çürüktü. Oysa temel niyetine kazılan her çukur geçmişe açılırdı; aç ve bitap iz süren, ağzını sulandıran körpe hayvanları ancak rüyasında görebilen ve en nihayetinde kendisi av olup, içi doldurulan geçmişti.

Geçmiş bir isimler silsilesiydi. Kocamış amcaların, yaşlandıka heybetini yitirmiş babaların, oku(ya)mamış gençlerin, kiskanç görümcelerin, sessiz gelinlerin, mızmız veletlerin başkabaak, yalınayak isimleriyle palazlanırdı. Gelecekse, geçmişin ağzını sulandıran yavru ceylandı. Seke seke kaçardı yalardı yal geçmişin ağzını sulandıran yavru ceylandı. Seke seke kaçardı yalçın kayalıklarda. Körpeliği iştah kabartırdı. Kovalanan eti değil, ulaşılmazlığıydı. Aslolan oydu; onun gafil telaşı, yürek hoplatan ataklığı. Geçmişin onlarca ismine, yüzlerce harfine inat, gelecek, tek ve uzun bir soyadıydı: Delişmenoğulları!

Delişmen bir hızla dolduruldu temel, yükseldi yapı. Tesis tez zamanda tamamlandı.

Temiz değildi ama yanına yaklaşıncaya kadar anlaşılmazdı pisliğini ne denli içselleştirdiği, pisliğin de tıpkı çimento gibi bir ylleştirdiği, pisliğin de tıpkı çimento gibi byapının harcına karılabildiği. Yeterince yaklaşımadan görülmezdi mutfak tezgâhının sefalëti, ne de garsonların ellerinin kiri, ne de duvarlardaki çatlaklarda taşlaşmış böcek ölülerini. Yeterince yaklaşmak, içine girmek demektir; içine girmekse, pisliğini görmemek.

Zaten birer birer buraya damlayan bütün yolcular, peşlerinde sürükledikleri anıları saatlerdir pencere manzaralarında seyretmekten yorgun düşmüş olurlardı çoktan; ve de hiçbir şeyi fazla umursamayacak kadar bıkkın, hem de acıkmış.

Yolcular, dinlenme tesisinde oturup, acı çaylarını, ekşi ayranlarını yudumlarırken, yahut bol yağlı, bol salçalı tencere yemeklerine kaşık sallarken, çok değil, daha az evvel oldukları yeri, oldukları şeyi hatırlayabilmek için dönüp dönüp yola bakarlardı. "İyi geldik" derlerdi, birbirlerine. birlerine. İyi gelmişlerdi şimdiye kadar. Bundan sonrası otobandı. Kolaydı yolun geri kalanı.

Kalkıp gittiklerinde onlardan geriye bir şeyler kalırdı muhakkak: boş çay bardakları, katı yumurta ve salatalık kabukları, ev yapımı peynirli poğaçaların kırıntıları, yemek artıkları, arkadan ağlayan pirinç taneleri, hâlâ tütmeğe ısrar eden sigara izmaritleri, saçılmış tuz ve karabiber...

*Takınsam, kanat manat;
Kuş, muş olsam seğırtsem.**

Son model arabaların bir solukluk ömür biçtikleri bir otoban var Ankara ile İstanbul arasında; dönemeçten evvel, şehirlerarası yolu sollamış bir otoban.

Otobanda, ne somurtkan kamyonların hantallığı, ne sakalı uzamış şöförlerin uyku mahmurluğu, ne de kör topal, ağır aksak fıstıkî makam bir seyrüsefer. Otobanda, ne kendinden geri kalmalar, ne gidip varamamalar, ne de olup bitememeler. Aheste aheste, şikeste beste giden ta baştan elenir orada. Hız konuşur otobanda.

Otoban o kadar hızlı konuşur ki, başkaları bir söylerken, o beş söyler. Başkaları çekingen

*Bomboş vatana inat
Matan'a doğru gitsem**

mırıldanırken, otoban hüsrevâne, tannazâne gürler. Bitimsiz nutkunun son hecesine vardığında, hâlâ ilk ve tek harfindedir. Her şeyi söylemiş olabilir bu yüzden; hiçbir şey demesi gerekmeden. Otobanın ağzında bütün harfler ayırdedici özelliklerini yitirir. Ş'lerin kuyrukları, İ'lerin noktaları ağırlıktır; Ü'lerin gözlükleri, Ğ'lerin şapkalı fazlalık.

Otoban bütün alfabeyi tek bir harfe çevirir.

Otobanın semasında bütün kuşlar aynı yöne seğirtir. Ne leylekler telaşlı, ne serçeler ürkek, ne kargalar çirkin, ne de baykuşlar uğursuzdur otobanın üzerinden uçarken.

Otoban bütün kuşları tek bir kuşa çevirir.

Otoban ne yöne ne yöne akarsa, yoldaki şeritler, kenardaki tabelalar, toprakta kar suları, gökte yağmur bulutları... her şey ve herkes de o yöne akar; yol ile yoldaş, hıza müptela olmanın kıvancıyla.

Otoban kenarlarında bitkiler hep aynı yöne doğru boyyverir.

Çığırkay boyalı, isimleri iddialı otobüslerin tepeleme yüklerini organlarla tutturmuş kamyonların homurtularını sabırsızlıkla solladığı şehirlerarası yolun kenarında tek katlı bir dinlenme tesisi vardı. Şimdi yıkılmış.

Çatısı çökmüş, masaları ezilmiş, camı çerçevesi kırılmış, tabelası yumulmuş, duvarları yıkılmış, canı yanmış... kocaman bir miş olmuş. Delişmenmiş; bir an için durulmuş.

Enkazın altında kalmış görümcelerin ördüğü kurdela ekme sepetleri, gelinlerin pişirdiği sulu tencere yemekleri, babaların kasadan yürüttüğü paralar, amcaların zulaya koyduğu rakılar, çocukların tırtıkladığı tatlılar,... Bir tek soyadları, bir tek o, sağ çıkmış enkazdan.

Ankara-İstanbul arasındaki otobanın üzerinde, yolun her iki tarafından da girişi olan bir McDonalds var. Tabaklar, bardaklar, çatalar tek kullanımlık. Yolcular bir an evvel karınlarını doyurur burada; bir an evvel kalkıp giderler, geride hiçbir iz bırakmadan.

Depremden sağ çıkanları taşıyan ambulans hastaneye yetişmeye çalışırken, Delişmenoğulları'nın soyadları camdan görmüş McDonalds'ı.

Çığırkay boyalı, isimleri iddialı otobüslerin tepeleme yüklerini organlarla tutturmuş kamyonların homurtularını sabırsızlıkla solladığı şehirlerarası yolun kenarında tek katlı bir dinlenme tesisi varmış.

Depremde yıkılmış.

Sevmemiş -miş olmayı. Bir an evvel -cak olacak.

Yenisi yapılacak hızla. Eskisinden daha fiyakalı olacak yeni tabela. Temeli bir an evvel atılıp, yolun her iki tarafından girişi olacak surette yükselecek yapı. Kimse gereğinden fazla oturmasın diye, bir saat kadranı olacak alâmet-i fârikası. McDonalds gibi olmayacak elbette; ama onun renklerinden şık bir kisse örecektir kendine. Yolcular, bir sonraki ile bir önceki arasındaki bir sıkımlık zamanda orada oturacaklar. Şehirlerarası yoldan ayrılıp otobana geçmeden evvel, çok değil, daha az evvel oldukları şeyi, oldukları yeri hatırlayabilmek için bakacaklar yola, yolculuğa, yol hâline, hâllerine... Sonra kalkıp gidecekler, geride giderek daha az şey bırakarak.

Hız ve mız peşlerinden koşacak.

Biri vaktinden evvel yetişecek, öteki hep geç kalacak.

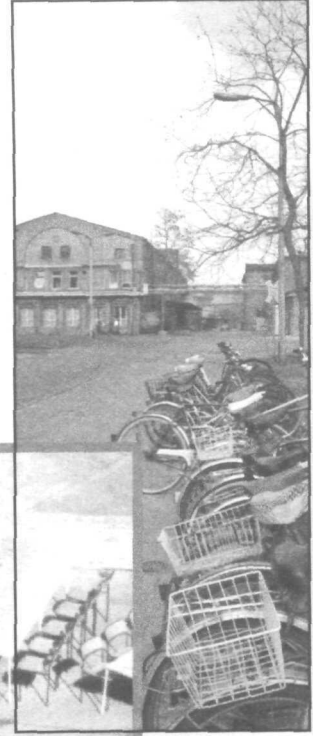
↓

! ? ?

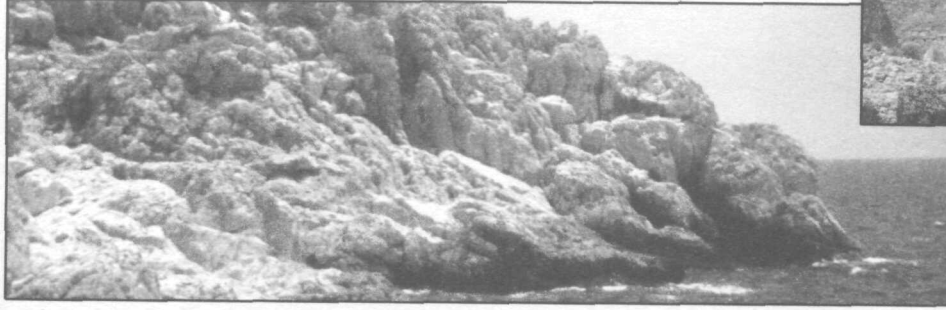

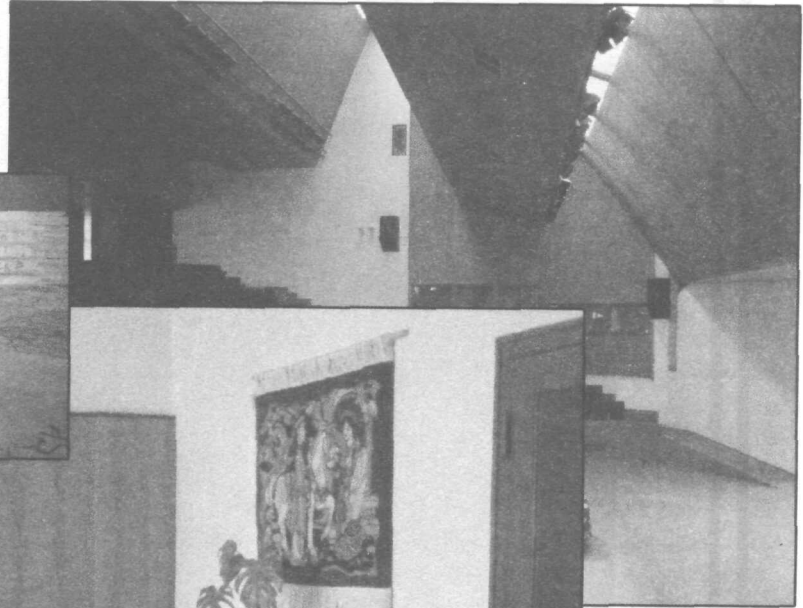
Aa!
Yine aynı
şey oldu
ya...

Herkes
nerede?

Anlayamıyorum
bir türlü!

Burada da yoklar! Neredesiniz?

Onlarla asla
karşılaşamıyorum.

Çok mu erken geliyorum
çok mu geç, doğrusu
çıkamadım işin içinden.

Hiç çok iyi bildiğiniz bir yerde, sanki oraya ilk defa gelmiş gibi hissettiniz mi? Hayatınızın dokunma, algılama gibi basit öğelerinin size hiç bir şey ifade etmediği oldu mu hiç? Cisimler ile onların şekil ve hacimlerinin anlamsız bir bilgi kaynağına dönüştüğünü tecrübe ettiniz mi? Korktum, ağlamaya başladım. Gözyaşlarımın mavi halinin üzerine düşüp damla damla lacivert beneklere dönüştüğünü görünce daha da korkup, daha çok ağladım. –Ama nasıl olup da duyguları hissedip, çevreme ait çoğu şeyi algılayamıyordum?

I O sabah etrafımda olup bitenler her zamankinden hiç de farklı değildi, başlangıçta. Kahve makinasının "kahve hazır" sinyali ile uyandım. Korkunç bir baş ağrısı boynumun biraz üzerinden başlayıp, şakaklarıma kadar başımın her yerini kemiriyordu; ama pek önemsememedim, akşamki yemekte içkiyi fazla kaçırmış olmalıydım.

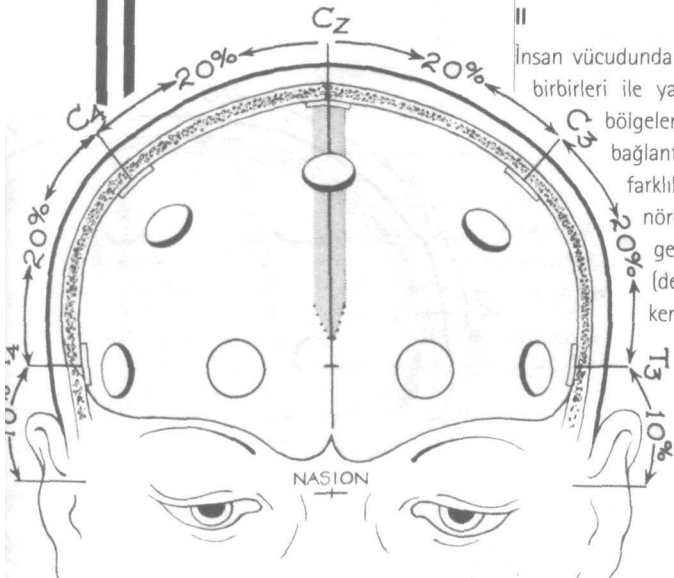
Kalkma vakti idi. Yatağın içinde doğrulup, kenarından destek alarak ayağa kalkmam ile yatak odamın tabanını kaplayan yer halısının üzerine yığılmam bir oldu. Etrafıma bakındım. Hiç çok iyi bildiğiniz bir yerde, sanki oraya ilk defa gelmiş gibi hissettiniz mi? Hayatınızın dokunma, algılama gibi basit öğelerinin size hiç bir şey ifade etmediği oldu mu hiç? Cisimler ile onların şekil ve hacimlerinin anlamsız bir bilgi kaynağına dönüştüğünü tecrübe ettiniz mi? Korktum, ağlamaya başladım. Gözyaşlarımın mavi halinin üzerine düşüp damla damla lacivert beneklere dönüştüğünü görünce daha da korkup, daha çok ağladım. –Ama nasıl olup da duyguları hissedip, çevreme ait çoğu şeyi algılayamıyordum?– Sakinleşmeliydim. Bu bir rüya idi, ve uyanacaktım –işte bir tuhaf!ki daha, somut cisimleri ve anlamlarını algılamada bu kadar zorluk çekerken, nasıl olup da bilincimi koruyabiliyordum–

Ne kadar zaman geçti orada, yatak odamın lacivert gözyaşı lekeli mavi halısının üzerinde, bilmiyorum. Fakat birilerinin endişelenip beni, evimi, aramasını zorunlu kılacak kadar uzun olmalı. Telefonun zil sesini, onun ne olduğunu bilmeden uzun uzun dinledim. Telesekreterdeki sesim bana yabancı gelmese de, neden açılış mesajı için anlamlı cümleler kurmadığımı, niye kelimeleri olması gerektiği şekilde telaffuz etmediğimi merak ettim. Ayağa kalkmalıydım. Yatağın kenarına destek almak için tutundum, yatak önce bir buz yığınına dönüştü, ve sonra eridi. Odada dokunduğum, görebildiğim her şey çoğu zaman yabancılaşıyor ve bazen de benden uzaklaşıyor, ama ben onları durduracak bir şey yapamıyordum. Hızla benden uzaklaşan komidine yetişmek için peşinden koşup, en azından telefona ulaşmak istedim, ama yapamadım. Komidin ve telefon ile birlikte birilerine haber verip, yardım isteme umutlarım da gitti.

Artık bunun rüya olmadığından ve gerçekliğinden emindim. Eğer bütün bu olanların sebebini bilsem belki çözümünü daha kolay bulabilirdim. Hiçbir zaman uyuşturucular veya halüsinojenler ile yakınlığım olmadı, her zaman tiksinti ile baktım her türlü bütün ürünlerine. Doğru, haftada bir şişe kadar şarap içiyordum, ama şarabın yaşadıklarımın üzer etkileri hiç de duyulmuş birşey değil.

Panik ve korkudan, çok yorulmuştum: Uyuya kaldım.

II İnsan vücudunda en ileri derecede farklılaşmış hücre grubu olan sinir hücreleri (nöronlar) birbirleri ile ya elektriksel (örneğin, çevresel duyu organlarının daha gelişmiş beyin bölgelerine bağlayan) ya da kimyasal (örneğin, beyin kabuğundaki hücresel bağlantıların tamamı) yollarla ilişki kurarlar. Nöronlar çeşitli şekil, hacim, ve işlevsel farklılık gösterebilirler, genel anatomik yapıları 3 temel kısımdan oluşur. Her nöron içerisinde hücre çekirdeği, kalıtım materyali ve hücrenin yaşaması için gerekli olan yapı taşlarının bulunduğu hücre gövdesinden kök alan iki tip yapı (dendrit ve akson) ile diğer nöronlara bağlanır. Dendritler hücre gövdesine kendisinin bağlantı kurduğu diğer hücrelerden bilgi taşıırken, hücre gövdesinde işlenmiş bilgi, akson tarafından diğer hücrelere taşınır.

Sinir sisteminde aksonların etrafını kaplayan protein kılıfın dejenerasyonu insanlara hiç te yabancı bir olgu değil, günümüzde. Bu sinir hücrelerinin "yalıtım sorunu" kalıtsal yolla ebeveynlerden çocuklara geçebileceği gibi¹, çeşitli kimyasallar², ve toksinlerle³ doğumdan sonra da ortaya çıkabilir. Sebepi ne olursa olsun protein kılıfın yitimi, elektriksel iletinin hızının ve "kalitesinin" düşmesi ile sonuçlanır. Ve bu değişimde de ister istemez hastanın dünyayı algılayışını, ve tepkilerini etkiler.

Merkezi sinir sistemi ve onu duyu organlarına bağlayan çevresel sinir sisteminde, aksonlar, akson içerisinde süregiden elektriksel enerji iletimini daha hızlı ve etkili bir şekilde devam ettirebilmek amacı ile bir protein kılıf ile sarılıdır. Bu kılıf yapısal olarak çevresel ve merkezi sinir sistemlerinde farklı hücreler tarafından oluşturulurlar.

Aksonların etrafındaki protein kılıfının incelmesi, ve ortadan kalkması, yalıtılmamış bir elektrik kablosu gibi, hücrenin elektriksel enerjisiyi, taşırken kaybetmesi ve belki de kendisinden sonraki hücelere aktaramaması ile sonuçlanabilir. Bu enerjinin sonraki hücelere aktarılamaması, duyuları, duyu organlarından alıp merkezi sinir sistemine kadar taşıyamamak ile sonuçlanabilir. Bunun ötesinde eğer bir şekilde organlar ile beyin arasında bir ilişki kurulmuş olsa bile, iletişimi sağlayan elektriksel sinyallerin zayıflığı yüzünden, sinirsel "bağlantı", her zaman istenildiği kadar işlevsel de olmayabilir.

Sinir sisteminde aksonların etrafını kaplayan protein kılıfın dejenerasyonu insanlara hiç te yabancı bir olgu değil, günümüzde. Bu sinir hücrelerinin "yalıtım sorunu" kalıtsal yolla ebeveynlerden çocuklara geçebileceği gibi¹, çeşitli kimyasallar², ve toksinlerle³ doğumdan sonra da ortaya çıkabilir. Sebepi ne olursa olsun protein kılıfın yitimi, elektriksel iletinin hızının ve "kalitesinin" düşmesi ile sonuçlanır. Ve bu değişimde de ister istemez hastanın dünyayı algılayışını, ve tepkilerini etkiler.

III

Şimdi kendimi daha iyi hissediyorum. En azından korkmuyorum. Hastahanedeyim, işyerimde. Ama bu sefer bir hasta olarak.

Uzun süreden beri sadece çevresel sinir sistemini etkileyen bir kalıtsal hastalık üzerinde çalışıyorum. Bilimsel olarak tek bir sorum var: Normal çalıştığı şartları, örneğin hücreler arası iletişimin hızını sınırladığınızda, sinir sistemi bu değişime ne şekilde cevap verir? Yaptığım iş aslında çok basit. Yaklaşık 10 yıl kadar önce tanımlanmış olan bir genin ürününü deneysel olarak ortadan kaldırıp, hayattaki tek sorumu biraz değiştirip sormak: Belli bir hızla gitmeye alışmış bir yapıyı yavaşlamaya zorlarsanız ne olur?

Kendi deneyime bilinçli olarak denek olmamıştım –herhalde deney modelini oluştururken kullandığım toksinlere maruz kaldım- ama şimdi beyinin içerisinde hapis kalıp, duyu organlarından gelen eksik bilgilere ve daha önemlisi beyine hiç bir zaman ulaşmayan o bilgilerin önemini, vücudu ve çoğu işlevini kontrol edebilmenin tek yolunun onun alıştığı hıza -da- bağlı olduğunu biliyorum.

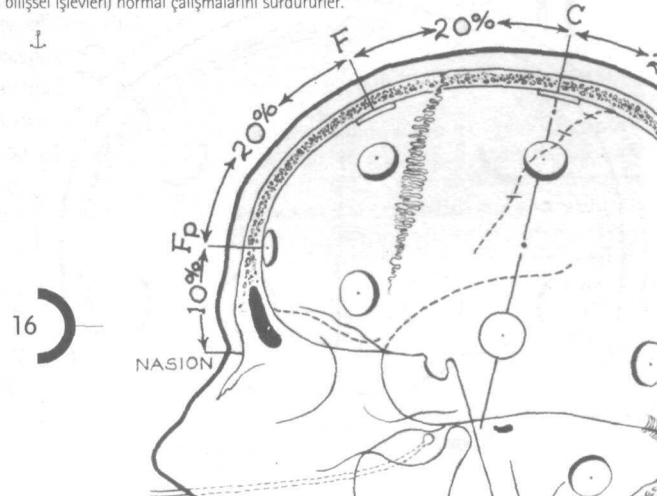
NOTLAR

1. Dejerine-Sottas Hipertrofik Noropati (Hypertrophic Neuropathy of Dejerine-Sottas) / Kalıtsal motor ve duysal nöropati, Tip III (HMSN3). Miyelin Protein Sifir (MPZ-Myelin protein zero) / Çevresel miyelin protein (MPP-Myelin protein, peripheral).

2. Temel etkileri miyelin protein kılıfın tahribi olan kimyasallara örnekler: Chloroquine, FK506.

3. Diphtheria, Buckthorn, Hexachlorophene, Sodium Cyanate, Tellurium.

İlk kısımda geçen duyu yanlısamları, başağrısı, ve motor fonksiyon bozuklukları akson etrafındaki protein kılıfın kaybına sebep olan hastalıklarda görülen semptomlardan olup, çevresel sinir sistemindeki bazı gen ürünlerinin ortadan kaldırılması (çevresel sinir sistemindeki miyelinin temel yapısal proteini olan P-0 glikoproteini gibi) merkezi sinir sisteminin işlevini devam ettirmesine olanak tanırken, çevresel sinir sisteminin duyu organlarından merkezi sinir sistemine bilgi aktarmasını güçleştirir. Bunun sonucunda duyu organları ile direk bağlantısı olan merkezi sinir sistemi bölgeleri gelen bilginin yetersizliği veya yokluğu yüzünden işlevsel olarak normal davranımlar bile, beyinin gelişmiş işlevleri (sebe-sonuç ilişkisi kurma, veya çoğu –eğer, tamamı değilse- bilişsel işlevleri) normal çalışmalarını sürdürürler.

Her şeyden önce, su kayasını bitirmek için hiç acele etmiyordu. Bir su kayasını bitirdiğinde yenisi için kullanacağı ham kayayı bulmak amacıyla günlerce hatta haftalarca dağda dolaşıyor; bulup öküz arabasıyla evinin önündeki avluya taşıttıktan sonra da yontmak için tez canlı davranmıyordu. Günlerce kayanın etrafında dönüyor, adeta hasbıhal ediyordu. Sonra bir an geliyor, Mir Mehmet'in çekicinin keskiye vurmasından çıkan aşına sesler tüm köyü sarıyordu. Avludaki kocaman dut ağacının altında dur durak bilmeden yontuyor, yontuyordu; ta ki gönlünce bir su kayası yapıncaya dek.

Bülhan'a...

Bir tek, el izlerini çamura çıkaran çocuklar bilirler toprak renkli, kavruk kadınların eksile eksile ağladıklarında kocalarına; sadece kocalarına ağladıklarını. Kadın ağlıyordu. Çocuk bakışlarını elindeki çamur topağından ayırmadan duyuyor ve görüyordu annesini. Kadın kalktı, sedirin çevresini sarmış insanları aralayarak sedirde yatan kocasına yaklaştı; onun üstüne biraz daha taze söğüt yaprağı yığdı. Sonra sedirin yanındaki kovadan ayrılan alıp söğüt yapraklarına umutsuzca serpiştirdi. Mir Mehmet'in iniltisi sedirin çevresinde kümelenmiş insanları ve meşalelerin titrek ışığında vahşi bir raksa tutuşmuş uçuşan yaratıkları bir an dalgalandırdı. Ama kısa sürdü bu. Herkes biliyordu onun terleye terleye ölüp gideceğini. Ölümüne üzülme için herkesin yeterince sebebi vardı: İçtikleri suda kar suyu tadı arayan keyif ehilleri, harbî çay tiryakileri, bebelerini davul gibi karınlarla gördükçe yüreklerinin yağdı eriyen anneler ve onun şöhretinden Taşçılar köyüne, oradan kendilerine pay çıkanlar; herkes, onun ölümüyle yitirilecek şeylerin fazlasıyla farkındaydı. Mir Mehmet, civarın hatta dünyanın en iyi taş ustasıydı bir çoklarının gözündeki. Taş ustası dediyecek, bina falan yapmazdı; onun tek işi su kayası yontmaktı.

Su kayası, neredeyse adam boyunda bir kayanın aylarca sabırla yontulmasıyla yapılan taştan bir süzgeçti aslında. Tek su kaynağı olan nehirden alınan bulanık ve çamurlu su, su kayasının haznesine konulur, sabrın ve zamanın işbirliğiyle kullanılabilir hale gelirdi. Ters bir üçgen şeklinde oyulan kaya, havada asılı kalması için ahşap bir çerçevenin içine yerleştirilir, yarım kova kadar su alan haznesi doldurulduktan sonra, altına, taştan damlayan suyun birikmesi için bir kap konulurdu. Yontucunun ustalığı, kayanın cinsi ve zaman tanımaz bir sabrın sonucunda berrak, kokusuz bir su hiçbir deliği olmayan kayanın alt sivri ucunda tomurcuklana tomurcuklana; hatta kayanın terlemesinden kaynaklanan tembel damlalar olarak alttaki kaba düşerdi. Suyun berraklığında ve nefasetinde ustadan ustaya değişen ve ancak has çay tiryakilerinin ayırımına varabildiği ince farklar olurdu. Kar suyu lezzetini çok az usta yakalardı. Bu konuda ağızdan ağza dolaşan kıstaslar da yok değildi aslında: Usta işi bir su kayasının haznesine şarap doldurulsa bile, kayanın zemzem suyu terlemesi gerektiği söylenirdi meraklılar arasında.

Mir Mehmet, bu işi uzun yıllar evvel çırağı olduğu ermeni ustanın öğrendiğini söyler ve hayır dualarla anardı ustasını. Ancak işine duyduğu şaşkıncı saygı sayesinde, ustanın ölümünden sonra da mesleğini geliştirmeye çalışmış ve bir çoklarına göre mesleğinin sınırlarını çoktan aşmıştı. Nitekim yaptığı su kayalarından damlayan suyun benzersiz lezzetinin şöhreti ustanın şöhretini ardından sürükleyerek dağlar, ovalar, sınırlar aştı. Nahçıvan ve İran'dan gelen varlıklı tüccarlar, hatta daha uzak diyarlardan gelen nüfuzlu beyler avuç dolusu çil altını eteğine döküp kendileri için de bir su kayası yontması için onun kapısını aşındırır oldu. Ama kısa zamanda tüm alıcılar su kayası almak için altının yeterli olmadığını anladılar. Mir Mehmet biraz tuhaf ve huysuz bir adamdı. Su kayası yapmak için kimseye söz vermiyor ve bitirdiğinde de kime isterse ona veriyordu kayayı. Her şeyden önce, su kayasını bitirmek için hiç acele etmiyordu. Bir su kayasını bitirdiğinde yenisi için kullanacağı ham kayayı bulmak amacıyla günlerce hatta haftalarca dağda dolaşıyor; bulup öküz arabasıyla evinin önündeki avluya taşıttıktan sonra da yontmak için tez canlı davranmıyordu. Günlerce kayanın etrafında dönüyor, adeta hasbıhal ediyordu. Sonra bir an geliyor, Mir Mehmet'in çekicinin keskiye vurmasından çıkan aşına sesler tüm köyü sarıyordu. Avludaki kocaman dut ağacının altında dur durak bilmeden yontuyor, yontuyordu; ta ki gönlünce bir su kayası yapıncaya dek.

Keyfince iş yapar, canı istediği zaman ve canı istediğine teslim ederdi. Hele aldığı su kayasının karşılığını hemen ödemeye kalkışan bahtsızlar, para keselerinin suratlarına çarpılmasından asla

Su kayalarını ortası bombeli kocaman bir küp şeklinde yontmaya başladı. Bu değişiklik , yeniliği her şey sayan bazı alıcılar arasında büyük heyecan yaratınca, bir süre sonra küp biçimindeki kayanın haznesini daha geniş ve derin oyup dibine de bir iğne deliği açtıktan sonra haznenin dip kısmına bir kat yıkanmış odun kömürü, onun üstüne bir kat çam kıymığı ; sonra yine bir kat kömür ve çam kıymığı en üste de işinin ehli ustalara yaptırılmış bir parça keçe koymaya başladı. Gerçi, dibine açtığı delik nedeniyle bu kaya terlemiyor, bayağı damlıyordu ama damlayan su buram buram reçine koktuğundan bu da güzel bir yenilik olarak değerlendirildi.

kurtulamadıkları gibi aylardır hasretle bekledikleri su kayasından da olurlardı. Bu konuda Mir Mehmet'in huysuzluğunun zaman içinde sağlaştığı bir kanun vardı: Kayayı alan talihli para pul ödemedi çekip gider, Mir Mehmet'in kayayı kime verdiğini untabileceği kadar bir zaman geçtikten sonra parayı bir köylüsüne verir; o da kimden aldığını söylemeden getirip Mir Mehmet'in karısına verir.

Muhtemelen tüm iyi sanatkarlarda olan bu tuhaf haller en azından, ne iyi bir çay tiryakisi ne de Mir Mehmet'in huysuzluğuna katlanacak kadar sabırlı olan ve belki de sadece Taşçılar köyünden geçerken adet yerini bulsun diye bir su kayası satın almak isteyenleri çabuk bıktırdı. Bu durum ise en çok Perçemli Usta ve Meşhedi Avaz'a yaradı. İkisi de vaktiyle Mir Mehmet'in çıraklığını yapmışlar, ancak ustanın huysuzluğuna mesleğin tüm inceliklerini öğrenecek kadar sabredemeyip ayrılmışlardı çıraklıktan. Ayrıldıktan sonra her ikisi de kendi hesaplarına su kayası yontmaya başlamışlar ve bir süre sonra özellikle Mir Mehmet'in keyfini beklemeyecek kadar aceleci olan alıcılar arasında rağbet görür olmuşlardı. Has çay tiryakileri her ne kadar burada onların yaptığı su kayalarından elde edilen suyun lezzeti konusunda ileri geri konuşsalar da onların da kendilerine göre bir müşterisi vardı işte. Özellikle, tepesindeki bir tutam saç dışında kafasını sürekli olarak kazıdığı için "Perçemli" diye anılan usta, alışılmış su kayalarından farklı şeyler de üretmeye çalışıyordu.. Önce ters üçgen biçimindeki su kayalarına, belki de Mir Mehmet'inkilerden farklı olsun diye , farklı bir biçim vermeye çalıştı: Su kayalarını ortası bombeli kocaman bir küp şeklinde yontmaya başladı. Bu değişiklik , yeniliği her şey sayan bazı alıcılar arasında büyük heyecan yaratınca, bir süre sonra küp biçimindeki kayanın haznesini daha geniş ve derin oyup dibine de bir iğne deliği açtıktan sonra haznenin dip kısmına bir kat yıkanmış odun kömürü, onun üstüne bir kat çam kıymığı ; sonra yine bir kat kömür ve çam kıymığı en üste de işinin ehli ustalara yaptırılmış bir parça keçe koymaya başladı. Gerçi, dibine açtığı delik nedeniyle bu kaya terlemiyor, bayağı damlıyordu ama damlayan su buram buram reçine koktuğundan bu da güzel bir yenilik olarak değerlendirildi.

Meşhedi Avaz 'a gelince, o, yeni bir yol denemektense bildiği kadarını geliştirmeyi tercih etti ve aslına bakılırsa epeyce de başarılı oldu. Ama büyük gayretlerle geçtiği yol kendine çok uzun ve çileli göründüğünden olsa gerek, herkese kendi su kayasının Mir Mehmet'inkilerden daha iyi olduğunu ama insanların sanata değil şöhrete ilgi gösterdiklerini söylüyordu yana yakıla. Özellikle de paslı kerpeteniyle diş çekmek, oğlan çocuklarını sünnet etmek, berberlik, uzun kış gecelerinde köy kahvesinde masallar anlatmak ve bildiği bilmediği her hastalığa ayaküstü çareler önermek gibi işlerle iştigal eden Dellek Rıza' nın yanında söylüyordu ki bunları, Dellek Rıza tıraş için Mir Mehmet'e gittiğinde yemeyip içmeyi yetiştirsin. Dellek Rıza da, hakkını teslim etmeli, yemeyip içmeyi yetiştirirdi her söyleneni. Üstelik Mir Mehmet güvenirdi de ona. Ama kötü sayılmazdı bu; bir bakıma doğrudu Meşhedi'nin söyledikleri: Ne yaparsa yapsın, dilden dile dolaşan Mir Mehmet efsanesi karşısında tutunma şansı yoktu.

Her iki usta da Dellek Rıza aracılığıyla Mir Mehmet'e ve ahalیه gönderdikleri nanelere karşılık ahalinin vurdumduymazlığı ve Mir Mehmet'in suskunluğu ile karşılaştıkça gadre uğramışlık duygusuyla bozguna uğradılar; her bozgun sonrası gönderdikleri nanelerin sertliği arttı, giderek hakaretler karıştı işe. Ancak onlar açısından bardağı taşıran damla, Şuşa Hanı'nın altın koşumlu atlara binmiş kalabalık bir kafiyle Taşçılar köyüne gelip bin bir şatafatla Mir Mehmet'in evine giderek kendisi için bir su kayası istemesi oldu. Gerçi Han'ın içtiği su ırmaktan değil, yalçın kayalıklarda şırıldayarak akan pınarlardan gelirdi ama Mir Mehmet'in su kayalarından terleyen suyun o pınarların suyundan bile lezzetli olduğunu duymuştu Han. Hele hazneye ırmak suyu yerine memba suyu bulunduğu kim bilir nasıl lezzetli bir su içebilecekti. Mir Mehmet'in önüne tepeleme İnan altını ve mücevherat dolu ve dışı kırmızı Gence kadifesiyile kaplı küçük bir sanduka koyup yontmakta olduğu kayayı istediğini söyledi, emir vermeyi su içmekten doğal bilen bir edayla. Mir Mehmet, hiddetten sakalları titreyerek bunu yapamayacağını; o kayayı fakir ve dul bir kadının ırmak suyu içmekten sürekli şiş karınla dolaşan iki yetimi için yonttuğunu ama bir ara vakit bulabilirse Han için de bir su kayası yontmaya çalışacağını söyledi. Para meselesini de kayanın yapımı bittiğinde hallederlerdi, sandukayı bırakmalarına gerek yoktu. Han tek kelime

etmeden, öfkeden kıpkırmızı kesilmiş bir halde atına atladı ve yanındakilerle birlikte gitmek üzere yola koyuldu. Adamlarından biri ustanın uyarısı üzerine sandukayı da aldı.

Perçemli Usta olayı duyar duymaz atına atlayıp Han'ın kafilesini köyün biraz dışında yakaladı. Han'a doğru yöneldiğinde, Meşhedî'nin ve burnunu her işe sokmaya pek meraklı olduğu herkesçe bilinen Dellek Rıza'nın da orada olduğunu görünce şaşırıp ama bozuntuya vermeden Han'a dönüp köyü ve Mir Mehmet adına özür dilediğini, eğer arzu ederse kendisine, eliyle yaptığı bir su kayasını armağan etmekten onur duyacağını söyledi. Meşhedî de benzer şeyler söyledi ama Han, cevap bile vermeden atının başını çevirip gitti. Perçemli ve Meşhedî Avaz, şaşkın şaşkın kalakaldılar orta yerde.

Sonraki günlerde bu iki usta rastladıkları herkese, Mir Mehmet'in huysuzluğu ve manasız kibriyle köyü rezil ettiğini, bu adamın tuhafıklarının artık yettiğini; günün birinde köyün başına maazallah bir bela açacağını tekrar tekrar söylemekten bıkip usanmadılar. Bununla da yetinmeyen Perçemli, Mir Mehmet'in Han'a su kayası vermemesinin kibrinden değil, sanatının gerilediğini gizleme çabasından kaynaklandığı söylentisini çıkardı. Ona göre Mir Mehmet'in su kayaları artık terlemiyordu, kendisi gibi şırıl şırıldı.

Ustaların sözleri, Dellek Rıza'nın şüphe götürmez yeteneği sayesinde Mir Mehmet'in kulağına çabuk ulaştı. Dellek Rıza, dedikoduları aktarırken onun öfkelenip ortalığı ayağa kaldırmasını ya da diğer ustaların aleyhinde daha ağır sözler sarf etmesini boşuna bekledi. Tek bir kelime etmeden çekicini keskinin sırtında tıkırdatmaya devam etti usta. Ama herhalde suskunluğunun en ağır hakaretlerden daha incitici olabileceğini kendisi bile tahmin edemezdi. Perçemli ve Meşhedî Avaz havadisi duyunca daha fazla sabredemeyip soluğu Mir Mehmet'in avlusunda aldılar. İçlerinde ne varsa ortaya döktüler. O yine sustu. Ama ustalar yetinmedi: Onun kibri ve yayılmasını teşvik ettiği yalanlarla mesleğe zarar verdiğini söylediler. İşte o vakit Mir Mehmet elindeki işi bir kenara bırakıp "Neymiş o yalanlar?" diye sordu. Perçemli yanıtladı: "Yok şarap zemzeme dönermiş, yok bataklik suyu şerbet olurmuş! Senin yaptığın su kayalarının artık suyun kaba pisliğini süzmekten başka işe yaramadığını üçümüz de biliyoruz." Mir Mehmet belki ömrünce öfkelenmediği kadar öfkelenmişti; bir süre sessiz kaldıktan sonra, "Ya sizin yaptıklarınız mı zemzeme çevirir şarabı?" diye sordu. Bir ağızdan evetlediler. Mir Mehmet öfkeden gözleri çakmak çakmak, "Benim eserim olan su kayaları sadece şarabı zemzeme çevirmez. Engerek zehri benim kayamdan terlediğinde ilaç olur; cehennem taşı şuruba döner. İnanmıyorsanız ya da inkara devam etmeye kararlıysanız, hodri meydan."

Bu meydan okumanın anlamını ne diğer iki usta ne de o an orada olan Dellek Rıza kavrayabildi. Ustalar sormayı kendilerine yediremediklerinden Dellek Rıza sordu. Cevap ürkütücüydü: Madem yaptıkları su kayalarına o kadar güveniyorlardı, bir müsabaka tertip edip bu meseleyi çözeceklerdi. Önce her usta yeni bir su kayası yontacak, daha sonra şahitler önünde hazneye zehir konacaktı. Ustalığı daha iyi olan bu müsabakadan sağ ve galip çıkacak; ustalığı beyhude bir kibirden ibaret olansa kendini bu çıkmaza sokan kibriyle birlikte toprak olacaktı.

Aslında Mir Mehmet'in meydan okuması hem ustaları hem de Dellek Rıza'yı iliklerine kadar ürpertmişti ama "kibriyle birlikte toprak olmak" meselesi, Meşhedî Avaz'a ve Perçemli Usta'ya hemen Mir Mehmet'i çağırttığından ve teklif itiraz edilemeyecek kadar adilane olduğundan, alelacele kabul ettiler. Tek itiraz Dellek Rıza'dan yükseldi: Ya üçünün yaptığı su kayası da düşündükleri kadar iyi değilse? O zaman köy ustasız kalırdı ve pis suları içmekten karnı şişen ve sıtmadan telef olan bebelerin vebali ustaların boynuna binerdi. Dolayısıyla, üç su kayasından birinin haznesine zehir değil, şarap konmalıydı ki, hem en azından bir usta sağ kalsın hem onun ustalığı da sarhoş olup olmamasıyla sınanmış olsun. İtiraz akıllıcaydı; üç usta da kabul etti.

Ertesi gün sabah namazına kalkmayan ihmalkarları köyün üç ayrı yerinden yükselen çekiç sesleri uyandırdı. Ustalar müsabaka için gereken su kayalarını yontmaya başlamışlardı. Müsabakada kullanılacak malzemelerin bulunması işini Dellek Rıza üstlenmişti. İran'a gidip gelen tüccarlara oradaki kızgın çöllerde yaşayan azgın engereklerin zehrinden yeterli miktarda ısmarlayacak, kimilerinin ermiş kimilerinin büyücü saydığı Şeyh Aziz'den ceviz büyüklüğünde cehennem taşı

"Ya sizin yaptıklarınız mı zemzeme çevirir şarabı?" diye sordu. Bir ağızdan evetlediler. Mir Mehmet öfkeden gözleri çakmak çakmak, "Benim eserim olan su kayaları sadece şarabı zemzeme çevirmez. Engerek zehri benim kayamdan terlediğinde ilaç olur; cehennem taşı şuruba döner. İnanmıyorsanız ya da inkara devam etmeye kararlıysanız, hodri meydan."

Batan güneşin kızılığı
ve ikinci ölüm, sona
yaklaşıldığının aşikar
işaretleriydi. Herkes
üçüncü taşın
terlemesini ve
heyecanlı bir rüyadan
çok zalim bir
karabasanı andırmaya
başlayan müsabakanın
bitmesini bekliyordu
artık. Zaman bir tırtılın
yavaşlığı ile geçiyor
ama beklenen damla
düşmüyordu.

alacak ve komşu ermeni köyünden bir testi dolusu şarap temin edecekti. Perçemli usta on beş gün; Meşhedi Avaz bir ay sonra su kayasını bitirdiklerini bildirdiler artık iyiden iyiye hakemliğe soyunmuş olan Dellek Rıza'ya. Bu arada Dellek Rıza gerekli malzemeleri temin etmişti ama Mir Mehmet'in evinin avlusundan çekiç sesleri yükselmeye devam ediyordu. İşi uzadıkça diğer iki usta homurdanmaya, Mir Mehmet'in kaçınılmaz sonu ertelemeye çalıştığından şikayet etmeye başladılar. Ustalıklarını dosta düşmana kanıtlamak için sabırsızlanıyorlardı.

Sonunda Mir Mehmet'in su kayası da bitti. Tam kayanın bittiği gün Şuşa Hanı'nın iki adamı yanlarında o parıltılı sandukayı da getirerek, Han'ın çok acele su kayası istediğini bildirdiler. Mir Mehmet bir kere daha başından savdı onları. Artık hazırlıkların son aşamasına gelinmişti. Mir Mehmet'in avlusu daha geniş olduğundan diğer iki ustanın su kayaları öküz arabasına yüklenip oraya taşındı. Yaptıkları su kayasının başına bir iş gelmesinden korkan ustalar da tütünlerini ve çubuklarını alıp su kayalarının yanına başına bağdaş kurarak nöbet tutmaya başladılar. Ama sadece akşam karanlığı çökene kadar sürdü bu. Dellek Rıza, herkesin evine gitmesi gerektiğini; çünkü su kayalarını kendisinin bekleyeceğini, sabah namazında gelmelerini söyledi. Sabah geldiklerinde, anlaştıkları gibi, kendisi, gözleri bağlı olarak engerek zehrini, suda eritilmiş cehennem taşı ve şarabı su kayalarının haznelere koymuş olacaktı. Sabah namazından sonra köydeki herkes Mir Mehmet'in evine çağrılacak ve müsabaka başlayacaktı.

Nitekim öyle de yapıldı. Ahali avluya toplanmaya başladığında, üç su kayası yan yana sıralanmış; haznelere gerekli maddeler doldurulmuş ve altlarına bir birinin eşi üç bakır leğen konmuştu. Ustalar kendi kayalarının yanında bağdaş kurup çubuklarını tıttırmaya başlamışlardı bile. Güneş yükselirken avluya en az yüz kişi toplanmıştı, ama kimseden çit çıkmıyordu. Sadece salkımsöğütlerin sık yaprakları arasından sürünerek geçen hafif bir rüzgarın nazik ısılığı duyuluyordu. Yapılması gereken tüm dedikodular yolda yapılmıştı ve artık herkesin kulağı su kayalarının birinden düşecek damlanın bakır leğene çarpmasından çıkacak sesteydi.

İlk damlanın tıptırtısı, hayır patlaması, güneş tepedeyken Meşhedi Avaz'ın leğeninden yükseldi. Meşhedi Avaz hariç herkes, kocaman bir tokmakla dev bir davula vurulmuş gibi irkildiler. Meşhedi Avaz, leğende bir bardağı dolduracak sıvı birikinceye kadar bekledi; sonra leğendeki sıvıyı bardağa doldurdu ve avludaki kalabalığa, sanatına duyduğu sonsuz güveni göstermek istercesine, bir an bile tereddüt etmeden bardaktaki sıvıyı son damlasına kadar içti. Dönüp kalabalığa baktı. Sevenleri tam içtiği sıvının sudan farksız berrak görünümünden cesaret alıp ümitlenmeye başlamışken yüzükoyun düştü. Anlaşmada olmamasına rağmen kadınlar onu dut ağacının altındaki sedire yatırıp içirebildikleri kadar ayran içirdiler. Ama çok geçmeden öldü Meşhedi Avaz. Kalabalıktan dualar ve mırıltılar yükseldi ve sonra o kahredici sessizlik yine başladı. Biri onun leğenine damlaların sesini kesmek için biraz pamuk attı.

Diğer iki su kayasının birinden düşen ilk damlanın bakır leğende çınlaması uzun sürmedi. Bu defa Perçemli Usta'nın kayasıydı damlayan. Perçemli de yeterli sıvının birikmesi için bir süre bekledikten sonra kalkıp leğendeki sıvıyı bardağa doldurdu. O da Meşhedi gibi dönüp kalabalığı süzdü ama adeta yardım dilenircesine. Elinin titrediği açıkça görülüyordu. Sessiz kalabalığın, özellikle de Meşhedi Avaz'ın akrabalarının yüzündeki ifade ona kuralı hatırlattı. Çaresiz, bardağı dudaklarına götürdü, ama daha bardak dudağına dokunmadan diğer eliyle göğsünü tutarak yere düştü. Ölmüştü. Kalabalık dalgalandı, karısı saçını başını dövüp çığlıklar atarak ortaya atladı. Birkaç kişi onu alıp götürdü, birisi leğenine biraz pamuk attı.

Batan güneşin kızılığı ve ikinci ölüm, sona yaklaşıldığının aşikar işaretleriydi. Herkes üçüncü taşın terlemesini ve heyecanlı bir rüyadan çok zalim bir karabasanı andırmaya başlayan müsabakanın bitmesini bekliyordu artık. Zaman bir tırtılın yavaşlığı ile geçiyor ama beklenen damla düşmüyordu. Güneş iyice alçaldı, kanatlı canavarlar inlerinden fırlayıp çökmeye başlayan geceye sahip çıktılar ama damla düşmedi. Kalabalıktan önce çekingen sonra duyurulmaya çalışılan fısıltılar, en sonra açık homurtular yükseldi: Mir Mehmet su kayasını belki de rakiplerinden kurtulmak için kasten asla terlemeyecek şekilde yontmuştu; sonsuza kadar taşın terlemesini mi bekleyeceklerdi yani vs. Mir Mehmet'te herkes gibi taşın terlemesini bekliyor ama

taş terlemiyordu. Sonunda yerinden kalktı, Meşhedi Avaz'ın leğenindeki artık bir damla su emecek hali kalmamış pamuğu alıp kimsenin müdahale etmesine meydan vermeden yumruğunun içinde sıkı ve şırl şırl akan sıvıyı çeşmeden su içer gibi içti. Engel olmaya çalışanlar yanına vardığında yerde çirpınmaya başlamıştı bile.

Onu kaldırıp sedire yatırdılar. Bir tencere dolusu ayranı içirdikten sonra akıllara Dellek Rıza'ya ne yapmak gerektiğini sormak geldi. Bunun için de önce onu ayıltmak gerekti; Mir Mehmet'in düşüşünün hemen ardından bayılmıştı. Kendine gelir gelmez Mir Mehmet'in karısına daha çok ayran yapmasını, kalabalığa da olabildiği kadar çok söğüt yaprağı toplamalarını söyledi. İstedikleri geldiğinde söğüt yapraklarından bir kısmını yorgan gibi Mir Mehmet'in üstüne örttü, üstüne de bolca ayran serpiştirdi. Dediklerine göre bu hastanın terlemesini sağlayacak, böylece zehir vücudundan atılmış olacaktı. Gerçekten de, Mir Mehmet az bir zaman sonra yaz günü hamama girmiş gibi terlemeye başladı. Yarasaların mütevaciz uçuşlarına ve sivrisineklerin tehditkar vızıltılarına karşı yakılan meşalelerin ışığında, Dellek Rıza'nın her istediğine emir diye koşanların orantısız gölgeleri birbirine çarpıyordu. Vicdan azabı herkesin sesini kesmişti. Telaşa rağmen, Mir Mehmet'in arada sırada iç çeker gibi inlemesinden, sivrisinek vızıltısından ve uzak baykuş seslerinden başka ses çıkmıyordu. Mir Mehmet'in sekiz yaşındaki oğlu dut ağacının dibine çökmüş elindeki çamur topağıyla oynuyordu. Karısı arada söğüt yapraklarını tazeliyor ve Mir Mehmet havsala almaz bir biçimde terliyordu.

Bir ara köyün öte yanından bir köpeğin havlayışı, ardından bir kedinin canhıraş sesi duyuldu. Bu ani gürültünün ardından ortalığa yeniden yuvarlanan mutlak sessizliğin ilk anında duyulan ses ise herkesi ürpertecek kadar yakın ve açıktı: Bir damlanın bakır leğene çarpmasından çıkan mütevazı patlama. Daha dönüp bakmadan anladı herkes, damlanın Mir Mehmet'in su kayasından düştüğünü. Kaya usulca, ama Mir Mehmet'in hile yaptığını dile getiren herkesi yerin dibine geçirecek kadar açık bir biçimde terliyor ve damlalar ardı ardına leğene düşüyordu. Sesi duyanın sadece kendileri olmadığını Mir Mehmet alışıldan farklı bir sesle inleyince anladılar. Karısı yanaşıp kulak verdi: Mir Mehmet, leğendeki sıvının kendisine içirilmesini istiyordu. İçirildi de. Az bir zaman sonra Mir Mehmet üstünden söğüt yaprakları döküle saçla kalkıp oturduğunda, kış boyunca kahvede hikaye anlatan ve bu konuda nam salmış Dellek Rıza bile bu durumun inandırıcı bir biçimde hikaye edilmesinin imkansız olduğunu düşündü. Kalabalık sabahdan beri gem vurduğu sesini azat etmiş, ortalığa salmıştı. Mucizevi tedaviyi şu ya da bu sebebe bağlayan heyecanlı sesler sonunda karara vardılar: Mir Mehmet, Allah'ın sevgili kulu; demek ki şarap onun su kayasına denk gelmişti ve zezem suyunun mucizevi gücü bir kere daha ortaya çıkmıştı.

Bu güzel ve iç rahatlatıcı fikri benimsemeyi herkesten çok ben isterdim. Böylelikle hem zezem suyuna hürmetsizlik etmemiş olur hem de bu hikayeyi kahvede anlattığımda daha çok takdir toplayabilirdim ama kahretsin, yapamam, İran'dan getirttiğim engerek zehrini kendi elimle koydum Mir Mehmet'in su kayasına. Ona duyduğum saygıyla kibri karşısındaki tiksintim birbirine karıştı, malzemeleri haznelere koyarken kasten onun kayasını seçtim engerek zehri için. Ölmesini değil ama kibriyle ve ustalığıyla yüzleşmesini istedim haince. O kazandı müsabakayı: Onu iyileştiren güç zezem suyunun gücü değildi.

Bu hikayeyi kahvede anlatamam. Anlatsam bile kendi hıyanetimi atlayıp her şeyi zezem suyunun, gençlere anlatıyorsam şarabın gücüne bağlar çıkarım işin içinden. Sonra da evlerine yüreklerinde bu dünyanın ibret verici olduğu kadar adaletsiz bir yer olduğunu anlamaktan kaynaklanan bir acı tortusuyla dönsünler diye hikayenin asıl sonunu anlatırım onlara: Dünyanın en usta su kayası yontucusu; şarabı zezeme, zehri şuruba çeviren Mir Mehmet, zezem mucizesiyle iyileştikten tam bir ay sonra, gece karanlığında evini basan kişiler tarafından karısı ve oğluyla birlikte kılıçtan geçirildi. Ertesi gün evine gidenler avluda yatan üç ölü beden ve ağzına kadar altın ve mücevheratla dolu kırmızı kadifeye kaplı bir sanduka buldular.

Bir ara köyün öte yanından bir köpeğin havlayışı, ardından bir kedinin canhıraş sesi duyuldu. Bu ani gürültünün ardından ortalığa yeniden yuvarlanan mutlak sessizliğin ilk anında duyulan ses ise herkesi ürpertecek kadar yakın ve açıktı: Bir damlanın bakır leğene çarpmasından çıkan mütevazı patlama.

Sayın kaptanımın ricası üzerine konu hakkındaki görüşlerimi sunuyorum.

1. Bölüm.

temel rahatsızlık

Yeryüzünün en rahatsız türü olan insanın, talep etmediği halde sahip olduğu -pozitif bilimlerce yanlışlan(a)mamış olsa da- yanlışlanmaya açık, bu nedenle de bilimselliğini koruyan önemli bir bilgi vardır: İnsan ölür. Burada sorunlu olan durum ölmek değil ölüceğini bilmektir. Çünkü bilgi sınırları belirlemektedir. Sınırların sonunu. Sonu olmak, bitirmek, bırakıp gidicek olmak... Ve bunu biliyor olmak. Oysaki sınırları olan sürecin içerisindeki yaşamsal alternatifler sınırsızdır. Sınırsızlığın içinde sınırlı olarak yaşamak zorunda olan insan tam da bu nedenden ötürü seçmek, yani sınırsızlığı sınırlandırmak durumundadır. İşte temel rahatsızlık budur. Hız bu rahatsızlığa karşı geliştirilmiş bir savunmadır. Sınırları yok edebilme yanılsamasıdır.

2. Bölüm

insanlar

İnsanlar ikiye ayrılır. Ben ve diğerleri.

3. Bölüm

diğerleri

Diğerleri toplumsal olandır ve kendi başlarına sınırdırlar. Bu sınırlar ben'in yaşadığı yanılsamayı şekillendiren sınırlardır, bu nedenle işlevseldirler. Hızlı olmayı gereklilik haline getiren ve hızın minimum ve maksimumunu belirleyen mekanizmadır. Örneğin, okula gitmek, çalışmak, çocuk yapmak; doktor, mühendis ya da bisiklet tamircisi olmak...vb. toplumsal olanı korumaya yönelik bir çok rolün ve işin üstesinden gelmeniz gerekir. Sadece annenizin çocuğu olamazsınız. Diğerleri buna izin vermez. Toplumsal olanın devamı için anne olmanız da gerekir. Tüm bunları yetiştirebilmek için hızlı olmanız gerekir. Örneğin, yedi yaşında okula gitmeli, üniversiteyi dört senede bitirmeli, 30'a gelene kadar evlenmeli hatta çocuğu da yapmalı ki toplumsal olan hızını kaybedip sınırlarla yüzleşmek zorunda kalmayın. Hatta bu diğerleri, herşeyi yetiştirip sınırları aşma yanılsamasına öylesine kapılır ki siz attık suyunuzun parasını ne zaman ödeceğinizi bile bilmek durumunda kalırsınız. Geç kalmamalısınız. Sizin yüzünüzden toplumsal olanın hızı düşmez. Düşerse bunun bir yaptırımı mutlaka vardır. Örneğin, üniversiteyi yirmi yılda bitirmek gibi bir tercihiniz olamaz. Toplum sizi yirmi yıl bekleyemez. Hızınız belirlenen ölçülere uymuyorsa, yani yeterince hızlı değilseniz, sizi kenara iter yirmi yılda sizin gibi yirmi tane yetiştirip toplumsal olanı korur.

4. Bölüm

sapma

Aslında diğerlerinin her biri birer bendir ve toplumsal olan bu benlerin normal bir şekilde dağılmış şeklidir. Burada normal dağılım istatistikteki anlamıyla kullanılmaktadır. Benlerin hız değişkeni baz alınarak oluşturulabilecek normal dağılımı için bak. Şekil 1. Toplumsal olanı korumayı sağlayan yeterli ve gerekli hıza sahip benler toplumun çoğunluğunu oluşturur. Bireysel hızları toplumsal olandan farklı, daha az ya da daha çok, olanlar normal dağılımın

uçlarına doğru yer alırlar. Bunlara istatistikte sapan (deviant) denir.

5.bölüm

öğrendiğimizi örnekliyelim

Sapma, yönüne göre ödüllendirilir ya da cezalandırılır. Örneğin, on beş yaşında uzay bilimi olan ya da oldurulan Amerikalı çocuklar. Onlar dehadırlar. Sınırlılık sancımıza ilaç olur, yanılısamayı gerçeğe dönüştürürler. Normal dağılımın sağ ucunda yer alırlar. Bir başka örnek,

yaşlılardır, sol uçtadırlar. Onlar yavaşlırlar. Özellikle hızları artmış ve artmakta olan toplumlarda problemdirler. İnsan toplulukları arasında en çok şiddete maruz kalan gruplardan biridir.

6.bölüm

tamamlayıcı notlar

Bir de arada dere de kalan benler vardır. Bunlar da normal dağılımın sağında da solunda da olabilirler. Bunların en çilgınları kendilerini toplumsal olandan sorumlu

hissedenlerdir. Normal dağılımın eğri olduğu düzeltilmesi gerektiği gibi kör kütük inançları vardır. Onlara göre, sınır eğriliğın kendisidir. Temelde yanılısamayı sorguladıkları, sınırsızlığın 'hız'sızlık olduğu gibi rahatsız fikirleri olduğu için genelde toplumu diken üstünde tutarlar. Çocuklardan uzak tutulmaları gerekir.

7. Bölüm

çabuk öğrendik

Hızlı yemeyi, uyumayı, sevmeyi, yürümeyi, okumayı, dinlemeyi, konuşmayı, sevişmeyi, içmeyi küsmeyi, bağlanmayı, bırakmayı, vazgeçmeyi, izlemeyi, kızmayı...

8. Bölüm

istanbul

Geçenlerde bir sevgili girdi hayatıma -beklenmedik bir telefon- ve çıktı -bir otobüs durağı-. Sanırım olay İstanbul'da geçiyordu.

9. bölüm

son

Armutun sınırları vardır. Kırmızının yoktur. Hız, armutun kırmızıya boyanmış halidir. Ve yaşantımız hep bir armut olarak kalacaktır. Kırmızı bir armut olarak...

↓

İspinozun Sıkıntısı İskemleye Zincirliydi

Hakan Toker

Şişedekimesaj

Yarım saat sonra,
her birine onar
dakika ayırdığım
Eurosport, CNN ve
Discovery
Channel'dan yeni
öykümün taslağını
oluşturmuş, Rezzan'ı
tamamen unutmuş,
derin bir "puff"
üflemiş, muzlu süt
hazırlamak üzere
mutfağa gitmek için
motivasyon
hazırlığına
başlamıştım ki
telefonum sekiz kez
çaldı, yarım dakika
sustu ve dört kez
daha çaldı.

"Alo, Berk!"

"Efendim?"

"Başlık bulamadım. Dört harfli olsun. Yarım saatin var."

"Son gün müydü bugün? O'lum sen gerçekten tuhafsin. Ne diye son bir saate sıkıştırıyo'sun?"

"Bırak bunları. Yarım saat sonra beni ara. Sözlük karıştır."

"Tamam."

"Görüşürüz," diyerek telefonu kapattım.

Ekranın sağında, ihtiyacım kalmadığı için oraya bıraktığım kalın Oxford sözlük, HTML dilini anlatmaya çalışan devasa bir kitap ve küçük boyutlu ama kapsamlı bir yazım kılavuzu başka bir gün, başka bir yazının başlığı için dönülmek üzere, tam bir aydır, üst üste bekliyorlardı. Yüz yirmi beş santimetrelık ekranıyla hayatıma derin bir pencere açan televizyonumun solunda ise, Rezzan'ın çıkmadan önce küçük parmağıyla dokunup "ben artık gideyim" dediği solmuş kasımpatı, kendisine belirsiz ama başat bir anlam yüklemek istediğim için olmalı, ince ve upuzun cam vazomun içinde hâlâ kıpırdar gibi duruyordu. Üç kitap, televizyon ve vazodan müteşekkil triptik kompozisyonun alt sınırını oluşturan kalın cam yüzeyin vazonun dibiyle birleştiği yerde meydana gelen optik yanılsamayı çözmek dürtüsüyle alçak, iki tane ben alacak kadar geniş koltuğumdan kalkıp iki adım attığımda vazonun dibinin aşağı yukarı bir parmak kalınlığında olduğunu anlayıp rahatladım. Yine de bir adım daha atarak vazoyu sol elimin menziline soktum ve işaret parmağımla boynundan hafifçe iterek dipteki bir parmaklık optik farklılığın su olmadığından kesinkes emin oldum. Geri geri yürüyüp koltuğuma dönerken açık pencerenin kenarında toplanmış tül perde ile sol, tümüyle kitaplık haline getirilmiş yan duvarın uzak kenarı ile sağ, televizyonun arkasındaki duvara oldukça yüksekte asılmış Bosch röprodüksiyonu ile de üst sınırlarını tamamladım kompozisyonun. Otururken kumandayla televizyonu açtım. Terk edilmişim. Bir süre için pipimle kendi kendime oynayacaktım.

Vakit gelmişti: "Ding dong"ları saymaya başladım. İşin en sıkıntılı tarafı bu başlangıçtı. Her ay aynı paranoyayı yaşıyordum çünkü: On birinci "ding dong"un arkasından sinsi bir on ikincinin gelivermesi. Neyse ki böyle bir gariplik olmadı.

Kumanda sağ elimdeydi hâlâ; Eurosport'u tuşlayıp onu yere, odanın tabanını neredeyse tamamen kaplayan Kazak desenli yumuşak halının üzerine bıraktım ve emekleyerek televizyonun altındaki alçacık, sıradışı sehpaye yöneldim. Her biri yaklaşık otuz santimetre yüksekliğinde, yirmi santimetre çapında, boya ile ahşap görünümü verilmiş dört çelik silindir ve onların üzerine yerleştirilmiş kalın, oval bir camdan başka bir şey olmayan sehpanın altında kareli, A4 bloknotlar ve kalem, silgi, kalemtraş gibi malzemelerimi bir arada tutan çift kulplu, "Calvin and Hobbes" desenli, seramik fincanımsı dışında başka bir şey yoktu. Ucu sipsivri bir kalem ve açık sarı renk sayfalı, kullanılmamış bir bloknot seçip tekrar koltuğuma döndüm. Yarım saat sonra, her birine onar dakika ayırdığım Eurosport, CNN ve Discovery Channel'dan yeni öykümün taslağını oluşturmuş, Rezzan'ı tamamen unutmuş, derin bir "puff" üflemiş, muzlu süt hazırlamak üzere mutfağa gitmek için motivasyon hazırlığına başlamıştım ki telefonum sekiz kez çaldı, yarım dakika sustu ve dört kez daha çaldı. Açtım.

"Moruk, n'aber, niye açmıyo'sun?"

"O'lum, tuvalettedim."

"İyi. Bak, sana acıip bi' başlık buldum. Sözlükten ardarda dört kelime."

"İngilizce mi?"

"Evet. Tam çeviri olanaksız elbette ama en azından bi' aliterasyon mevcut."

"Zıpla hemen."

"Ha?"

"Yani, zıplat."

"Bekle, mesaj edece'm."

"Bekliyo'm. Ha'di"

Bilgisayarı açıp yazmaya başladım. Bittiğinde yalnızca üç dakikam kalmıştı. Elektronik postayı açtım, öyküyü ekledim ve gönderdim. Bilgisayarın saati 23:59'u gösteriyordu. Otuz saniye kadar sonra salondaki saatin "ding" ve "dong"larını keyifle sayarken hâlâ bilgisayarın karşısındaydım ve doğal olarak pis pis sırtıyordum. "On iki," dedim ve kalktım. Salona gittim. Sigara yaktım. Zil çaldı.

"Ha'di."

Pık diye kapattım telefonu. "Bu durumda," dedim, telefonu yere, kumandanın yanına bırakırken, "Rezzân'ı tamamen unutmuş filan değilim. Öyle olsaydı onu unuttuğumdan bahsedemezdim. Neyse ki, yani en azından, Berk'e bir şey söylemedim. Helmut Kohl kırıldı, Japon yeni içeride kaldı." Epeyce pis bir şekilde sırttım ve kapattım konuyu. Bardağı, daha doğrusu Rezzân'ı taşıran da bu tarz inorganik bir espriydi çünkü; hâlâ hafifçe vicdan azabı duyuyordum.

"Alla'im, ben bunları kime anlatıyorum ya'ü böyle!" diye düşünürken telefonum mesaj aldığımı bildirmek için dört kez dıtladı. Berk, kümelenmiş küçük nesnelere ihtiva eden durgun hayatımı her fırsatta eleştirirdi eleştirmesine ama nesnelere biçimlendirirken işime karışmaktan da zevk alırdı. "Herhalde," dedim, telefonumu elime almak için zorlukla eğilirken, "bizimki mesajı önceden hazırlamış."

SEVGİLİ CALVIN, HOBBS DAYANAMADI VE ORMANA DONDU. STOP.

Bir kez daha okudum. Ah, evet! Donmamıştı. Sadece dönmüştü. Telefon elimde, arkama dönüp uzun sarkaçlı duvar saatine baktım "ding" ve "dong"un yarım saatim kaldığını bildirdiğine emin olmak için. Öylece sallanıyordu sarkaç. İki dakika kadar sallandı ve telefonum yeniden dıtladı:

THE CHAFFINCH'S CHAGRIN WAS CHAINED TO THE CHAIR

İşe koyuldum: Sözlüğü alıp yüzüstü yere uzandım. "Chaffinch" ve "chagrin" ne anlama geliyor diye bir baktım önce ve hemen "ispinoz" yazdım deftere. "Chagrin" için bir dakika kadar kaybettikten sonra "sıkıntı"da karar kıldım. Kalem ve sözlüğü orada bırakarak defterle birlikte içeriye geçtim. Bilgisayarı açıp yazmaya başladım. Bittiğinde yalnızca üç dakikam kalmıştı. Elektronik postayı açtım, öyküyü ekledim ve gönderdim. Bilgisayarın saati 23:59'u gösteriyordu. Otuz saniye kadar sonra salondaki saatin "ding" ve "dong"larını keyifle sayarken hâlâ bilgisayarın karşısındaydım ve doğal olarak pis pis sırtıyordum. "On iki," dedim ve kalktım. Salona gittim. Sigara yaktım. Zil çaldı.

Boş bulundum kapıyı açınca: "Ah," dedim, "seni tamamen unutmuştum."

"Neyse, boş ver," dedi, "fincanımı unutmuşum da onu almak için döndüm. Girmiy'cem."

Dönmek ve donmak. Bu defa espri yapmamayı başardım ve sadece "peki," diyerek mutfağa yöneldim. Hobbes'u Calvin'in yanından aldım ve kapıda bekleyen Rezzân'a verdim.

"Hoşça kal," dedi, Hobbes'u çantasına tıkıştırırken, "görüürüz."

Asansöre binişine baktım. Kapı kapandı ve buzlu camdaki ışık hızla kısıp yerini karanlığa bıraktı. Asansör zemin kata vardığında derinlerden "trunk" diye bir ses duyuldu. Sigaramı, olabildiğince nazik bir şekilde asansörün kapısına fırlatıp içeriye girdim. Üç kez kilitledim kapıyı. Telefonum çalmaya başladı.

"Nedir ya'ü bu böyle," diyordum salona giderken, "fars mı?"

Ekranı "BERK ARIYOR" yazıyordu. "Yoksa acem mi?" dedim ve açtım telefonu.

"Alo, moruk, bitirebildin mi?"

"Bitti, gönderdim. Hobbes da gitti."

"Ha?!"

"Yok bi' şey. İyi oldu yazı. Başlık için teşekkür."

"O'lum, n'oldu? Kavga mı ettiniz yoksa?"

"Kimle?"

"Neyse, şimdi uğraşamam senle. Sonra konuşuruz."

"Tamam, görüşürüz."

Pık.

Koltuğuma oturdum. Televizyonu açtım. Triptik rahatlatmıştı ama kanaldan kanala atarken düşünmeye başladım: Acaba Yekta'nın bilgisayarının saati benimkinden beş dakika ileri olabilir miydi? Peki o kendi bilgisayarının saatine göre mi yoksa benimkinin saatine göre mi görecekti öyküyü gönderdiğim saati? Bunun içinden çıkamazdım ben. "Hay bin yakzan," diye diye kalktım. Önce gidip bilgisayarı kapattım, sonra mutfağa geçip muzlu sütümü hazırladım. Bir yudum aldım. "Hay bin yakzan"ımı kesmişti ki Calvin'le göz göze geldik. Hain hain gülümseyip derin bir nefes almaya başladığını görünce "hay bin yakzan!" diye bağıracağını anladım. Fincanı tezgâhın üzerine, Calvin'in beni görememesi için su ısıtıcının arkasına bırakıp gözlerimi kapattım ve kulaklarımı da bir güzel tıkadım işaret parmaklarımla.

↓

"Sür'at", her durumda olduğu gibi "felâkettir" ve ülkelerin yüce tarihi kaosa dönüşür. Felâketler, sıradanlıklar kadar uzun süreli ve derin sancılarla tarih yazamadıkları halde, karmaşıklıkları ve gözkamaştırıcı yıkımlarıyla sıradanlıkların varlığını hiçe sayarak tüm dikkatleri üstlerine çekerler. Bireyin ağır kanlı tarihi, ülkelerin sür'atli tarihinin karmaşası altında -hep- ezilir.

Murat Belge, "tarih, hele yaşanırken, çok karmaşıktır" derken, tarih kavramına ilişkin uzun, karanlık koridora doğru pek çok kapıyı açmış, ama başka bir kapıyı da yüzümüze kapamıştır; ülkelerin tarihi karmaşıktır. "Sür'at", her durumda olduğu gibi "felâkettir" ve ülkelerin yüce tarihi kaosa dönüşür. Felâketler, sıradanlıklar kadar uzun süreli ve derin sancılarla tarih yazamadıkları halde, karmaşıklıkları ve gözkamaştırıcı yıkımlarıyla sıradanlıkların varlığını hiçe sayarak tüm dikkatleri üstlerine çekerler. Bireyin ağır kanlı tarihi, ülkelerin sür'atli tarihinin karmaşası altında -hep- ezilir.

Yavaşlığın tarihi ezik büzüktür. Milan Kundera, altta kalanın canı tamamen çıkmasın diye, romanlarıyla bu ezilmişliğin suyunu bardaklara doldurur. Yapıtlarının edebi değeri bir yana, yıllardır dikkatleri yalnızca tankların değil armutların da yazılmaya değer tarihleri olduğuna çekmesiyle bile, "Yavaşlık" adını verdiği ve beklentilerin çok altında kalan keçiboynuzu tadındaki romanını aklayabiliyor. Kundera'nın bakışı, karelere bölünmüş renkli oyun kartonu üstünde sür'at ve felâketle ilerleyen ülkelerin tarihinin karşısına, o tarihin hiç umursamadığı, basit hamlelerle kolayca köşeye sıkıştırdığı yavaşlığın bayrağını taşıyan bireyi çıkarır. Baştan kaybedilmiş bir oyundur bu: Bireyin tarihi ne kadar yavaş olursa olsun, ülkelerle çarpıştıkları anda çarpma hızı her ikisinin de hızlarının toplamına eşit olacağından, sağ kurtulana pek rastlanmayan kan revan içinde bir tabloyla oyunlar sona erer.

Herkesin içinde bir çocuk yaşadığı söylemi, komik bir yalandır. Sür'at çocukları öldürür. Richard Brautigan ve ne yazık ki Balkan kültürü popüler olmadan önce bu dünyadan göçen Danilo Kis, yavaşlığı yakalayabildikleri için birer çocukluk ansiklopedisi yazabilmişlerdir (*) (yavaşlığın yakalanması çelişkili değildir; herkes sür'atli olabilir ama yavaş olan ancak yavaşlığına karşın onu görebilen tarafından ele geçirilir). Anne babaların profesör doktorlar tarafından yazılmış kitap rafları önünde oyalanmaları ironiktir. Kendi ellerinden kaçan yavaşlığı, çocuk yetiştirme şansını ele geçirmiş olmanın aracılığıyla bu ansiklopedilerde bulacakları açıktır. İki yazar da sür'ate kurban edilmemiş yaş dönemi olan çocukluğun sırrının yavaşlık olduğunu gizlemeden, ince ince, ağır ağır, sızım sızım romanlarını kurgulamışlardır.

Brautigan ve Kis çocukluğun ansiklopedilerini yazmışlardır ama şu da bir gerçektir ki, Marcel Proust, 1800'lerin sonunda yavaşlığın ansiklopedisini yazmıştır. Proust'un, dünya sür'at ve felâketle dolu bir dönemece girmeden önce ama tam da kazanın geliyor dediği yıllarda yazdığı, bir ölümlünün elinden çıktığı konusunda ciddi kaygılar duyulacak denli yetkin bir yapıt olan Kayıp Zamanın İzinde serisi, çocukluktan yetişkinliğe doğru elini uzatan Marcel'in, yavaşlığın başına taktığı görkemli bir taçtır. Bu görkem, ikinci dünya savaşı öncesi kıpır kıpır Avrupa'da, kakaolu çöreğini, akdikenleri, sevgililerini düşünerek prens ve prenseslerin salonlarına girip çıkan Marcel'e küçümsenemeyecek bir zafer kazandırsa da, oyunun galibi Hitler olmuştur, Marcel değil.

* Richard Brautigan - Yani Rüzgâr Her Şeyi Alıp Götürmeyecek - 6.45 Yayınları
Danilo Kis - Bahçe, Küller - Can Yayınları

1.

Müzik tarihinin en ilginç dönemlerinden biri, felsefede ve edebiyatta olduğu gibi, on dokuzuncu yüzyıl sonudur. Yeni ve getirdiği teknolojiyle hızlı bir çağa doğru büyük umutlar beslenen bir yüzyıl arefesinde mevcut dünya kavrayışı da köklü bir değişikliğe uğramaktaydı. Aydınlanma çağının doğurduğu tüm toplumsal örgütlenme ve kurumlar, modern etik, bunların temelindeki ortaçağ tortuları sorgulanmaktaydılar. Sorgulama kısa sürede karşı çıkışı ve yeni bir dünya kavrayışı modeli üzerinde düşünülmesine yol açtı. Her ne kadar sanatta ve felsefede zaten sürekli bir arayış ve dönüşüm süreci var idiye de, yirminci yüzyıl ufukta belirildiğinde, bir yandan içinde yaşanan çağın zihniyetini sorgulayan bir yandan yaklaşmakta olan yüzyılın kendisinden çok gelişinden etkilenen sanatçılar yavaş yavaş 'aykırı' seslerini yükseltmeye başladılar.

'Bozulmalar' birdenbire ortaya çıkmadı kuşkusuz. Resim sanatına rönesansın en önemli katkısı olan perspektif gerçekliğini yitiriyor, başka bir dünyanın, saklı bir dünyanın boyutlarını açığa çıkarmaya başlıyordu. Bu arada renkler olur olmaz düzlemlerde uçuşup durmaya başlamışlardı bile. Heykeldeki mükemmeliyetin üstünlüğü, yerini hazin bir şekilde ifadenin üstünlüğüne terk etmekteydi. Yaşanan dünyanın nesnel ve monolitik sunuluşuna ciddi ve köktenci itirazları vardı sanatçıların. Tek hakikat olarak tasarlanan dünyanın, gizli renklerini ve tersine çevrilmiş biçimlerini plastik sanatlar cephesi parçalarken, bu tekil düzlemin bastırılmış seslerini keşfetmek ise doğal olarak bestecilere düşüyordu. İlk olarak Claude Debussy'nin 'garip' akorlarında duyuldu bu kırılmanın sesi. Daha önce kulaklara tırmalıyıcı gelen (hâlâ birçoklarına öyle gelmeye devam eden) bir uyum kavramı, Dubois'nın kemiklerini sızlatarak, bir çeşit yirminci yüzyıl bildirisini seslendiriyordu. Debussy'yi dehşetengiz bulanların çoğu, kısa bir süre sonra 'kemik sızlama' seslerinin bile müziğe dönüştürülebileceği bir çılgın tını arayışının dörtına yaklaşmakta olduğunu bilemezlerdi, tabii. Debussy'nin kompozisyonlarının tek işlevi alışılmış kalıpları kırmaya yönelik bir muhalefet değildi; aydınlanmacı kapsayıcılığın dışladığı ve yer yer lanetlediği kültürel öğeler, bu müzik sayesinde, saklandıkları karanlıktan çıkarak sahnedeki ipini-koparanların-akıldışlık-şenliğindeki-dansına katılmaktaydılar. Örneğin, Debussy'nin sık kullandığı beşli tam aralıklar klasik armoni terbiyesi almış tüm iyi burjuvaların tüylerini diken diken edebilecek bir boşluk hissi yaratıyordu. "Nizam ve terakki"yi kılavuz edinmiş bir üretim örgütlenmesi, köksüzleşme ve uçuşma çağrıştıran her türlü sanatsal ifadeyi elbette tekil dünya kavrayışına aykırı bulup 'sapkın' olarak damgalayacaktı. Bu 'sapkınlık', zamanın doğrusal ve sürekli devinimli bir akış olarak tasarlandığı kurguyu parçalayabilir, böylece kurulu ekonomik evrenin çalışma mantığı alt-üst olabilirdi. Ard arda sıralanan beşli ve sekizli tam aralıklar tutunabilecek bir temel kalmadığını ilan eder gibiydiler. Kezâ klasik armoninin lanetlediği dörtlü tam, artmış dörtlü gibi aralıklar da, bu bozulan doğrusallığın parçalanmaya aday ses parçalarını olur olmaz tonlara sürüklenme anlamında ciddi tehlike oluşturmaktaydılar; akl-ı selim sahibi bir insanı "kötülük çiçekleri" bahçesine, üstelik gizemli işiltılar ve direnilmez kokularla davet eden şeytan gibiydiler. Sahi; şu disonans mı konsonans mı olduğu belli olmayan artmış dörtlü aralığın nam-ı diğeri "şeytan aralığı" değil miydi? *

2. Bastırılmış olanın geri dönüşünde ve ecinni taifesinin rağbet görmesinde Nietzsche'nin dionizyak yaşama övgüsünün göz ardı edilemez bir payı vardı. Nietzsche, yükselen çağın Dionizos'tan ve Eros'tan yana değil Apollon'dan ve Thanatos'tan yana olduğunu görmeden öldü, neyse ki. Debussy'nin muhalif uyumunun ve sonraki bestecilerin 'disonanssever'

* Artmış dörtlü aralığın daha resmi bir diğeri adı 'triton'dur, antik mitolojide Poseidon'un alamet-i fârikası sayılsa da, ortaçağ şeytanının eline tutuşturulmuş 'trident' arasında garip bir benzerlik yok mu?

1 Henry-Louis de La GRANGE (1973).
Mahler, Vol. I, Doubleday & Company
Inc., Gordon City, New York, s. 688.

kompozisyonlarının da akılsızlığa övgü olmadığı kesindir. Oysa yaklaşan çağ, bu sanat ürünlerinde ifade edilen kopuşu, parçalanmayı, yeni ve barış içinde bir dünya kurmaya yarayacak muhalefeti canlandırmak için değil, tam tersine, yıkımın ve şiddetin kanıksandığı bir toplumsal ortamı kurumsallaştırmak için kullandı. Kısacası, o kadar büyük umutlarla beklenen yüzyıl, akılsızlığın taçlandırıldığı bir dönem olarak geliyordu. Değişir gibi görünen toplumsal kurumlar, öz itibarıyla kayda değer mesafeler kaydetmeyeceklerdi. Bu, belki de tarihsel evrimin doğal bir haliydi; belki de yeni yüzyıldan verebileceğinden fazlası beklenmişti.

3.

Sanatın muhalefeti bütünsel bir görümüm arz etmiyordu. Önceki çağlardan birikip gelen tüm alışkanlıklarla yoğrulan zihniyetler, doğal olarak zaman zaman dalgalanmalara yol açmaktadırlar. Dalgalanma, hem eylemlerin evriminde hem bireylerin bu eylemlere tekabül etmesi gereken düşünsel evrenlerindedir. Değişmenin manifesterlerinden çok başkalaşım birikimleriyle olduğu gerçeği, insan türüne çok zaman kabul edilmez gelmiştir; zira her insan, kendi ömür sürecinde tarihi derinden sarsacak bir ani değişiklik görmek ister; evrenin tarihinin yanında kendi varoluş serüveninin gülünç küçüklüğünü göremeyecek kadar ben-merkezi bir tür için doğaldır bu. Mevcut yapıları parçalayıp yeni bir doku oluşturmak isteyen yirminci yüzyıl başı sanatçıları da ayın çetrefil sorunsalın içine hapsolmuşlardı. Değişmenin sancıları, öz yaşam öykülerindeki iniş çıkışlarda, çelişkilerde ve bu dalgalanmaların sanatlarına yansımada gözlemlenebiliyordu. Değiştirilmek istenen, muhalif olunan, görece yakın çağların görece yüzeydeki yapılarıydı: Klasik armoninin kalıpları müzikte kırılırken, onu doğuran bölüşüm sürecine itirazlar felsefede sistemeleştirilirken hepsinin temelinden akıp giden ataerkil işbölümü ve bunun bağıl zihniyet kalıplarına yönelik muhalefet ya görünürde yoktu ya sesini çıkaramayacak kadar baskılanıyordu; üstelik değiştirme misyonunu yüklenenler tarafından. Hatta muhalefetin söylemini oluşturanların, bilimde sanatta tarihe yön veren ürünler ortaya koymaları, en derin çelişkilere itiraz etmemeleri ve bunları kendi yaşantılarında yeniden üretmeleriyle mümkün olabiliyordu. Bilimin ve sanatın erkek dünyası, muhalif, aykırı, değiştirici olmayı, bunları en çok yapması gereken yerde yapmayarak zafer kazanabiliyordu. Muhalif sanatçı erkek, her yönüyle geleneksel ve sonuna kadar ataerkil bir destek düzeni kurmadan büyük sanatını icra edemezdi; Gustav Mahler'in karısı Alma (Schindler)'ya, evlenmeden önce (Aralık 1901) uzun bir mektupta açıkça belirttiği gibi: "Bundan böyle senin tek bir mesleğin var: Beni mutlu etmek: Ne demek istediği mi anlıyor musun Alma? (...) "Besteci" rolü, "çalışanın" rolü bana düşüyor –seninki ise aşık eş ve anlayışlı partner!"¹

4.

1902 Mart'ında evlendiklerinde Alma yirmi üç Gustav kırk iki yaşındaydı. Birbirlerinde farklı çekicilikler buldukları, farklı özlemlerin tatmini için böyle bir birlikteliği istedikleri açık gibidir. Gustav Mahler son derece disiplinli, bunun sonucunda çalışkan bir besteci idi; günün saatlerini kullanımında, yaşamın akışını kurgulayışında üretkenlik ilkesi ağır basıyordu; bununla birlikte sosyal yaşamda epey kuru bir adamdı Mahler. Viyana'nın sanatçı çevresiyle yakın ilişki kurması, büyük ölçüde Alma sayesinde olmuştu. Evlilik yıllarını ve Alma'yla "huzurlu" "uyum"unu dile getirirken, birbaşlıklarından ve içlerine kapalı dünyalarından hoşnutluğunu çok iyi bir şekilde özetleyen bir tanım bulmuştu: "Harika yalıtım". Aslında ilkeleri önceden dürüstçe belirlenmiş bu "uyum" a pek bir itirazı yoktu Alma'nın; kendi besteci ruhunu öldüren bu adamın besteci olarak büyüklüğü karşısında eşsiz bir tatmin duyuyordu anlaşılır. Evlenmeden önce, Gustav Mahler istediklerini hem açıkça hem açık bir dille Alma'ya söylemişti. Üzerinde ısrarla ve ödünsüz bir şekilde durduğu konu, Alma'nın müziği kesin bir şekilde bırakmasıydı. Bu sorunu birkaç kez gündeme getirmiş; ve tamı tamına ne istediğini, ne istemediğini, altın çizerek belirtmişti. Roller belirgin olmalıydı: Besteci ve ona destek olan sevgili eşi. Sınırları tereddüte yer olmaksızın belirlenmiş bu dünyada, Mahler, karısının müziğini ne olursa olsun duymak istemiyordu. Buna karşılık müziğini, Alma'nın,

2 Karen MONSON (1995). Dahilerin Esin Perisi; Afa Yay., İstanbul, s. 56

3 Alma MAHLER (1969). Gustav Mahler, Memories and Letters, The Viking Press, New York, s. 176.

kendi müziğimişçesine benimsemesini teklif ediyordu. Kendini Gustav'a hizmet etmeye adayın Alma, kendisine yabancı bir müziği kendisininmiş gibi yapmak zorundaydı artık.² Bu anlaşmadan sonra gerçekten huzurlu bir yaşam sürdürdükleri söylenebilir; ama gerçekten mutlu muydular, tartışılır. Gustav Mahler'in pek belirgin bir mutsuzluk nedeni var olmasa gerektir; zira evlilik düzeni tam istediği gibiydi; bestelemesi için "harika yalıtım" gerekiyordu; o da gereken maddi ve manevi destekle mevcuttu. Ancak Alma için aynı saptamaların aynı rahatlıkla yapılamayacağı kuşku götürmez; çünkü her ne kadar Gustav'a aşksa da gücünün, aile köklerinin, hepsinden önemlisi müzik yeteneği ve eğitiminin (Arnold Schönberg'in hocası olan Zemlinsky'nin öğrencisi olmuştu) bir sonucu olan sanatçı duyarlılığı ve bu yöndeki hayalleri, içten içe ruhunu rahatsız ediyor olmalıydılar. Bu sanatçı duyarlılığının basit bir heves düzeyinde olmadığı muhakkaktır. Karısının bir tek notasını görmeye tahammülü olmayan Gustav Mahler bile, sekiz yıl sonra, 1910'da, Alma'nın "lied"lerini keşfettiği zaman hayretini ve hayranlığını gizleyemeyecekti. Kızı Gucki ile yürüyüşe çıktığı günlerden birinde, eve yaklaştıkları sıra on yıldır görmediği, çalmadığı, işitmediği lied'lerinden birinin ezgisini pianoda duydu; orada kalakaldı; şaşırılmıştı; utanma ve öfkeyi birlikte yaşıyordu. Az sonra Mahler yanlarına gelerek, "ne yaptım ben?" dedi. "Bu şarkılar iyiler - harikalar. Bunların üzerinde çalışman için ısrar ediyorum; ve bunları yayınlatacağım. Sen yeniden bestelemeye başlayana dek mutlu olmayacağım. Allah'ım, ne kadar kör ve bencilmişim o günlerde!"³

Gustav Mahler bu sözlerinde samimiymiş kuşkusuz; ancak, soğuk kanatlarını daima üzerinde hissettiği ve artık pek de uzak olmadığını bildiği ölümünün gölgesinde söylüyordu bunları. Bir yandan Dr.Freud'un psikanaliziyle açığa çıkan kişilik travmalarını keşfetmenin doğurduğu pişmanlık, diğer yandan o eski sakin düzeninin hastalıkla bozulacağını bilmenin gerektirdiği 'iktidarı paylaşma' önerisiydi bu. Gustav Mahler bu olaydan sonra hiç mutlu olmamış olsa gerek; çünkü Alma yeni besteler yapmadı; hem Gustav'a hem kendine karşı küskünlük ve kızgınlık arasında sıkışıp kalmıştı.

5.

Mahler'in, karısının müziğini istememesini, yalnızca huzur aramasına bağlamak pek doğru olmaz. Bu elbette önemli bir nedendi, ancak asıl neden çok daha derin bir çatışmanın tezahürüydü; yerini yepyeni bir dünyaya, yeni bir Zeitgeist'a bırakmamak için çırpınan ondokuzuncu yüzyıl kültür evreni ve özgürlük bayraklarıyla donanmış bir gemi gibi ufukta süzülüp gelmekte olan (ya da öyle olduğu hayal edilen) yirminci yüzyıl duyarlılığı arasındaki gizli savaşımdı bu. Gustav ve Alma, bir bakıma, bu iki uygarlık projesinin izdüşümleriydiler. Simgeledikleri tarihselliklerin bütün güzelliklerine ve kusurlarına da sahiptiler; biri eskiyle yeni arasında dalgalanıyordu, sanatında yenilikçi iç dünyasında gelenekçi bir çizgide ilerleyip romantizmin ve burjuva estetiğinin çözülüşüne katkıda bulunurken, diğeri, her ne kadar duyarlılık ve ifade açısından daha yirminci yüzyıla yakın dursa da, sonuçta çağın kendisinden beklediği role çıkmakta beis görmüyordu. Bu çelişkiler, geçiş dönemleri için doğal kabul edilebilirlerse de, aslında bir gerçeği gizlemektedirler; tüm ekonomik örgütlenme süreçlerinin ve ideolojik konum alışların altından, görünmez bir ırmak gibi akan asıl çatışma alanı, ataerkil dünya düzeni ve onu bozmaya aday her türlü tarihsel döngünün ivmesi arasındaki gizli kıvılcım atlamalarıydı. Gustav Mahler, Alma'ya, müziğini kendi müziği gibi hissetmesini isterken, bir anlamda iki yüzyıl arasında bir köprü oluşturan sanatını, yaşamında somutlaştırmayı hedefliyordu. Tek duyarlılık ve tek ruh olmak, Alma'dan beklediği başlıca duygusal yatırımdı. Birleşme arzusu, aynı zamanda karşısındakinin gücünü dengelemek anlamına gelir. Ayrı ve ister istemez birbirine meydan okuyan güçler halinde durmanın ne denli tehdit edici olduğunu ancak egemenler bilir; Mahler de biliyordu. Tehditkârlığı dizginlenmemiş bir iktidar adayından ise iktidarı elinde tutanın korkması kadar doğal bir şey olamaz; zira baskının olduğu her yerde korku ve buna bağlı geliştirilen politikalar yeşerir. Erkek iktidarı ise, kaçınılmaz bir şekilde korkulduğu kadar korkan bir egemenlik alanına hükmeder; yenilikten, dönüşümden yana olan her değiştirici ögeyi sistematik olarak dışlaması bundandır. Nitekim Alma Mahler de bu korkuyu ve dışlanmayı,

4 Alma MAHLER (1969). Ibid., s. 43

5 Ulrich SCHREIBER (1975). "Gustave Mahler: une musique des contradictions sociales", Critique, sayı 339-340, Ağustos-Eylül, s. 936

6 Leylâ Pamir (1989). "Mahler'in Mektuplarında ve Müziğinde Çifte Dünya Kavramı"; Argos, sayı 16, Aralık, s. 115

7 Ünsal OSKAY (1989). "Şu Yeryüzü Şarkısı'nda Gustav Mahler"; Argos, sayı 16, Aralık, s. 120

bunlara bağlı olarak birleşme stratejisini etiyile kemiğiyle yaşamıştı. Yalnızca ruhun önem kazandığı bir evlilikte, Gustav Mahler, vahim boyutlarda, Alma'nın güzelliği ve gençliğinden korkuyor, bunları ehlileştirmek için bir yandan yaratıcılığına ket vuruyor diğer yandan ne kadar yetersiz olduğunu ima ederek onun eğitimini üstleniyordu.⁴

6.

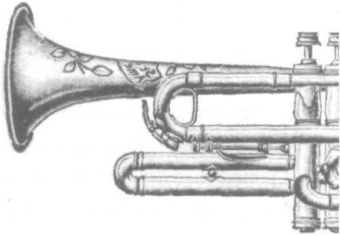
Gustav Mahler'in özellikle müzik tekniği açısından gösterdiği ve kapsamlı senfoni külliyatının yanı sıra diğer yapıtlarını bir araya getirdiğiniz zaman, dünya sanat tarihine yön veren büyük bir ustanın karşısında hayranlıkla eğilmekten başka yapabileceğimiz bir şey yok. Her ne kadar aynı çapta olabilmesi, hem yetenek hem "kadınlık durumu" açısından pek mümkün görünmese de, Alma Mahler'in izlemesi olası seyir hakkında fazla bir veriye sahip değiliz. Yine de sanatçılığı engellenmemiş olsaydı yirminci yüzyılın sesini kocasına oranla daha iyi duyurması olası bir besteciye dönüşebileceğini iddia etmek çok yanlış olmaz. Bugün ondan elimizde kalan kısıtlı sayıda lied'lerin ezgisel ve armonik dokularını, hatta içlerinde taşıdıkları çekinik içsel söylemi takip edebildiğimiz zaman, beklenmedik aralık değiştirmeler, tonu yer yer çok zorlayan akor bileşimleri, klasik şan tekniğini dönüştürmeye aday sürprizlerle bezenmiş bir ses yazısı çıkar karşımıza. Gustav Mahler'in ezici görkemlilikteki senfonileri, ondokuzuncu yüzyılın burjuva estetiğinin temelini dinamitleyen, ama bunu onun dilinden konuşarak yapan bir taktik harekâtın son noktasını oluştururlar. Bununla birlikte ilk dört senfonide ve Kindertotenlieder'de gözlemlenen bu seyir, özellikle sekizinci senfoniyle ciddi yara almıştır;⁵ Mahler'in, ikiyüzlülüğünü, yavanlığını, sıradanlığını, adiliğini ve yalanlarını yüzüne çarpmak istediği burjuva estetiği, bir süre sonra onu kazanır; müziğinde bu iğrenç dünyaya duyduğu nefrete karşılık öne çıkarttığı "öteki dünya" sesleri, imgeleri⁶ bir süre sonra, hâlâ egemen olan beğeni ölçütlerine uyumlaştırılmışlardır. Bu gelgitleri zamanın fırtınalı ruh hali içinde değerlendirdiğimiz zaman doğal karşılamak gerekir. Bu dönemde "[m]üzik dağılan, çözülmeye başlayan realiyeti anlatabilecek yeni bir anlatım dilinin arayışı içindeydi."⁷

Bu çalkantılı arayış hali içinde, Alma Mahler'in yazılmamış müziği bize ne anlatırdı bilemeyiz. Ancak hınzır bir sezgi, onun yokluğunun, yirminci yüzyılın öncü seslerinden birinin eksik kaldığını söylüyor bize; hatta bunu kendi söylüyor; işgüzar bir pianonun üstünden cıva gibi akıp giden soprano partisi söylüyor; Alma Mahler'in, müzik tarihinin fazla dolaşılmayan yarı-karanlık galerilerinden birinde sürekli yakılan sesi söylüyor.

Alma ve Gustav Mahler, tükenmekte olan bir çağın yeni umutlara evrildiği kavşakta buluşan iki besteciydiler; biri ne kadar geniş soluklu ve gürültülü bir başyapıt bıraktıysa bize, diğeri o denli uçucu handiyse görünmez ama yüzü başka bir duygulanıma dönük bir izle yetindi. Aynı partisyona yazılmış iki ayrı parti gibiydiler; ama ölçüsü belirli bir zamanda çalınması mümkün olmayan iki parti; hızları farklıydı çünkü.

7.

Şimdi ihlamur ağaçlarının şehvet ateşleyen kokularıyla kuşatılmış bir bahçede dolaşmanın tam sırası. Fiskiye havuzun sularına baktığınızda, şarkı söyleyen bir kadının yansımasını görebilirsiniz. Biraz dikkat ve incelikle dinlerseniz duyabilirsiniz onu; bir "Licht in der Nacht" olup aydınlatır içinizi; ya da Ekstase" olup tutkularınızı alevlendirir. Kimbilir?

Medeniyim... Sağlıklı ve güzelim...

Fedakârim... Seksiyim...

Espriliyim... Naziğim... Başarılı,

hassas ve iyiyim... İçtenim...

Paylaşımciyim... Yaratıcıyim...

suret
su

Mutluyum... Çevreciyim...

Varlıklıyim... Sevecenim...

Uyumluyum... Popülerim...

Keyifliyim... Pozitifim... Cesurum...

Romantiğim... Anlayışlıyim...

Zekiyim... Mükemmelim...

surat

Arkadaşlarım da öyle...

Müthişiz!

sürat

Ama bir farkım var benim. Gerçeği görmek için...

Biraz uzak... Biraz hızlı... Biraz daha... Biraz daha...

İşte oldu. Asılız şimdi. Işığız. Meleğiz.

Kızılmaske İle Diana'nın Öpüşmesini Gören Yaşlı Çocuk

Yekta Kopan

yekta@superonline.com

yalnızlığınoyuncakları

"Dur, dur!.. Simidin hepsini bugün yersek, yarın aç kalırız."

Ozan bunu ilk söylediğinde yadırgamıştım. Ama sonra, benden önceki öğretmenin, hüzünlü çocuk öyküleri okumayı tercih ettiğini öğrendim. Babasını kaybetmiş kız çocukları, sokakta kalmış yetimler, evdeki hasta annesine bakabilmek için çalışmak zorunda kalan biçareler... Bunları iyice acılı bir ortam yaratmak için mi seçiyordu bilmiyorum ama Ozan bu öyküleri dinlerken üzölmek bir yana, için için gülüyormuş. Aslında kendi çaresizliğinin yanında, kurmaca acıların ona komik gelmesini normal karşılamam gerekirdi. Ama yine de Ozan'ın durumunda bir çocuğun hayatın karanlık yüzüne bile bu kadar aydınlık gözlerle bakabilmesi beni daha ilk günden şaşırtmıştı açıkçası.

Bu güne kadar pek çok farklı öğrenciye ders verdim. Önceleri ek gelir olsun diye yapmaya başladığım bu iş, giderek hayatımın merkezine oturmuştu ve ben dersten derse koşar olmuştum. İki yıl önce lösemi hastası bir çocuğu çalıştırmaya başladıktan sonra da, hasta çocukların eğitimi için aranan insan haline gelmiştim. Sağlıklı bir hayat süren bizler pek bilmeyiz ama hasta aileleri arasında sıkı bir dostluk, zorunlu hale gelmiş bir bilgi alış-verişi vardır. İşte Ozan'ın annesi Filiz hanımın beni aramasına da böylesi bir dostluk neden olmuştu.

Ozan'ın durumunda bu güne kadar çalıştırdığım hasta çocuklardan önemli bir fark vardı. Bunu onunla tanışmak için odaya girdiğim ilk anda anlamıştım. Gerçi Filiz hanım bana önce uzun uzun hastalığı, gelişimini, Ozan'ın şu anki durumunu ve olabilecekleri anlatmış, bunlardan yola çıkarak istediğim gibi bir çalışma programı belirlememi rica etmişti. Ama yine de yüzleşene kadar, gerçeği algılayamıyorsunuz.

Ailemin gerçek ailem olmadığını öğrendiğimde Ozan'la aynı yaşıydım. Ben henüz dokuz aylık bir bebekken geçirdiğimiz trafik kazasından sadece ben kurtulmuşum. 12 yıl boyunca anne ve baba diye bildiğim insanların aslında anneannem ve dedem olduğunu öğrendiğimde hem çok üzölmüş hem de çok sevinmişim. Üzöntümün nedenini tahmin edebilirsiniz. Sevincime gelince; arkadaşlarımla anne-babaları bu kadar gençken benimkiler neden iki büküm diye hayıflanmama gerek kalmamıştı. Dedim ya, gerçeğin bize nasıl duygular yaşatacağını, onunla yüzleşene kadar bilemiyoruz.

Henüz oniki yaşında olmasına rağmen, yetmiş yaşındaki bir dedeye benziyordu. Daha önce televizyonlarda, gazetelerde "ihtiyar çocuk"larla ilgili haberler okumuş ama bir gün böyle bir hastanın bu kadar yakınında olacağımı hiç düşünmemiştim. Ozan, hızla yaşlanıyordu.

Ozan, oniki yaşındaydı. Yumuşacık bir sesi vardı ama bunu anlayabilmek için onunla uzun uzun konuşmanız ve nefes alıp verirken çıkardığı hırıltıları duymamanız gerekiyordu. Ciğerleri, böbrekleri kötü durumdaydı. Damarlarındaki tıkanma nedeniyle ciddi bir kalp krizi riskiyle yaşıyordu. Ama bütün bunların ötesinde onunla ilk karşılaştığınızda içinizi yaralayan, hatta hastalıklar konusunda yeterince cesur değilseniz (evet, ne yazık ki hasta insanlarla bir arada olabilmek bazen bu kelimeyi gerektir; cesaret) sizi korkutan, görünümüydü. Henüz oniki yaşında olmasına rağmen, yetmiş yaşındaki bir dedeye benziyordu. Daha önce televizyonlarda, gazetelerde "ihtiyar çocuk"larla ilgili haberler okumuş ama bir gün böyle bir hastanın bu kadar yakınında olacağımı hiç düşünmemiştim. Ozan, hızla yaşlanıyordu. Önüne geçilemez bir süratle ölüme doğru gidiyordu. Tıp dilinde Progeria denen (Filiz hanım bu konuda öylesine uzmanlaşmıştı ki, benimle konuşurken bile hastalığın tam adını kullanıyordu: Hutchinson-Gilford Progeria Sendromu) bu hastalık, uygulanan bütün tedavilere, tıp dünyasındaki gelişmelere rağmen Ozan'a en fazla bir kaç yıllık daha ömür

biçiyordu. Yarı yaşınızdan küçük bir insanın, buruşmuş elleri, dökük saçları, iki büklüm oturuşuyla karşınıza geldiği ana kadar doğumla ölüm arasındaki sürenin ne demek olduğunu düşünmüyorsunuz. Ozan'ın durumu bu güne kadar çalıştırdığım hasta çocuklardan çok farklıydı. O, ihtiyar bir çocuktü.

Tahmin edebileceğiniz gibi, farklı bir ders programı hazırlamıştım. Burada olmamdaki asıl amaç eğitmek değil, zaman geçirmesine ve kendini yalnız hissetmemesine yardımcı olmaktı. Zaten benden önceki kız da benzer bir program uygulamış, ancak evlilik hazırlıkları yapması gerektiğini söyleyerek (belki de bunu bahane ederek) çekip gitmişti. Her gün iki saat ders veriyordum. İlk bir saatinde Ozan'la dünyadaki olaylar, keşifler, icatlar, tarih, sanat üstüne sohbet ediyorduk. Daha doğrusu ben ilgisini çekebilecek konulardan sözediyordum, o da sorular soruyordu. Bunama belirtileri de başladığı için bazen aynı soruyu üç-dört kere sorduğu oluyordu: "Elma gerçekten kafasına mı düşmüş, ne komik değil mi?"

İkinci saatte ona öyküler okuyordum. Benden önceki öğretmeni, hüznü çocuk öyküleri okumayı tercih ediyormuş. Ben öyle yapmadım. Ozan'a sevdiğim yazarların, sevdiğim öykülerini okumayı tercih ettim. Kimi zaman öyküdeki bir durumu, dil oyununu, kurguyu tartışmak onun da hoşuna gidiyordu. Eğer öykü uzunsa ve yorulmaya başlamışsa, elini yavaşça kaldırıyor ve o hırıltılı ama yumuşak sesiyle en sevdiği cümleyi söylüyordu:

"Dur, dur!.. Simidin hepsini bugün yersek, yarın aç kalırız."

Arkadaşlığımızın (bu ilişki başka nasıl adlandırılabilir ki sizce) ikinci ayında bir çok güzel öykü okumuştum ona. Onun da yorumları farklılaşmış, bazan bir eleştirmen edasıyla konuşmaktan zevk alır olmuştu. Ama beni en çok güldüren o en sevdiği cümlede yaptığı değişiklikti:

"Hişt, hişt!.. Simidin hepsini bugün yersek, yarın aç kalırız."

Bir gün, çalıştığı gazeteye gelen mektubu inanılmaz bir ustalıkla yorumlayan adamın öyküsünü okurken, yıllardır herkesten saklamaya çalıştığım bir sırrımı ağızımdan kaçırmıştım: "Biliyor musun, benim de buna benzer bir öyküm vardır."

Öyküleri dinlerken genelde kanapeye uzanıp, gözünü kapayan Ozan, bir anda doğrulmuştu: "Bundan sonra bana kendi yazdığın öyküleri oku!"

Öykü yazmaya lise yıllarında başlamıştım. Önceleri sadece iç dünyamı anlatan, karamsar, yalnızlık kokan öyküler yazıyordum. Aslında sevdiğim öykücülerin öykülerinden kopya çekiyordum desem daha doğru olacak. Sahilde tek başına dolaşırken sevdiği kadını düşleyen umutsuz gençler, annesiyle babasından ayrı büyümüş bir adamın çocuk parkındaki çocukları seyrederken düşündükleri, uzun bir yolculuğa çıkarken yanına sadece boş bir bavul alan bir kadın... Sonra uzun süre yazmadım. Yazamadım. Üniversiteden sonra içimdeki kor yeniden alevlendi. O dönemdeki öykülerimin yüzü biraz daha gülüyordu. Ama kendimi hiçbir zaman bir öykücü olarak göremedim. Son dört yıldır kalemim durdu. Artık hiç bir şey yazmıyorum. Yani öykülerimi sır gibi saklayarak aslında geçmişimi saklamaya çalışıyorum.

Ozan'ın bu isteğiyle sır kapısının kilidi bir anda kırılmış oluyordu. O akşam evde yıllardır yazdığım bütün öyküleri karıştırdım. Dosyalar, kağıt parçaları, defterler, bir bir elimden geçti. Uzun öyküler, bitmeyecek bir romanın giriş cümleleri, aşk mektupları, yalnızlık ve alkol kokan şiirler... Hayır, hiçbirisi dostumu heyecanlandıracak, tam sonuna yakın bir yerlerde "Hişt, hişt!" demesine neden olacak güzellikte değildi.

Yıllar sonra kalemi tekrar elime alıp, kendimle yüzleşmeme ve Konkord Ziya'nın öyküsünü yazmaya başlamama, yaşlı bedeninin içinde bir çocuk saklı olan dostum Ozan neden oldu.

Aradan bunca yıl geçmesine rağmen, Konkord Ziya adı, özellikle amatör kümede top

Yıllar sonra kalemi
tekrar elime alıp,
kendimle
yüzleşmeme ve
Konkord Ziya'nın
öyküsünü yazmaya
başlamama, yaşlı
bedenin içinde
bir çocuk saklı
olan dostum Ozan
neden oldu.

koşturanlar için hâlâ bir efsanedir. Adının dilden dile dolaşmaya başladığı yıllarda Ziya, Bağlarspor'un en gözde futbolcusuydu. 10 numaralı formasıyla sahaya çıktığında tribünler bir anda ayağa fırlar, yer gök inlerdi. Amatör küme maçlarının ne seyircisi olacak demeyin, Bağlarspor maçları farklıydı. Hele ligin sonları yaklaşıp Bağlarsporla ezeli rakibi Beşevlergücü arasındaki liderlik savaşı kızışmaya başladığında seyirci rekorları kırılırdı. Tabii bir de Ziya'nın özel seyircileri vardı. O seyirciler yaz demez kış demez, toprak sahaların çamuruna, tribünlerin pisliğine rağmen maça gelir, zaferde kendilerinden geçer, hüsranda Ziya'nın büyüleyici hareketlerinden bir kaçını daha görmüş olmanın avuntusunu yaşarlardı. Ziya hiç mi kötü oynamazdı? Galiba oynamazdı. Takımın belkemiği idi. Aslında her mevkiî severdi ama forvette harikalar yaratırdı. Raket gibi bir sol, bazuka gibi bir sağ, zeka dolu paslar, şiir gibi çalım ve rakiplerine "Ya, biz nasıl olsa yetişemeyeceğiz. Oturup bir çay içelim bari." dedikten bir sürat... Efsanenin adı da bu sürat sayesinde gelmişti: Bağlarspor'la Esat İdmanyurdu arasında hayatî önem taşıyan bir maç. Dakika 80. Durum 1-1. Esat İdmanyurdu bastırıyor. Ziya defansına yardıma gelmiş. Topu kendi ceza sahasının önünde kapıyor ve akıllara zarar bir atağa kalkıyor. Bir çalım, bir çalım, bir çalım daha... Tribündekiler nefeslerini tutmuş, Ziya'yı seyrediyor. Kimse hızına yetişemiyor, sanki top ayağına yapışmış. O yıllarda gazetelerde Concorde diye, sestten hızlı bir uçak yapıldığına dair haberler var. Sonunda tribünden biri dayanamayıp ayağa fırlıyor ve boğazı patlayana kadar bağıyor: "Konkord musun be mübarek!.." Tabii Ziya'nın o unutulmaz golüyle Bağlarspor maçı 2-1 kazanıyor ve o günden sonra herkes Ziya'yı efsane olmasına neden olan adıyla anıyor: Konkord Ziya.

Ozan, genelde bu kadar çabuk yorulmazdı. Daha öykünün ilk bölümünde "Hişt, hişt!.." demişti. Neden bu kadar çabuk kestiğini sorduğumda, "Bu öykü diğerlerinden farklı, bu senin bir parçan. Sindire sindire dinlemek istiyorum. Buna hakkım yok mu?" diye cevaplamıştı. Aslında bu benim de işime geliyordu çünkü Ozan için özel olarak yazmaya başladığım bu öyküyü henüz bitirememiştim. Hazırda sadece bir bölüm daha vardı. Ama bunu çaktırmadım ve "Sen bilirsin," dedim, "Nasıl olsa önümüzde bir sürü gün var."

Dedem emekliydi, anneannem de ev kadını. Bana her gün bir simit parası kadar harçlık verebiliyorlardı. Anneannem bana, dedemin ya da dayımın (dayım olduğunu yıllar sonra öğrendiğim ve hep 'abi'm sandığım o harika insanın) eskilerinden çok güzel kıyafetler dikerdi. Sadece bayramlarda "yeni" bir şey alınırdı. Yine de dönüp çocukluğuma baktığımda bu yoksulluğun acılarını hissetmiyorum. İçimde sadece bir tek konuda acı var: Hiç bisikletim olmadı. Mahalledeki çocuklardan utandığım için, onların bisikletlerine de binemedim. Bisiklete binmeyi öğrenemedim. İşte bu yüzden Ozan'a her geldiğimde koridorda gıcır gıcır duran bisikleti şöyle bir okşuyor ve yaşlı dostumla beni acımasızca birleştiren kadere gülmeye çalışıyorum.

Ziya, Lise 2'den terkti. Okuyamamıştı. Marangoz Hüseyin'in oğlunun tek hayali, 1.Lig kulüplerinden birine kapağı atıp, ailesini gecekondu hayatından kurtarmaktı. Babası önceleri bu "topçuluk" işine karşı çıktı ama sonradan baktı ki Ziya'dan başka bir şey olacağı yok, karışmamaya başladı. Zaten altı çocukla uğraşmanın zorluğu genç yaşında belini büküştü. Arada bir oğlunun maçlarına gider, tribündekilerin hayranlık dolu sözlerini duyunca gizli gizli gururlanırdı. O yıl tribündeki dedikodu gazetesinde hep aynı şey söyleniyordu: "Bu yıl bu çocuğu bırakmazlar, kesin profesyonel yaparlar. Hem de öyle üç beş kuruşa değil. İyi para verirler. Herif hazine be!" Hüseyin Usta bu sözleri duydukça daha bir keyifleniyor, Ziya'nın pek de boş olmayan bir hayalin peşinden son sürat koştüğünü düşünüyordu.

Ziya'nın okuyamamasının nedeni serserilik ya da tembellik değil top aşkıydı. Yoksa zehir gibi bir delikanlıydı. Aslında sadece futbolseverlerin değil, mahallenin de gözbebeği idi. Antrenman sonrasında kahveye takılmak, haytalık etmek gibi adetleri yoktu. Futbolun

Tribündekiler
nefeslerini tutmuş,
Ziya'yı seyrediyor.
Kimse hızına
yetişemiyor, sanki
top ayağına
yapışmış. O
yıllarda
gazetelerde
Concorde diye,
sesten hızlı bir
uçak yapıldığına
dair haberler var.
Sonunda tribünden
biri dayanamayıp
ayağa fırlıyor ve
boğazı patlayana
kadar bağıyor:
"Konkord musun
be mübarek!.."

Kızılmaske kötülere
korku saldırıya
yüreğinin yağları
erirdi ama onu en
çok etkileyen
"Ölümsüz Ruh"la
büyük şehirde
yaşayan
sevgilisinin
arasındaki gizemli
aşktı. Kızılmaske
ne zaman Diana'yı
(sevgilisini adı
buydu) belinden
tutup kendine
çekse, Ziya'nın diş
etleri kamaşırdı.
Sahaların rüzgâr
çocuğunun o
akıllamaz süratinin
kesildiği tek
konuydu bu.
Konkord'un da bir
"Diana"sı vardı
ama ona ulaşması
için çok önemli bir
engeli aşması
gerekliyordu.

dışında tek hastalığı çizgi romanlardı. Mandrake, Mr.No, Yüzbaşı Tommiks ve özellikle de Kızılmaske... "Devamı gelecek sayıda" diye biten maceralarda meraktan kurdeşen döker, "Bu maceranın sonu" diye biten ciltlere büyük bir hayranlık duyardı. Kızılmaske kötülere korku saldırıya yüreğinin yağları erirdi ama onu en çok etkileyen "Ölümsüz Ruh"la büyük şehirde yaşayan sevgilisinin arasındaki gizemli aşktı. Kızılmaske ne zaman Diana'yı (sevgilisini adı buydu) belinden tutup kendine çekse, Ziya'nın diş etleri kamaşırdı. Sahaların rüzgâr çocuğunun o akıllamaz süratinin kesildiği tek konuydu bu. Konkord'un da bir "Diana"sı vardı ama ona ulaşması için çok önemli bir engeli aşması gerekliyordu.

Ertesi gün Ozan'la birarada olamadık. Gece Filiz hanım telefon etmiş ve Ozan'ı acilen hastaneye kaldırdıklarını söylemişti. Hastaneye gittiğimde ziyaretçi kabul edemediklerini söylediler. Filiz hanım, merak etmememi, kalp ritmindeki bir bozukluk yüzünden bir kaç gün gözetim altında tutulacağını söyledi. Zaten son günlerde o küçülmüş bedenim üstünde başını dik tutamıyor, daha çabuk yoruluyordu. Bir an yanında olabilmek, "Hadi kalk bakalım, bugün Ziya'nın maçı var, gitmezsek gönül koyar." diyebilmek için dayanılmaz bir istek duydum.

Amatör kümede liderlik mücadelesi son sürat devam ediyordu. Her yıl olduğu gibi Bağlarspor'la Beşevlergücü zirve için kıran kırana bir yarış içindeydiler. Beşevlergücü'nde de efsane bir isim vardı: Kedi Sinan. Hani futbolcu yerine bazuka, top yerine de gülle getirseniz, onun kalesine kolay kolay gol atamazdınız. En zor pozisyonlar, en sert şutlar, en tehlikeli golcüler, herkesin "Kedi" diye çağırdığı bu 1.90'lık dev adam için viz gelip tiris gidiyordu. Ancak defans oyuncularını büyük bir hata yapacak da, Kedi'yi çaresiz bırakacaklar da, Beşevlergücü rakipten gol yiyecek; olmayacak şey yani. Ama Kedi'nin de bir belası vardı: Konkord Ziya. Karşılıklı oynadıkları maçlarda ne yapar eder, gerekirse topu iğne deliğinden geçirir, Sinan'ın koruduğu kalenin filelerini şöyle bir dalgalandırmayı ihmal etmezdi. İşin ilginç, Ziya'ya futbol aşkını aşılayan da Sinan olmuştu. Aralarında altı yaş fark vardı. Ziya, çocukluğunda hep "abi" diye hitap ettiği bu dev adamın maçlarını kaçırmamak için gerekirse okulu asardı. Aynı mahallede oturuyorlardı. Bir gün Sinan, "ufaklığı" kolundan tutup hocasına götürdü ve "Al hocam, eti de kemiği de senin." dedi. Aynı yıl Sinan'ın bakkal olan babası daha büyük bir dükkan açmaya karar verdi ve o küçük evden taşındılar. Böylece Bağlarspor kalecisi, rakibine kaptırmış oldu. Ama bu taşınmanın Ziya için başka bir anlamı vardı: Artık, Diana'sını her gün göremeyecekti.

Ozan'ın hastanede yattığı bir hafta boyunca, her gün Filiz hanımla telefonlaştık. Durumu giderek iyiye gidiyordu, korkulacak bir şey yoktu. Hatta, Ozan annesine beni sormuştu. "Sizi çok özlediğini söylüyor." dedi Filiz hanım, "Bir de ne demek istediğini pek anlamadım ama sizin anlayacağınızı söyledi. 'Konkord beklesin, geliyorum'dedi."

Ziya, Sinan abinin kardeşi İnci'ye ilkökul yıllarından beri vurgundu. Çocuk yaşta vurulmak da ne demekmiş demeyin, bilen bilir. Hele bir de İnci'nin güzelliğini görmüş olsanız ne demek istediğimi tam anlarsınız. Bu taşınma, Ziya'yı caneviden vurmuştu. Hatta bir tek o hafta futbol hayatı boyunca üstüste üç çalım yemişti. Aradan geçen yıllar Ziya'yı gelecek vaadeden bir futbolcu, İnci'yi de değil oturduğu mahallenin, bütün şehrin en güzel kızı haline getirmişti. Ziya'nın tek hayali büyük takıma transfer olduktan sonra Diana'sına kavuşmaktı. İnci'nin de kendisinde gönlünün olduğunu biliyordu. Bazen antrenman çıkışı İnci'lerin mahallesine gider, sevdiğini bir an pencerede görebilmek için saatlerce bir duvarın üstüne oturup çekirdek çitlerdi. Perde arkasından bile göremeden döndüğü günler olurdu ama buna değerdi. Hele bir de şanslıysa, bir de İnci'si de onu görüp, o inci gibi dişleriyle gülücüğü

yolladıysa, tutmayın Konkord'u... Dünya rekoru mu, o da neymiş? Beş dakikada soluğu yatağında alıp, tavana baka baka hayaller kurmaya başladı...

Bütün mahalle haberdardı Ziya'nın İnci'ye olan sevdasından. İşin kötüsü Sinan abi de haberdardı. Bir gün Ziya'nın yoluna çıkıp, "Ulan önce kardeşimizdin, sonra belalı rakibimiz oldun. Şimdi de kızkardeşime mi göz diktin gavat!" diye çıkmıştı. Ziya her zamanki efendiliğiyle aşağıdan alıp, "Aman abi, öyle deme. Hiç bir kötü niyetim yok. Herkes bilir sana ve İnci'ye olan saygımı. Bir gün büyük futbolcu olur da, hakedersem kayınbiraderin olmayı, o gün çıkarım karşısına. O güne kadar inan elim eline değmeyecektir." deyince, yumuşamış ama yine de son noktayı koymuştu: "Ulan, çocukluğun elimde geçti, efendi herifsindir. Bu sefer affediyorum. Ama şunu bil ki, benim onayım olmadan, değil büyük futbolcu, büyük takımın kendisi olsan İnci'ye yar olamazsın."

Bu konuşmadan sonra Ziya, Beşevlergücü'yle yaptıkları maçlarda daha isteksiz oynamaya, gol atmamaya çalışır olmuştu. Hatta bazen maçın başlarında yalandan sakatlanıyor, hocasına kendisini değiştirmesi için yalvarıyordu. Ama bu yaptıkları gururuna da dokunmuyor değildi. "Ulan, Kızılmaske olsa böyle mi yapar be?" diyordu. "Gider basar evini, kaçıtır Diana'yı."

Aklıma
üniversiteye
gittiğim ilk yılın
sonunda dedemle
tekrar
karşılaştığımız an
gelmişti. O
koskoca insanın bir
yılıda bu kadar
yaşlandığına bir
tür türlü
inanamamıştım.
Oysa Ozan, hem de
daha oniki
yaşındayken bir
haftada, dedemin
bir yılda
yaşlandığından
daha da hızlı
yaşlanmıştı. O
anda onu
bisikletimin
arkasına atmak ve
oradan son sürat
uzaklaşmak
istedim. Ama
yapamazdım çünkü
Ziya bizi
bekliyordu.

Ozan'ın hastaneden çıktığının ertesi günü, büyük bir buluşma gerçekleşti: Ozan'la Ziya'nın buluşması. Geçen bir haftada daha da yaşlanmıştı. Gözbebeklerinin çevresinde saydam bir halka oluşmuştu sanki. Yüzünde parça parça sakal yığınları duruyordu, elleri incelmış, kamburu biraz daha belirginleşmişti. Aklıma üniversiteye gittiğim ilk yılın sonunda dedemle tekrar karşılaştığımız an gelmişti. O koskoca insanın bir yılda bu kadar yaşlandığına bir türlü inanamamıştım. Oysa Ozan, hem de daha oniki yaşındayken bir haftada, dedemin bir yılda yaşlandığından daha da hızlı yaşlanmıştı. O anda onu bisikletimin arkasına atmak ve oradan son sürat uzaklaşmak istedim. Ama yapamazdım çünkü Ziya bizi bekliyordu.

Futbolla biraz yoğun bir şekilde ilgilenen herkes o yıl amatör kümede şampiyonu belirleyecek maçta yaşananları ömrü boyunca unutamaz. Ligin en az gol yiyen takımı Beşevlergücü'yle, en çok gol atan takımı Bağlarspor şampiyonu belirleyecek maçta karşı karşıya geliyorlardı. Yazın ilk günlerinde, harika bir güneş olmasına rağmen tribünleri dolduran taraftarlar arasında buz gibi bir hava vardı. Maçtan saatler önce yerlerini alan ateşli kalabalık, karşılıklı tezahüratlara başlamışlardı bile. Beraberlik iki takımın da işine gelmiyordu. Ama iki takımın taraftarı da galibiyete mutlak gözüyle bakıyordu. Bir tarafın Kedi Selim'i vardı, diğer tarafın Konkord Ziya'sı. Sonunda futbolcular sahaya çıktılar. Ortalık bir anda bayram yerine dönmüştü. Kale ve top seçimi yapıldıktan sonra, taraflar birbirlerinin ellerini sıkarak (yalandan da olsa) başarılar dilemeye başladılar. Tam tokalaşırken, "İşte sırat köprüsüne çıktın ufaklık." diye tısladı Kedi Selim. "Ya takımını galip getirip nasıl bir futbolcu olduğunu göstereceksin ya da efendi efendi şampiyonluk kupasını abine bırakıp nasıl bir damat olacağını. Kolay gelsin." Bir anda içinde fırtınalar koptu Konkord'un. "Ulan, Kızılmaske'ye tehdit ha. Kurukafalı yüzüğümü çenene indirip, ömür boyu silinmeyecek bir iz bırakırdım ama dua et ki arada İnci var." demek istedi ama sadece "Sana da başarılar Selim abi." diyebildi.

İlk yarı kırıncı kırana geçti. Ziya ne yapacağını şaşırılmış durumdaydı. Bir yanda hayatını adadığı futbol, diğer yanda uğruna canını vereceği İnci. Bu düşüncelerden bunalmış olacak ki, kendisinden hiç beklenmeyen bir iki top kaybı bile yaptı. İlk yarının sonlarına doğru Bekir ortadan nefis bir pas çıkardı, Ziya'nın bayıldığı ara paslardan biri. Rakip defansa bir bacak arası çekip madara ettikten sonra, kafasını kaldırınca Kedi Selim'le yüzyüze geldi. Kedi olmuş sana kaplan... Koskoca yedi metrelik kale, kibrit kutusu gibi görünüyor. Ziya'nın başı döndü, midesine beter bir ekşime geldi, kendini yere bıraktı. Bağlarspor futbolcuları Ziya'nın hayatta hileye hurdaya başvurmayacağını bildiklerinden, mutlaka düşürülmüştür diye

düşünerek hakeme koştular. Ama hakem, "Yemezler!" gibisinden bir hareket yapıp, maç devam ettirdi. Beşevlergücü taraftarları var güçleriyle yuhalıyorlardı Ziya'yı. Ama Ziya için daha da kötüsü, yedek kulübesinin önünde heykel gibi dikilmiş duran Bağlarspor'un kurt antrenörü Hilmi Baba'nın gözlerindeki sözlerdi: "Herkesi kandırsan beni kandıramazsin koçum. Ne oldu sana böyle? Sana en çok ihtiyacım olan maçta bana bunu da mı yapacaktın?"

Devre arasında Hilmi Baba, her maçta yaptığı konuşmalardan farklı bir konuşma yapmadı. Ama bütün takım sahaya çıkarken Ziya'yı kolundan tutup, yıllar boyunca kulağından gitmeyecek olan o sözleri söyledi: "Nedenini bilmem ama bugün sahada 10 numarayı giyen kişinin Ziya olmadığına kalıbımı basarım. Heyecanlanmayasın diye maçın başında söylememiştim ama galiba bilmen gerekiyor. Bu maç sadece şampiyonluk demek değil. Bütün futbolcuların hayalini süsleyecek kadar büyük bir takımın adamları tribünde seni izliyorlar bugün. Onlara Konkord Ziya'nın kim olduğunu göster. Bunu kendin için yapmak istemiyorsan bile benim için yap. Ben bu toprak sahalardan çıkamadım, büyük takımın havasını koklayamadım. Git oralara da, bana da biraz büyük takım havası getir. Hadi koçum, hadi oğlum..."

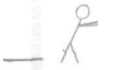
"İstersen biraz ara verelim." dedim Ozan'a. "Hiç bu kadar uzun okutmazdın."

"Hayır." dedi, bir yandan annesinin verdiği biküvileri iştahla kemirirken. "Hayır devam et. Hazır hızını almışken, Ziya'nın önüne bir de biz engel koymayalım."

Futbol oyunu icat edildiğinden bu yana, böyle heyecanlı bir ikinci yarıyı kimse seyretmemiştir. Top bir o kaleye gidiyordu, bir bu kaleye. Bağlarsporun defansı harikalar yaratıyor, Selim her atakta kalesine ördüğü duvara bir tuğla daha koyuyordu. Ziya, 10 numaralı formasını o pısrık adamın üstünden çıkartmış, Konkord Ziya'nın sırtına geçirivermişti. Rakip defansı ipe tesbih tanesi dizer gibi ardında bırakırken bir yandan da kendi kendine söyleniyordu: "Açılın ulan kötü adamlar! Var mı Diana'yı Kızılmaskeden uzak tutmaya çalışmak... Açılın ulan!" Ama ne yaparsa yapsın, topu Selim'in arkasındaki üç direğin arasından geçiremiyordu. Her kaçırdığı golden sonra gözünün önüne elinde rendesiyle babası, kardeşleri, anasının dumanı tüten bir çorba tenceresinin ardında parıldayan yüzü, Hilmi Baba'nın buğulu gözleri, Kızılmaske'nin Eden Adası sahillerinde Diana'ya verdiği ateşli öpücük ve İnci, İnci, İnci geliyordu.

Derken o nefeslerin tutulduğu an geldi. Dakika 85. Durum 0-0. Beşevlergücü bastırıyor. Sağdan kale içine doğru bir orta. Bağlarsporun kalecisi Hayri topu çift yumrukla ceza sahasının önüne kadar çıkarmayı başarıyor. Topu önünde bulan Bekir kafasını bir kaldırıyor ve bütün Beşevlergücü defansının ileri çıkmış olduğunu görüyor. Yani arkada tam Konkord'un koşup yetişeceği ve kaleciyle karşı karşıya kalacağı bomboş bir alan var. Sallıyor topu oraya. Konkord zaten arkadaşının ne yapacağını anlamış, depara kalkmış bile. Top, Beşevlergücü ceza sahasının hemen önlerinde. Kedi Selim kaleden çıkıp çıkmamaya karar veremiyor çünkü biliyor ki çıksa bile Konkord'dan önce topa yetişmesi mümkün değil. Ama bir yandan da kendine güveni tam. Ne de olsa Ziya'nın gözünü İnci'yle korkutmuş durumda. Ziya topa doğru fırtına gibi geliyor. Kedi'yle Konkord başbaşa. Ziya geliyor. Selim geriliyor. Ziya geliyor. O müthiş sol ayağı bilen tribünler nefeslerini tutmuş durumda. Tam o sırada Selim avazı çıktığı kadar bağıriyor: "İnciiii!.."

"Hayır." dedi, bir
yandan
annesinin verdiği
biküvileri iştahla
kemirirken.
"Hayır devam et.
Hazır hızını
almışken,
Ziya'nın önüne
bir de biz engel
koymayalım."

"Hişt, hişt!.. Ben artık doydum, simidin kalanını sen ye!"

Ozan bir anda öyküyü kesmişti.

"Ne oldu, yoruldun mu?"

"Yoo, yorulmadım. Kendimi çok iyi hissediyorum."

"Öyleyse neden tam da en heyecanlı yerinde durdurdun."

"Hişt, hişt!.. Ben artık doydum, simidin kalanını sen ye!"

Ozan bir anda öyküyü kesmişti.

"Ne oldu, yoruldun mu?"

"Yoo, yorulmadım. Kendimi çok iyi hissediyorum."

"Öyleyse neden tam da en heyecanlı yerinde durdurdun."

Ozan, uzandığı yerde şöyle bir doğrulmaya çalıştı. Nefesi her zamankinden daha hırıltılı çıkıyordu. Gözündeki saydam tabaka nereye baktığını anlamama engel oluyordu. Yine de en çocuksu tavrı, en rahatlatıcı sesiyle mırıldandı:

"O kadar hızlı koşmanın ne demek olduğunu iyi bilirim. Konkord Ziya'nın öyküsünün nasıl biteceğini çok iyi biliyorum yani. Yazdıklarına saygısızlık etmek istemem ama dostluğumuza güvenerek bu öyküyü burada bitirelim diyorum."

Her ne kadar yaşlı bir insan görünümünde olsa, oniki yaşında bir çocuğun bu sözleri beni çok tedirgin etmişti. Bir anda içimi karşı konulmaz bir suçluluk duygusu kaplamıştı. Konkord Ziya'nın öyküsünü anlatarak onu incitmiş miydim acaba? Dayanamayıp sordum.

"Hayır, hayır incinmedim. Bu güne kadar duyduğum en güzel öykü olmasa da (kusura bakma ama aksini söylemek bana okuduğun o harika öykülere saygısızlık olur) benim için yazılmış olduğunu bilmek gurur vericiydi. Ayrıca çok da heyecanlıydı. Gel bitirme bu öyküyü. Bazı öyküleri güzel kılan belki de bitmemeleridir. Keşke bazı şeyler gerçekten yarım kalabilse değil mi?"

Ozan, ertesi gün yine hastaneye kaldırıldı. Onu bir daha göremedim. Konkord Ziya'nın öyküsünü de yıllar önce yazdığım öykülerin bulunduğu dosyaya, sırlarımın arasına sakladım. Bir gün birileri bu öyküyü bulur ve sonunu öğrenmek isterlerse, onlardan özür dilerim. Yaşlı dostumun isteğini kıramadım ve sonunu yırtıp attım. Dileyen sonunu dilediği gibi yazabilir. Dileyen de bilge bir çocuğun isteği doğrultusunda yarım bırakır.

Belki gerçekten de bazı şeyler hızla sonuna ilerlemeden, yarım bıraktığında güzeldir.

... için hızı sınırlamak gerekiyordu. 1865'te İngiltere'de çıkan "Kırmızı Bayrak Yasası" uyarınca otomobillerin iki sürücüsü ve elinde kırmızı bir bayrakla önlerinden yürüyen bir yardımcının olması şarttı. Hızı sınırlamanın ve trafiği düzenlemenin yeni yöntemleri keşfedilene kadar bu yasa yürürlükte kaldı.

PLAY

Taksiye önce kadın sonra adam bindi. "Dokuz" dedi taksici içinden, "bugün arabama binen dokuzuncu çift bu". Kapının kapanmasıyla dikiz aynasında altı gözün buluşması neredeyse eş anlı gerçekleşmişti. Tuhaftır, duru bir kış sabahı değil de, gecikmiş bir baharın akşamı olsa, üçünü de rahatsız edebilecek bir andı bu.

Arka koltukta oturanların yüzlerini, gözleri asfaltı yaran kesik çizgilerde, trafik ışıkları ve öndeki arabaların fren lambalarındayken de anımsayabilmek için kapılar kapandıktan sonraki ilk bakış çok önemliydi taksici için. Hiçbir zaman sadece yol olmadı onun için çekilmez olan.

İkisini de becerikli bir çabuklukla süzdü ama kadına daha fazla zaman ayırdı. Yakasında gri yapay bir kürk olan lacivert dar bir palto vardı kadının üzerinde; boyu ancak dizinde olmalı. Lacivert şapka, kızıla çalan kumrallıktaki saçların ve mat kırmızı rujla aydınlanan beyaz yüzün ancak küçük bir kısmını kapatabilirdi. İnsanda dokunma isteği uyandıran göz kapakları, denizsiz kentlerde uyanamayacak erkeklerin, aralarında sağ ellerini yitirmeye razı olacakları iri dalgalı saçları vardı kadının. Ya da taksicinin vitesi ikiye takarken gereksiz yere değiştirdiği beden açısından, kadını öyle gördüğünü söyleyebiliriz.

"Hayvanat bahçesine..." dedi adam gri paltosundaki kırışları farketmemizi sağlayan bir ses tonuyla. Sessizlik uzun sürmedi. Beklediği yanıtı gülümsemesinin ardına saklayarak yanındaki adama sorduğu soruyla, sesini taksiciye tanıttı kadın: "Bunu sık sık yapar mısınız?"

Sırtlarını iki yandaki kapılara yaslayıp, bacaklarını koltuğun ortasına doğru uzattıklarından, ikiz kenarları bir noktada buluşturarak iç açılı tamlamak için can atan bir üçgen oluşmuştu aralarında; beden dili çözücülerini hiç zorlamayacak cinsten. "Zürafanın daha iki aylık olduğunu söylemiştim size ve onu daha önce kimseye göstermediğime yemin edebilirim. Ve bayan, kesinlikle bir benzerini daha yapmadım bugün yaptıklarımın; sizi temin ederim."

Kırmızı ışıktan yararlanan taksici kadının üst kısmından daha kırmızı olan alt dudağındaki gülümsemeye benzer titremeyi kaçırmadı. Araba kalkarken çıkan mekanik acı çığlıktan sokak köpekleri yönlerini değiştirmiş olabilir ve eğer yaşı geçkin bir asfaltta simsiyah iki şerit iz bırakmıştır geride lastikler.

REW / STOP / PLAY

Tren biletini çantasının ön gözünden çıkarıp "saat" yazan kısmına bir kez daha baktı. Yeryüzünde kırk beş kilogram ve iki gözden fazla çekmeyecek garson, salata tabağını önüne koymak için sol yanında öyle upuuzun beklemiyor olsaydı peronu doğru ezberleyip ezberlemediğini de kontrol edecekti. Yaşını delikleri yerçekimi yönünde uzamış yarım tül

perdelere ele veren restoran, zamanın ağır aktığını hissettirecek kadar boştu. Zaman gerçekten ağır mı akıyordu?

Yanına yaklaşan gölgeden garsonun birşey unuttuğunu sandı kadın oysa gelen, tam arka masasında oturan genç adamdı.

"Karabiberinizi kullanabilir miyim acaba?" Ortada düşünecek fazla birşey bu kadar yokken, aradaki o sessiz birkaç saniyeyi kendine sonradan açıklayabilecek miydi kadın? "Tabii, elbette". Fakat asıl tuhaf kısım şimdi başlıyordu, adam karabiberi almadan kadının yanından uzaklaşıp kendi masasına geçti. Paltosunu ve gri atkısını astığı sandalyeden aldı, diğer elindeki makarna tabağını sarsmamaya çalışarak tekrar kadının masasına geldi. Tam karşısındaki yere oturabilmek için lacivert şapkayı sağa kaydırması gerekiyordu ki, kadının ve kapının yanında koca mavi gözleriyle onları süzmekte olan garsonun şaşkın bakışları arasında bunu da hiçbir tereddüt kırıntısı hissettirmeden yaptı doğrusu. Kırk dokuz saniye boyunca hiç durmadan karabiber döktü sonra tabağına, sağ bileğini en az kırk beş kez kirdiği anlamına geliyordu bu. Az sonra adamın ağzından çıkacak ikinci cümle de bir soru imiyle sonlanacaktı: "Yavru bir zürafa gördünüz mü hiç?"

PAUSE

Zürafa gördüm mü ben hiç, yavru bir zürafa gördüm mü? Karabiberimi kullanabilir mi? Kullanabilir mi?

FFWD / STOP / PLAY

"Sadece iki saatim olduğumu biliyorsunuz. Ancak bir kez bakıp çıkacak kadar zamanım var". Önemli değildi; hem de hiç değildi. İşte bir taksiydi bu. İsterlerse sağa, isterlerse sola dönmeye, isterlerse yavaşlamaya, isterlerse durmaya hazır bir şoförleri vardı önlerinde. Yeni traşlanmış güven dolu bir ense; dikiz aynasında dörtlü ya da anın titreşimlerine göre değişen altılı buluşmalar...

Yavru bir zürafa görmediğini söylemişti kadın. Taksi bekleyebilirdi, yavru zürafaya bakıp çıkabilirdi ve evet yetişebilirdi kadın 3. perondan kalkan trenine. "Kalmanızın bir yolu yok mu?" Adam bunu sorabilmiş olsaydı da, kadın yanıtını verebilir miydi?

"Sanırım yolu bilmiyorsunuz, buradan sağa dönmeniz gerekiyordu."

Mekanik acı bir çığlıkla sola döndü taksi. Bedenin değişen açısından gaza bacağına gücü yettiğince bastığı belliydi şoförün. Peki neden bütün gücünü kafasındaki şapka düşmesin diye harcıyordu ki kadın?

STOP

Sanırım yolu bilmiyorsunuz; o sokağın sonu uçurumdur.

EJECT

Dokuz yılını ön koltukta geçiren ensesi traşlı taksici de bir yavru zürafa görmemişti hiç; neyse ki yolu biliyordu.

İç acıların toplamı böyle sıfırlanabilirdi.

Masumiyet hızla düşer

Adam ışıkları söndürür, pencereyi aralar serin bir rüzgar odadaki kenevir tohumlarını uçurur karanlığın uğultusu tüm odayı doldurur. Adam ultramarin bir kanepeye oturur çenesindeki eski yara izinde parmaklarını gezdirir banyodaki elma kokulu sabun biraz daha kurur pencerenin önünden gözleri tüm yüzünü kaplayan neon bir at geçer

Kent hızla düşer

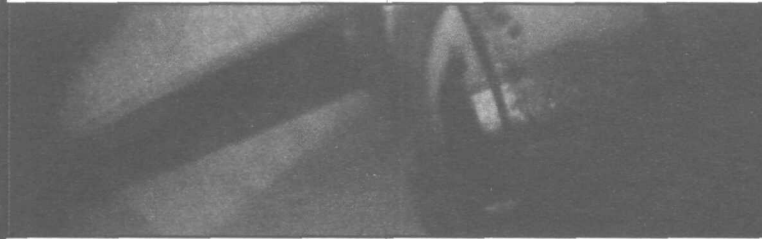
Direksiyondaki adam gaza biraz daha yüklenir yan koltuktaki radyoya uzanır 96.2'yi ayarlar. 3D anima kent kayar kayar arka koltukta oturan amfetamin bakışlarla kent ışıklarını ve dikiz aynasını kaplayan gözlerini izler this is the journey into the sound a journey by Dj camlar aniden başlayan yağmurun ilk damlalarıyla ıslanır. Hızla geçen otomobil kaldırım kenarındaki birkaç kuru yaprağı savurur bunu otomobildekilerden gören olmaz adamların geride kalan zerrelere meleklerle karıştır.

Yağmur hızla düşer

Yağmur yağar yağmur mutlaka yağar

Bilinç hızla düşer

Adam bütün gardırobu boşaltır. Giysileri hızla dener, değiştirir, beğenmez. Olmak istediği bir şey kalmayınca mutfağa yönelir bir bardak su doldurur limbik sisteminde biraz daha serotonin kaldığını umarak dolabı açar naneler biraz daha su kaybeder.

Gözyaşı hızla düşer

Akşam saatlerinde aniden başlayan yağmur limonluğun camlarını ıslatır. Limonluktaki bitkiler yanmakta olan sobanın çıtırtısında huzurla salınır. Adam irisi giderek büyüyen gözlerini çiçeklerin üzerinde gezdirir bütün mutsuzluğun hayatın kökenine dair küçük bir önyargıdan kaynaklandığını düşünür yüreği genişler öyle ki buna dayanamayan gözleri inci gibi yaşlar döker.

Adam hızla düşer

Skyscraper I I ... I... Skyscraper I... Yüksekten bakan Adam makro ve mikro ölçekte **ana planın farksız görüldüğünü düşünür**. İsterse artık yalnızca düşleyebilir de sonuç değişmez. **Katatonian... Liquid trance Et big plan**. Planlayan planın kendisi ise kaostan kimse kaçamaz. **"Çık hadi çıkabilirsen çık kendi içinden" der Adam diğerine**. Diğer korkuluğa çıkar. Birkaç adım atar rüzgar saçlarını dağıtır. **Diğerinin gözleri kamaşır bu görüntüye fazla bakamaz** değilse yüreği kara safra salgılar aşktan kaçamaz **Kozmik aşk**

Adamı sıvı oksijen gibi yakar. **Dağılan saçlarıyla kendini boşluğa salar** yukarı doğru büyük bir hızla düşer.

Melek hızla düşer

Yaklaşık bir saat sonra başkalaşım tamamlanır **Yolculuk başlar** Adamın alnı çelik bir bıçak gibi terler **Xtambul bir ışıklar kentine dönüşür** Yıldızlararası karanlığı uçuşan neon melekler doldurur **Adamın kürek kemiklerini birleştiren doku** dışa doğru usulca yarılar **içinden başkalaşımın ıslak kanatları çıkar**.

Şimdi müziğin sesini sonuna kadar açarak otobanda hız vaktidir

Bundan hoşlanan melekler bana eşlik edebilir

Sessiz ve derin

Onları anlamak için içinde buldukları girdabı dinlemek gerekir

Ancak bu sizin tasarrufunuzda gelişir

Anlaşılmak melekler için önemsizdir.

Bazan ineklerin yanında küçük kızlar da gördüm, ellerinde eğri ince sopalar vardı. İnekleriyle aynı hızda yürüyen. Kafalarını öne eğmişler, çamura dönüşen ayaklarına, çoraplarına, burunlarının gözlerine yakınlığından seçilmeyen karaltısına bakıyorlar. Burunları gibi kendilerini de görmüyorlar. Onları çöpten çizdim, ellerindeki çöpten çizdim, hiç boya harcamadım onlara, toprakları boyarken onları da aynı renkle çiziverdim toprağın üstüne.

Çizgi önce düz, beyaz ve sürekliydi. Sonra kesildi, bölündü. Bölük çizgiler döndüler, kıvrıldılar. Gri üstüne beyaz, üstünden geçtikçe çizildiler. Başımı kaldırdım, bulutların arasında dağları gördüm. Dağ denilen o kocaman şeyleri, o eciş bücüş kütleleri. Onları da bulutlar üstüne sükunet içinde gözlerimle çizdim, çizdim, boyadım. Evler vardı; düz durmayan evler, yana yatık, kapaklanmış, dengesini kaybetmiş, dizini yaralamış çocuk evler, küçük evler. Onları dağların önünde gördüm, bir çocuğun evleri çizmesi gibi çizdim bu sefer onları, benzemedikçe eve, evlere, hayalimdeki gerçeğini büyüterek. Hayalime sessizce inanarak. Gri rengim yoktu palette, sarıya boyadım gri yerine boynu bükük evleri. Çay ikram eden çok kırmızı dudaklı kadının saçları sarı diye o renk boyadım ve o yüzden kabul etmedim ikramını. Bu kadar gerçek dışı bir kırmızı dudağın teklifi samimi olamaz, ya da bana vereceği çaya da aynı renk boya katar, demini almamış çayı kırmızı oluşuyla, sadece kırmızı olmasıyla içirmeye çalışır bana.

İnekler gördüm. Onlar iki adım atmadan ben onları yerlerinde bırakıp geçtim. Onlar benimle yarışmadılar. Kimisi kuyruğunu sallayarak, ağızlarında defalarca çevirdikleri lokmalarını iyice islatarak çayır çimen üstünde otururken baktılar bana. Hayır yarışmadılar benimle, ama ben onları geçtim çoktan. Onları da süt kutularının üstündeki oval kafalı inekler gibi çizdim. Yıldızlı gece resimlerine harcadığım için kısacık kalan siyah kalemimle boyadım düzensiz haritalara, adalara benzeyen beneklerini. Bazan ineklerin yanında küçük kızlar da gördüm, ellerinde eğri ince sopalar vardı. İnekleriyle aynı hızda yürüyen. Kafalarını öne eğmişler, çamura dönüşen ayaklarına, çoraplarına, burunlarının gözlerine yakınlığından seçilmeyen karaltısına bakıyorlar. Burunları gibi kendilerini de görmüyorlar. Onları çöpten çizdim, ellerindeki çöpten çizdim, hiç boya harcamadım onlara, toprakları boyarken onları da aynı renkle çiziverdim toprağın üstüne.

Üçgenlerin üzerlerinde siyah, beyaz, paslı resimler vardı. Birşeylere benziyorlardı; eğilmiş bir adam, iki kocaman göğüs, tekerleri görünmeyen bir araba, 30, 50, tabiat ve insan sevgisi aşıl原因 çiftlik filmlerinden getirilmiş zarif mi zarif bir geyik. Şöyle bir görüp geçtim onları, arkadan bakınca iyice paslanmış üçgen sırtlarını gördüm. Anlasaydım bile onları, sonra inansaydım onlara, yalancı sırtlarını görünce inancımı yitirecektim. Umursamadım, boyamadım.

Derken bir gürültü oldu, önden gelen tok ve ani bir gürültü. Gözlerimi, durduğumuz için artık yapraklarını tek tek farkedebildiğim tarlalardan çektim. Aractın önüne baktım. Şoförün saçsız kafasını, aynadan yansıyan kapkara bıyığını, hostesin sarı kıvrak saçlarını gördüm. Birileri homurdandı. İç geçirdi. Birileri daha benim gibi öne bakındı. Arkamdaki koltuğun kıpırdandığını, birisinin arkamdaki koltuk sapını tuttuğunu, buradan tutup beni sarstığını, kafamın üstüne yaklaşan nefesini hissettim. Birkaç gazete hisirdadı. "Devam et" dedi kapıdan kafasını uzatan muavinin rüzgara karışan sesi. Sarı kafalı hostes termosuna, peçete ve kolonyalı mendillerine geri döndü. Tarlalar, gökyüzü, direkler küskünce geriye doğru hareketlendiler. Yola baktım. Beyaz çizgilerden birkaçı ben onları boyamadan kırmızı olmuştu. Süt kutularının üstünde hiç görmediğim bozlukta bir deri gördüm kara beneklerin arasında. Bir kaburga gördüm. Ağır bir hayvanın kaburgası. Geniş, derin bir kaburga. Kaburganın gözleri arkamdan baktı, onu tertemiz bir renge boyamamı istedi. Boyamadım.

Poşet çayların sıcak suyla birleştiği plastik bardaklardan dumanlar çıkıyor, gözlerini herşeye kapamış kör bir huzuru burnumuzdan içeri sokuyordu. Sarı hostes bir tane çocuğa paketli bir şefkat hediye etti. Birkaç saniye sürecek bu şefkat. Çocuk azıcık utansa, anne hostes abla ve yavru arasında gözlerini bir kere gezdirse yeter. Nasıl bu kadar ağır oluyor bilinmez, ortalık halı kokuyor. Buram buram kilim desenli halı. Mavi ekranda bir belgesel başlamış. Önce bir yabancı dilde hafif ve ahenkli başlayan anlatıcının sesini, biraz neşe ve biraz da esrarenizlik katılmış havasıyla yerli tiyatrocunun sesi bastırıyor. Ses bu bastırma ile daha neşelenip, esrarenizleşiyor, yükseliyor. Bu sesle mavi çayırda seken tepelikli kuşlar çok daha sessizleşiyor, sessizce ekranda hapis, süzülüyor.

Not alma konusunda kimse benimle boy ölçüşemez. Konuşma hızına yakın bir hızla, eksiksiz ve yanlışsız yazarım. Yerim her zaman en ön sıradır, herkes bilir çalışkanlığımı. Hiçbir şey atlamadığımı bilirler, sıraya girerler notlarımın eşekimini almak için. Sınıftaki tartışmaları Çaykara'nın anlattıklarıyla aynı derecede önemseydiğimden arkadaşların dediklerini de kaçırmamayı görev sayarım. Eşekimlerde kendi sözlerini okuyanlar sırtlarını kamburlaştırıp paçalarına sürtünmeye, mırırlamaya başlar. Gözlerindeki o "Okşa! Okşa! Biraz daha okşa!" ifadesini hiç kaçırmam.

İstencim öylesine güçlüdür ki başımı sıradan bir an bile kaldırmaksızın durmadan dinlenmeden yazarım. Dedim ya, hiçbir şeyi kaçırmam. Fazla da yorum yapmam. (Özellikle Çaykara'ya ilişkin...)

Eve gidince notlarımı gözden geçirir, bir deftere bu kez daha da temiz ve düzenli yeniden yazarım. (Kullandığım dil açısından bakılırsa, "temiz" sıfatını anmamalıydım.) Nota değerlerinde en ufak bir yanlış yapmam. Onları portelere alt alta ve yan yana hizayı gözeterek dizerken titizlendikçe titizlenirim. Tüm partiyonlar birbiriyle uyum içindedir. Uluslararası müzik terimcesi Latince ile İtalyanca'ya dayandığından, yabancı terimlerin Türkçelerini de eklerim defterime. Ezbercilikteki başarılarıma arkadaşlar hayrandır ama ne yalan söyleyeyim, hepsini birden aklımda tutamam önce terimin.

Niçin yalnızca Türkçelerini yazmıyorum? Şundan: Ülkede konser tanıtımlıkları bile neredeyse İtalyanca hazırlanıyor. Demek ki terimlerin salt Türkçesi verilirse büyüü kaçır!

Defterimdeki her ölçü ve her tümce tek tek gözüme güzel gözükünceye dek yatıncaya dek ah,,, Her şey gözüme güzel gözükünceye dek, yatana kadar (?) uğraşırım.

Artık yeni bir defter üzerinde çalışmanın zamanı geldi. Yakında konserlerimiz başlayacak. İş başa düştü yine... Bu bir yapıt olsun ve sınıf ölçüğünü aşarak konser salonlarının tanıtımlıkları okurlarıyla buluşsun istiyorum. Gerçi partiyonları, inci gibi notalarını basmayacaklardır. Onların yerine hangi sözcükleri geçirebilirim, bilemiyorum. Okur arkada piyano sesi olduğunu aklımdan çıkarmazsa belki daha iyi okur. " Müziğin yerini sözcüklerin tutabildiği nerede görülmüş!" ünlem tümcesini diline ilk, sütçocukluğunda doladığı söylenir Çaykara'nın. Benim de bu konuda tek yapabileceğim " es vurma" sanırım. (Müzikte "es", soluk alınacak ya da süsülecek zamanı gösterir ve çok önemlidir. "Es" Türkçe bir sözcük olup; 1.Akıl 2.Duygu 3.Esenlik demektir. Ayrıca; " kazanç sağlama, gelir, çıkar, yarar" anlamlarına gelir. Rüzgar "sssss" diye eser. Öyleyse "es" in bir de yansıma ses olduğu açıktır. Eh, övünmek gibi olmasın....) Ötesini okurun düşlem gücüne bırakmalıyım.

Bu defter senin için sevgili konser gediklisi. Tomar tomar birikmiş notlarımdan seçtim aşağıdaki parçaları. "Ay, niye zahmet ettin!" diyeceksin içtenlikle. Bir gün herkes beni ayırmasın, önemsesin istiyorum. Özenle basılmalı onlar. Büyük bir hayranlık ve şaşkınlıkla şöyle söylemeli gelecekteki okurlarım: "Vay, ne muazzam not tutmuş bu tenor!"

268. Ders Notu:

"Bir gün ara vermek ya da bırakmak zorunda kalırsanız...O gün çoktan gelmişse ya da önünde sonunda gelecekte, müziğin yerine başka bir şey koymaya çalışmayınız.

Müzik: Yaşantılarınızın yoğunluğunu, yaşamınızın temposunu arttıran, son derece anlamlı ve bir o denli anlatılmaz tutku dolu ifade yolu... Ne yazına, ne plastik sanatçılara, ne de ilişkilerinize izdüşürebilirsiniz onu. Hiçbir sanat türüyle örtüşemeyecek, yokluğunda anıştırdığı boşluğu başka biçimlerde doldurmanıza izin vermeyecek bir daldır bugün tutunduğunuz. Yarın koparsanız müzikten biliniz ki sizden bir parça da kopup gidecek; eksileceksiniz.

Ağır aksak geçmekte günler: Lento, largo, larghetto. Azar azar ölmekte bir şeyler içinizde: Morendo. Poco a poco. Canlanıp hareketlendiğiniz anlar da yok değildir ama görece azdır; zaman ölçülü bir hızla sizi yıpratmaktadır: Allegro ma, non troppo. Allegro moderato.

Kulak veriniz içinizdeki o ateşli ezgiye: Con fuoco. Kararlılıkla üstüne yürüyünüz acıların: Risoluto. Spritoso. Kaçmayınız onlardan, tersine, kuvvetlendiriniz acının ezgisini: Crescendo! Crescendo! Korkmayınız başkalarının koyduğu ölçülerin dışına çıkmaktan: Senza tempo. Yürüyünüz, koşunuz, sıkıştırarak, daha çabuk: Stretto, piu mosso. Delicesine, tutkuyla, yanarak tutuşarak çalışınız: Delirando.

Müzik buradadır yürekte müzik yaşanır müzik sözcüklerin daracık korsesinden taşan o canlı hop hop oynayan fikir fikir kaynayan o ele avuca sığmayan koca koca dik ve sert ve pürüzsüz ve anlatılmaz yumuşak anlatılmaz ipeksi anlatılmaz çekici o girdap girdap memeleridir bir kadının. Meme... siz bir kadın... gibidir müziksiz yaşam ve pörsümüş memelerdir size kalan müzikten uzak 'yaşlandığınız' zaman."

"Yine coştur bizimki!" diye fıslıladı kontrtenor, sevgilisi baritona. Pek de kısıp olmayan, ayarsız tok bir sesle söylendi bariton: "Bu adamın dehâsına hayranım hayran olmasına da, şu meme saplantısı öğrendiriyor beni." "Ah, seni dalkılıç çocuk!" diye kıkırdedi kontrtenor. "Saplantısı sendeki savaşıma barış çubuğu olsaydı hiç de genç gelmezdi, öyle değil mi?"

"Siz! Hayır hayır, arkanıza dönüp bakmayınız, size sesleniyorum sevgili potansiyel soprano. Beni önyargılarla dinlemektesiniz ve yadırgamakta hatta dalga geçmektesiniz sözlerimle ama biliniz ki Çaykara'yı kendi gözünde değersiz kılamaz hiçbir bakışınız... Sanatçı içindeki renkleri, tınları, kokuları açığa vurmaktan çekinmez. Sanatçı utanmaz!"

Kulağı ve burnu tırmalayacak biçimde sözü değiştirdi soprano: "Bir kitapta allegro'nun anlamı şöyle açıklanmış, çok çok çok tuhaf: 'Allegro (İtal.): Önceleri yalnız 'mutlu' ve 'sevinçli' anlamlarına gelirdi. Günümüzde hızlı tempoyu anlatmak için kullanılır." Buna siz ne dersiniz kompozitör Çaykara?"

"Çağımızdaki duygusal yetersizliğin, zırların, ketvurmaların bir göstergesi" diye öfkeyle atıldı alto.

"Çağımızı bir yana bırakalım şimdi." Bas bas bağırmanın dolçe dolçe konuşuyordu bas: "Varsayalım ki sen! Duygusal açıdan yetersizsin. Bunun ne anlama geldiğini açıklamaya gerek yok sanıyorum. Sen ya da öteki...Yetersizliğinizi bir tür güçlülük olgusuna dönüştürebilirsiniz pekala. Belki de çoktan dönüştürmüşsünüzdür, ayırına varmaksızın. Yaşamınızda usdışı olan ne varsa dışlayıp, varlığını ussal-olan'a indirgemişsinizdir. Her şey planlı programlı, düzgün yürüsün istersiniz. Günlük yaşamınızdaki ritmi hiçbir koşulda aksatmamaya çalışır, lo stesso tempo (hep aynı tempoda) yaşayıp gidersiniz. Çabalarınızın, çalışmalarınızın verimini aldıkça zamanınızı ve enerjinizi daha da verimli kullanmayı hedeflersiniz. "Daha verimli"nin bir diğer adı "daha hızlı" değil midir? Az zamanda daha çok yol almak başka deyişle. Kendi yolunuz olup olmadığını yeterince tartmadan, ivmeyle atılırsınız günün döngülerine. Daha hızlı okur, daha hızlı yazar, daha hızlı bilgisayar, araba, insan kullanır, daha hızlı yargılar, daha hızlı değer biçer, değer atfeder, daha hızlı ilişki kurar, daha hızlı uyarılır, daha hızlı tüketirsiniz... Uçar gider mutlu, sevinçli olduğunuz anlar. Kızgın közlerin üzerinde koşar gibi daltaban... Yaşam sizin için allegrodur artık:hızlı tempo."

"Evet evet" dedi mezzo soprano (altonun karşılık vermediği aşkını sınıfta bilmeyen yoktu), sıradanlık tam da budur bana göre: Duygusal yetersizlik, sevgisizlik! Ne de yavandır sıradan insan! İsteddiği kadar "güçlü", "başarılı", "kültürlü" olsun... Altın zincire geçirilmiş teneke kolye gibi sırttır onda, sevgisizlik..."

Kontrtenor kırılğan bir tonda sürdürdü: " Duygusal açıdan gelişmemiş, ham, kuru, soğuk kişi, "güçlü olmak", "normal" bir toplumsal yaşam sürmek adına boğar içindeki sesleri. Hamlık beraberinde katılığı getirir. Katılıksa sağırlığı...Kulaklarına çalınan, akordu bozuk dip çalgılarının gürültüsüdür yalnızca. Boğuk!"

Rahat, samimi ekledi bas (comodo, intima): Oysa o çalgıları, tutkuların çalgısını akortlayıp gürültüyü müziğe dönüştürmesini becermek gerekir."

"O zaman hoş geldin deriz tüm nüanslara kalbimizde yer açar ve onları mahremimizde ağırlarız sevgiyle amoroso giocoso vivo katılınca duygular yaşamımıza ardito-placido tenaramente pervasızca sokulunca ta içimize appasionata energico tristamente duyarlılığımız artar renklerin tınılarımız alabildiğine zenginleşir seslerimiz ve bizi biz kılar olgun doygun duygusal..."

"Her şeyden önce kulak!" diye kesti Çaykara'nın kadansını bariton. "Öncelikle duyarlı bir kulak gerekmez mi bize? Vasat bir şancı olmak işten değil yoksa!"

Alto -alınan ve saldırgan- bağırıldı: " Sen ne demek istiyorsun! Açık konuşsana, potansiyel!"

Kontrtenor tüy gibi hafif bedeninden çıkan o zarif ve elemli sesiyle havayı yumuşattı (grazioso, doloroso): " Vasat kulağım, vasat şan tekniğim, vasat fiziğim, vasat zekama karşın yine de mutsuz sayılmam. Hepinizin önünde itiraf ediyorum bunu, evet, hemen her açıdan vasat biriyim.Türlü komplekslerle ağulanmaktansa kendimi böyle olduğumca kabulleniyorum. Harcım değil "en filan filan" olmak. "Daha.." için çalışıyorum ben; kendi ölçülerim çerçevesinde biraz daha iyisini becermek için."

Barito -kendinden emin- sevgilisini teşelli (?) etti: "Vasat birey de olumlayabilir kendini. Yeter ki birilerinin kopyası olmaktan kaçınısın. Kendi olmayı ilke edinsin. Sanatta ve yaşamda."

Bas bas bağırmadı bas. Sakin sevecen ekledi: "Dev isimlerin silik ve kötü kopyaları olmaktansa cüceliği kabullenelim ama kendimiz olalım."

Alto bet bet bağırıldı: "Cüce olduğumuzu kim söyledi, ukala!"

Soprano başka bir tonalitede söylercesine araya girdi: "Merak ediyorum da kompozitör Çaykara, acaba metronom bulunmadan önce hız derecelerini neye göre belirliyorlardı?"

"Nabza göre şerbet vermeyi öğrensen artık fena olmaz!" diyerek fena halde tersledim sopranoyu, ilk ve son kez yumurtlamış olan bendeniz çatlak tenor. Sesim henüz oturmadığından (midir nedir

ötekiler bana "Falset" (yanlış ses) der.

Alto alaycı bir sesle sataştı: "Aaa, Falset konuştu! Nazar mı değdi ne!"

Mezzo da iğnelemekten geri durmadı: "Nazar! Şok etkili zihin açıcı! Kalp ve beyin damarlarındaki tıkanıklıkları açar."

Soprano üsteledi, sesi iyiden iyiye cıvıktı: "Eee bülbül Çaykara? Yoksa dut mu yediniz, hi hi hi hi hi!..."

Gereken yanıtı bas verdi. Sopranoya olan nefretini hiçbir zaman açığa vurmeyen sabırlı bas (e, benden kaçmaz tabii) dedi ki: "Nabza göre! 18. yy'da normal -ne demekse- "normal"

tempo olarak nabız vuruşu kabul ediliyordu."

"Nabız, olmazsa olmazdır müziğin. Tıpkı memeleri gibi bir kadının. Mutlaka yoklanmalı, hissedilmeli, tansiyonunuzu yükseltmeli, damarlarınızı zonklatmalı ve sonuna dek bağlı kalınmalıdır ona."

Alto bu kez de Çaykara'ya sataştı: "Müzikteki ritim ögesini mi anlatmaya çalışıyorsunuz yoksa cinsel fantezilerinizi mi?" Kontrtenor "Şşşt!" dedi. Bariton boğazını temizledi. Bas haşır haşır sakalını kaşdı. Kompozitörse sözlerine kendi dalgaboyunda devam etti:

"Hani çocuk ya da yetişkin her insan yaşamında hiç olmazsa bir kez nabzını tutup da o zonklamayı hissetmiştir ya... Nedir oradaki duygu demeti? Anlık bir şaşkınlık, bulanık, belli belirsiz bir ürperti, bir büyüleniş, canlılığın o tuhaf sezgisi, derinden işitilen buğulu ve karanlık sesi öfümün. Damarların genişleşip büzüşmesi, gözbebeklerinin kısılıp büyümesi, karın kaslarındaki kasılmalar... Açılıp kapanmalar, gerilim ve çözülmeler... Kavrayışınızın ok gibi fırlaması bir anda, hızla yanıp sönen ışık, daracık bir anahtar deliğinden size kendini ele veren o giz: Parmağınızla, dudağınızla yokladığınız o ten. Somut olduğu denli soyut. Sembol. Salt bir atardamar diyebilir misiniz? Soluk alıp verişiniz değişir, gitgide artar sesinizdeki titreşim. Vibrato! Vibrato! Evet, nedir oradaki sezgi? Ellerdeki tonus, o heyecan tonusu nedir? Bir anlık. Bir anlık...Yaşam deyip geçemezsiniz, geçemezsiniz. Dile dökemezsiniz, yolu yoktur, dökemezsiniz. Müzik! Müzik! Vivace veloce mosso piu mosso..."

Mezzo yerinden doğruldu: "Müziksel esinin kaynağı yine müzik olmalıdır bana göre!" Yüksek perdeden konuşuyordu ama sesinden kendine pek de güvenemediği seziliyordu: "Görüntüymüş, imgeymiş, kavrammış, şiirmiş, metinmiş...Hayır hayır; müziksel fikir müzik dışı olaylardan doğmamalıdır!"

"Aynı görüştüyüm" dedi alto. Mezzonun aşkına karşılık vermese de düşüncelerini ara sıra desteklerdi: "Müziği salt müzik olarak duymamız gerekir. Duyguları da anlatmaz, imgeleri de...Müzik dışı hiçbir şeyi anlatmaz ve açıklamaz arı müzik."

"Diyelim nabızdan esinlenerek bir kantat bestelediniz" dedi kontrtenor. "Bu eseri dinlerken ya da söylerken bizde bambaşka görsel imgeler uyanabilir, öyle değil mi?"

Genel bir sessizlik anından sonra bariton, hemen her şeyi sevgilisinden daha iyi bildiği yanılsamasını açığa vuran abartılı bir titrelemeyle söze girişti: "Sezgi, nabzın salt nabız olmadığını yakaladığı anda, yaratım başlamış demektir. Müziksel anlatım, akli çok da işin içine sokmadan gelişir. Öncelikle kendine anlatımdır bu; nesnesini kendince anlamlandırmasıdır yaratıcının. Onunla aynı dalga boyundaysa, dinleyicide de benzer imgeler oluşabilir."

"Düşünüyorum da", dedi bas, "programlı müziği bir yana bırakırsak, filanca eserin motiflerini, temalarını yaratırken bestecinin anlayışına hangi görsel imgelerin sökün ettiğini öğrenme şansı hiç olmuş mudur dinleyicilerin? Olmuşsa, o zaman 'dinleyicide de benzer imgeler uyanır ya da uyanmaz' önermesini çekinmeden ileri sürebiliriz."

Soprano hasetini sezdirenen yapmacıklı bir sesle tartışmayı böldü: "Eşiniz arkeoloji profesörü yanılmıyorsa, değil mi kompozitör Çaykara?"

Çaykara sustu: İki dörtlük. Soprano, ulaşamadığı ciğer rengiyle sürdürdü: "Önceki gün ikinizi birlikte koştura koştura buradan çıkarken gördüm."

"Ha, evet, ben de gördüm!" dedi mezzo, "sanırım eşiniz bir panel verecekti o akşam."

Çaykara sustu: Dört dörtlük. Soprano sinirli sinirli güldü. Sesinin perdesine vuran bir gölge vardı geride?..Birdenbire yırtılmaya başladı kaplan benzeri: "Bir profesörün mini etek giymesini kesinlikle doğru bulmuyorum! Hiç hiç hiç yakışık almıyor. Üstelik de panelistmiş!

Bula bula o günü mü buldu bacakalarını sergilemek için!"

Çaykara patladı: "Siz, sevgili potansiyel bariton! Benim saplantılarımla uğraşacağınıza şan tekniğinizi düzeltmeye çalışsanıza! Sanatçı sanatla uğraşır. Kazı yapar, değer, eşeler; sanatçı kendisiyle uğraşır. Sanatçıyla uğraşılmaz!"

"Ama..." dedi bariton -süngüsü düşük- "teknikimin nesi varmış ki!"

Bu noktadan sonra sevgili okur -artık yeterince samimi olduk sayılır- sana acı bir itirafta bulunacağım. Ben Falsset. Tenor. Bu defterin yazarı. Sınıftaki en eski şancı. Ben aşkta kaybettim biliyor musun? Beş yıldır neler çektiğimi anlatmaya sözcükler yetmez. Durmadan kazı yaptım, eşeledim, anlamaya çalıştım. Ama hiçbir zaman sokulamadım O'na, beni hep es geçti. Aşkta porte dışıydım O'nun için. Sol, fa ya da do, hiçbir anahtar işe yaramadı; kulağına erişmedi ezgim. Kalbinin tek anahtarını memeli canlılardaydı. Bense bir sürüngendim.....

(...) Oysa herkes de bilir ki tek bir sözcük bile kaçırmam. Tek bir nota, tek bir sus...

Red. ...yır hayır olmuyor! Şan yalnızca doğru ve güzel tınlayan sesler çıkarmak değildir. Bundan şüphesi olan varsa lütfen bir daha düşünsün.... Yaratıcı olunuz biraz. Sabırlı, cömert bir kadının memeleri yaratıcılığınızı nasıl kıskırtırsa öyle! Sevişir gibi söyleyiniz seslerle. Tepeden tırnağa hissederek! Sizden öteye, ötekine geçmeli elektriğiniz. Sizi dinleyen titremeli. Ürpermeli!. Sizinle devam edelim kontrtenor. Süt gibi ılık ve aydınlık bir la minör gamı istiyorum sizden. Ses önde olsun. Dudakla memenin bulunduğu yerde. Mmmeee mmmeee mmmeee...Dudaklarınızda o titreşimi duyuyor musunuz? Vibratoyu artırın. Vibrato! Yalnız rica ederim, titremeden söyleyiniz. O da nefesle olur. Diyaframla olur. Diyaframı iyi oturtmadan şancı olunabilir mi sevgili kontrtenor? Nefes çok önemli!

Siz alto, "A üstü O" sesini istiyorum, si bemol majördeyiz. Gamı birlikte çıkınız mezzoyla. Yalnız mı? Peki peki, nasıl isterseniz. Tutun ki kumsaldasınız, alto...Ufka dalan gözlerinizde hüznün okunuyor. Sevgilinizi getirecek o gemi bir türlü gözüküyor:A0A0A0...Ta uzaktan duyulsun haykırışınız. Ses ileriye gitsin. Açın ağızınızı, açın! Boynunuzu kullanmayın. Boyun bir pasajdır yalnızca. Hayır, hayır; gırtlığa baskı yapmayın! Gırtlığınızı kasmayın!

Siz soprano: Sol majör...Damak yukarda! Yüzünüzdeki rezonansı hissedin. In mascara! Süt dökmüş kedi gibi söylemeyin ama, rica ederim. Nüans istiyorum. Forte! Forte!

Bugünlük bu kadar yeter. Daha önümüzde uzun bir yol var. Bir şancı her gün, hiç aksatmadan ses alıştırmalarını yapmalı. Yeme içme gibi bir gereksinme olmalı şan sizde. Yatıncaya dek aklınızdan bir an bile çıkmamalı.

Sabırla, cömertçe emzirir sizi müzik: Şükranla doldurur içinizi. Düşmanlık duygularınızı sağaltır. İnanmanızı sağlar iyiliğe, güzelliğe. Umut verir, güven verir, sarıp sarmalar. Saldırganlığınız azaldığı ölçüde daha az ürkütücü, daha katlanılır bulursunuz dışınızdaki dünyayı... Memelere sığdığınız gibi sığınabilirsiniz müziğe. Üstelik o geri de çevirmez, başından saymaz, reddetmez! Asla "hayır!" demez. Çekip aliverir rahmine..."

Çok zamanım yok.
Umarım kendi
yangınının ışığında
bütün hızımla
yazdığım bu satırları
okumakta güçlük
çekmezsiniz. Bu
zamana değin, en
değerli parçam olan
karımdan bile
sakladığım hikayemin
bir şekilde
belgelenmesini
istiyorum; sanırım
hikayem (konunun
öncesini de bildiğiniz
için) en çok sizi
ilgilendiriyor.
Bilirsiniz, herkesin
karanlık bir yanı
vardır. Şimdi içinde
bulduğum
durumda,
olabildiğince çabuk
yazarak hikayemi size
anlatmaktan başka
çarem kalmadığını
görüyorum.

Sayın Editör;

Geçtiğimiz yıl yangınla yok olan İskenderiye Kütüphanesinin sahibiydim. Sanırım duymuşsunuzdur, şu İstiklal Caddesindeki mütevazı kütüphaneden söz ediyorum. Yangından sonra kütüphanede kalan eşyaları -pek bir şey de kalmamıştı ya- bir arkadaşımın deposuna kaldırıp hayata küsmüştüm. Yoksa üzerinde size gönderilmesi gerektiği not düşülmüş ekteki teksir kağıtlarını çok önce fark ederdim. Yeni bir kütüphane kurabilme umuduyla elimde kalanları karıştırırken yarısı yanmış kitapların, ciltsiz ansiklopedilerin arasında bir kenara atılmış susuz akvaryumun içinde ağzı düğümlenmiş bir poşet buldum. Poşetin içinde, sözünü ettiğim teksir kağıtları ikiye katlanmış halde duruyordu. İçeriğinin ne olduğunu bilmiyorum. Dilerim geç kalmış bir metin değildir. Sevgiyle kalın.

Not: Kadıköy'de yeni bir kütüphane açmaya çalışıyorum. Derginizi gönderirseniz süreli yayınlar bölümünde sergilemekten büyük onur duyacağım.

Lütfen bu sayfaları bulanlar Müzedeki Hayalet Dergisi'ne iletinler.

Çok zamanım yok. Umarım kendi yangınının ışığında bütün hızımla yazdığım bu satırları okumakta güçlük çekmezsiniz. Bu zamana değin, en değerli parçam olan karımdan bile sakladığım hikayemin bir şekilde belgelenmesini istiyorum; sanırım hikayem (konunun öncesini de bildiğiniz için) en çok sizi ilgilendiriyor. Bilirsiniz, herkesin karanlık bir yanı vardır. Şimdi içinde bulunduğum durumda, olabildiğince çabuk yazarak hikayemi size anlatmaktan başka çarem kalmadığını görüyorum.

Yüzyüze hiç görüşmemiş olsak da medyada benimle ilgili kimi haberlere rastlamış olabilirsiniz. Hakkımda 'Pazarlama Dahisi' diye çok haber yapıldı. Adı sanı duyulmamış bir çok ürünü yeniden paketleyip satarak çok para kazandım. İlk yaptığım iş, Bursa'da batmak üzere olan bir iç çamaşırı fabrikasının mallarını Fra Dolcino adıyla paketleyip satmak olmuştu. Ambalajın üstünde yalnızca İtalyanca yazılar vardı, bu yüzden epey para kazandım. Anadolu'dan toplattığım çoban peynirini Hirtus adıyla paketleyip İngiliz peyniri diye sattım. Rimae marka ucuz Kore prezervatifleri (boyut olarak da bize çok uygun) getirtip Marcidus adıyla pazarladım. TV'de, radyoda filan reklamlarına rastlamışsınızdır; diyaloglar farklıydı ama bütün reklamlarda, aralarında ilişki olup olmadığını bilemediğimiz kişilerin rutin ama imalı konuşmalarının sonunu "Aramızda kalsın" diye bağlamaları ana tema olarak kullanılmıştı. Asıl parayı bu işte vurdum. Otuzlu yaşlara girdiğimde, yirmi beş yaşında hiçbir şeyi olmayan biri için çok şeyim vardı.

Her sonradan görmenin yaptığı gibi, bunca paraya bir kişilik yakıştırmam gerekiyordu. Remy Martyn eşliğinde Crédulus puro içmek, ölümçül derecede aşık rolü yapan dört kadınla -özellikle otuz altı yaşına kadar aşık olmamış biri için- yatağa girmek ya da yılın dört ayını denizde yaşamak gibi herkesin sahip olduğu zevkler beni doyumuyordu. Unicus tutkum bu sıkıntılı dönemimde başladı.

Unicum, adından da anlaşılacağı gibi yalnızca bir tane üretilmiş ya da tek örneği kalmış eşya demek. Koleksiyonculuğun en üst sınırı olan bu ilgi alanı aslında oldukça geniş bir yelpazeyi kapsar. Bu dar zamanda, adını Unigen koyduğum salondaki örnekleri -tabii ki en önemlilerini- şöyle bir anımsamaya çalışırsam; üzerinde "MIHI CARUS ES" yazılı, Hierapolis'te bulunmuş, St. Philippe'in MS. 60 yılında yapılmış altın kupası (Neron'un depremlerle yıkılmış Hierapolis'i imar

Philippe Leodikya'ya saklanıp canını zor kurtardı.), aslında banka veznedarı olan Abdi Cati'nin kestiği bileklerinden akan kanla ve kendi pisliğiyle yaptığı 1941 tarihli "Terk" isimli tablo, Ali Ufki'nin notaya döktüğü Hampartzum Limonciyan'ın kendi el yazısıyla düzeltmeler yaptığı 1820 tarihli Mahur Faslı'nın portresi, Aysel Tanju'nun "Rakkas"ta giydiği -gördüğüm en erotik dansı- kopçası kopan dansöz giysisi, Oğuz Atay'ın kendi el yazısıyla notlarını aldığı, sonradan "Tutunamayanlar"a dönüşecek olan hiç yayımlanmamış "Prélude" teksirleri ve artık hikayemi anlatmam gerektiğini düşündüğümden (ateş gittikçe yaklaşıyor) sayamayacağım binlerce tek örnek.

ettiği yıldız ve kupa Roma Ordusuyla birlikte götürüldü. Philippe Leodikya'ya saklanıp canını zor kurtardı.), aslında banka veznedarı olan Abdi Cati'nin kestiği bileklerinden akan kanla ve kendi pisliğiyle yaptığı 1941 tarihli "Terk" isimli tablo, Ali Ufki'nin notaya döktüğü Hampartzum Limonciyan'ın kendi el yazısıyla düzeltmeler yaptığı 1820 tarihli Mahur Faslı'nın portresi, Aysel Tanju'nun "Rakkas"ta giydiği -gördüğüm en erotik dansı- kopçası kopan dansöz giysisi, Oğuz Atay'ın kendi el yazısıyla notlarını aldığı, sonradan "Tutunamayanlar"a dönüşecek olan hiç yayımlanmamış "Prélude" teksirleri ve artık hikayemi anlatmam gerektiğini düşündüğümden (ateş gittikçe yaklaşıyor) sayamayacağım binlerce tek örnek. Sanırım Unica tutkusunun ne olduğunun anlaşılması için hicret sırasında Hz. Ebubekir'in boş inci kutusuna sakladığı örümceği (fossilini) Unigen'de sergilediğimi söylemem yeterli olacaktır.

Kuşku ve tutku unica meraklılarının iki belirgin özelliğidir. Kuşku, aradıkları eşyanın otantikliği ve teklifi konusundaki kanıtları aşırı boyutlara, tutku ise çoğu zaman safıklarının ölçsüz sınırlara götürür. Tutkumun yüksek olduğu dönemlerimden biriydi sanırım. Bir davette yüzüne TV'den aşına olduğum birini gördüm. Kim olduğumu bilmiyordum. Uygun bir zamanda yaklaşip kendimi tanıttım. Yüzündeki derin hüznün dağıldı ve elini uzatıp "Meral" dedi, "Meral Tahraklıc."

Unica tutkum nedeniyle danışmanlarımın sürekli videoya aldığı ve benim uygun bir zamanda izlediğim sanat programlarından birini yapıyordu. Bir çok tekil örneğe, bu programlar aracılığıyla ulaşmıştım. Henüz yeniydi ama iki yıldır, üstelik özel bir kanalda aynı programı sürdürme başarısı göstermişti. Meral yaptığı bütün programları ayrıntılarıyla bilmemi şaşkınlıkla karşıladı. Sonrasında daveti unutup sadece birbirimizle ilgilendik. O gece evimde kaldı. İlgili alanlarım, tavırlarım ve evim onu daha çok şaşırttı. Bir ay sonra evlendiğimizde daha yirmi üçüneydi. Benim için koleksiyonumun parçalarından öte bir şey olmadığını kısa zamanda fark ettim ama bu ona olan aşkıma daha da güçlendirdi.

Onun ilgileri de beni şaşırtıyordu. Bütün şehirlere ait telefon rehberlerini toplamıştı. Fırsat bulduğu zamanlarda sırasıyla rehberleri inceliyor, isimleri harflere bölüyor, aynı harflerle yeni isimler oluşturuyordu. Bu anlarda çok uzaklarda oluyordu, ona yaklaşamıyordum. Bunu neden yaptığını sorduğumda anagramla uğraşmayı sevdiğini söyledi. Zaman zaman dalıyor, anlamını bilmediğim bir kısımla gözleri yaşarıyordu. Bana duyduğu şaşkınlığın ve hayranlığın bittiğini düşünüyordum. Doğrusu onun karanlık tarafı hem ilgimi çekiyor hem de üzüyordu. İlgim bir süre sonra, onun ne aradığını bilmememin kıskançlığına dönüştü. Çalışma masasının çöp tenekesini karıştırdığımda, evirip çevirdiği isimlerin hep erkek adları olduğunu görüyordum. Sanırım çok önceden aşık olduğu ve yitirdiği birini arıyordu. Bu olasılığın aklıma ilk geldiği gün, hayatım boyunca hiç yaşamadığım denli koyu bir acı içime yerleşti ve hiç beni bırakmadı.

Paranoyam arttıkça daha da küçülmeye başladım. Ona hissettirmeden cep telefonunu karıştırdım. Çekime gittiği zamanlar odasını aradım. Kütüphanesini alt üst ettim ama neyin peşinde olduğunu anlayamadım. İşlerimi aksatıyordum. Uzun zamandır şirkete uğramadığım gibi Unigen salonuna da girmemişim. Bir gün program kasetlerini sakladığı dolapta okul bitirme ödevini içeren kaseti videoya koyduğumda halen gizine yaklaştığımı farkında değildim. Ödevi izlerken Müzedeki Hayalet adında bir dergiden söz edildiğini işittiğimde, Meral'in kütüphanenin kapaklı dolaplarına yığıldığı dergileri tekrar karıştırmam gerektiğini anladım.

Videonun da yardımıyla Müzedeki Hayalet'in 40. ve 43. sayılarına ulaşmam hiç zor olmadı. Her iki sayıda da Avadama adlı birer öykü vardı. Müstear ad kullanmış olsa da ikinci öyküyü Meral'in yazdığını hemen anladım. Üstelik o lanet adama aşık olduğunu itiraf ettiğini okuduğumda, halen onun peşinde olduğunu bildiğimden içimdeki acı dayanamayacağım kadar arttı. Onu Meral'den önce bulmam gerekiyordu.

Okul bitirme ödevi için, araştırmaları konu alan bir belgesel çekmek amacıyla, derginin 40. sayısında rastladığı kurmaca bir öyküyü gerçek sanıp peşine düşmüş, ancak kimliğini

bulamadığı biri ona kötü bir oyun oynamıştı. Tıpkı ilk öyküde, kurmaca bir elyazmasını gerçek sanıp peşine düşen Tamer Hacıkıllar gibi Kamer Lal Hatırcı'nın peşindeydi. Her av, avcısını bulur. Bir atasözünün bana bu kadar acı vereceğini düşünmezdim. Ağlayarak şirkete telefon edip yardımcımı eve çağırdım.

Yardımcım ona anlattığım olayı ve isimleri dikkatlice not aldı, şirkete döndü. Çok değil beş gün sonra, Hatırcı ile ilgili herhangi bir bilgiye ulaşılmış olmasa da antolojilerden, ansiklopedilerden, sanat tarihi kitaplarından, internette toplanmış Avadama ile ilgili bütün döküman elimdeydi. Belgelerde, Sümer ve Babil mitoslarından geliştirilen Mahabbarata, Popol Vuh, Gılgamış, Tevrat, İncil ve Kuran'a kaynaklık eden bir metnin varlığından söz ediliyordu. 1946'da Cudi Dağında kazı yapan iki İngiliz arkeologun bulunduğu, fakat eşkiyalar tarafından parçalanan çivi yazılı on iki kil tabletin latince çevirisinin bulunduğu bir defterin Avadama örneklerinden biri olduğu söyleniyordu. Benzer örneklere Kudüs ve Hindistan'daki Brahmagiri kazılarında da rastlanmıştı. Büyük olasılıkla Hatırcı'nın Amasya Kütüphanesinde bulunduğu belge, (ilk öyküde açıklanan Sankskritçe, Latince, Farsça çevirileri nedeniyle) Strabon'un Mahabbarata çeşitlemelerinden biriydi ve Hacıkıllar'ın iddiası doğruduydu. Avadama gerçek bir elyazmasıydı.

Aynı yıl içinde Arkeologlar defteri İstanbul'da yitirmişlerdi. Koleksiyonum için çok değerli olabilecek bir parçanın karşısında duruyordum. Neyle karşı karşıya olduğunuzu biliyorsanız elde edebilirsiniz demektir. Meral'in Avadama'yı Unigen'de gördüğünde hakkımdaki düşüncelerinin eskiye döneceğine, bana yeniden aşık olacağına inanıyordum.

Bir hafta sonra arkeologların yitirdiği defteri gördüm, hatta elimle dokundum. Elli yıldır sahaflardan kitap ve belge toplayan yalnız bir adamın kiracısıyken, adamın ölümünden sonra kütüphaneyi paraya dönüştürmeye çabalayan birinin, utanmadan adını İskenderiye Kütüphanesi koyduğu o mezbelede, Beyoğlu'nun ara sokaklarından birinde, ikinci katta, kilitli bir dolapta duruyordu. Adamın izniyle ve gözetimi altında siyah ciltli defterin ilk sayfasını açtım. Sarı, kalın saman kağıda divitle yazılmış "Stella Regnum" yazısını gördüm. Galiba, adam "Bu kadarı yeterli." deyip kapatmadan önce bir sayfa sonraya çizilmiş Virgo takımıldızını da gördüm, hatta takımın en parlak yıldızına dokundum.

Şimdi, ateşin ortasında bir semender dinginliği ya da akrep telaşıyla bu satırları karalarken anlıyorum ki oyunu kuran -her kimse- İskenderiye Kütüphanesinden söz ederken doğru söylüyordu. Adamlarım, o yıllarda Pera Palas'ta farelik yapan Kızıl İhsan'ı bulmuşlar, çaldığı defterin kimlerin eline geçtiğini adım adım takip etmişlerdi. Kütüphane sahibine para vermek istemedim, bu izimin bulunmasına neden olurdu. Defteri arayan benden daha güçlü biri beni bulabilirdi. Yoksa defteri gördüğüm gün ona ulaşmak çocuk oyuncağıydı. Ona vereceğim parayla aynı binadan daire kiraladım.

Gece sessizce inip kütüphanenin kapısını açtım; kafasında madenci başlığı bulunan birine bunun nasıl olduğunu sormamalısınız. İnanılmazdı ama kilitli dolap açtı ve daha önce orada gördüğüm bir çok kitap masaların üstüne yayılmıştı. Girişteki çay ocağının sandalyesinin üstünde bile kitaplar vardı. Önce aynı gece içinde benden başka kimselerin de buraya gelmiş ve defteri almış oldukları korkusuna kapıldım. Sonra kilitli dolapta duran kimi kitapların ortadaki raflara konulmuş olduğunu gördüğümde adamın bütün kitaplarını sergilemek istediğini düşündüm. Defter raflarda bir yerdedi. Hızla kitapları tek tek kontrol etmeye başladım. Eski kitapların ortak özelliği, hepsinin de benzer kalınlıkta ve siyah ciltli olmasıdır. Kontrol ettiğimi yere atıyordum. Bir ara yorulup sandalyeye oturdum, bir Crédulus yaktım. Masanın üstündeki kitap yığınının arasından küllüğü buldum, oturduğum yerden kontrol edebileceğim rafları karıştırmaya başladım.

Yangını farkettiğimde iki sütun arasındaki ahşap paravanla ayrılmış diğer bölmedeydim. Masanın üstündeki kitaplar tutuşmuş için için yanıyordu. Duman içeriyi kaplamıştı. Dışarıdan demir parmaklıklarla kapatılmış pencereleri açtım. Ceketimi çıkarıp kitaplara vurdum,

Şimdi, ateşin
ortasında bir
semender dinginliği
ya da akrep
telaşıyla bu satırları
karalarken
anlıyorum ki oyunu
kuran -her kimse-
İskenderiye
Kütüphanesinden
söz ederken doğru
söylüyordu.

kıvılcıklar içeride dolaşan akımın etkisiyle çevreye yayıldılar. Kontrol edeceğim az sayıda raf kalmıştı. Bir an önce defteri bulup binadan çıkmam gerekiyordu. Diğer bölmeye geçip hızla defteri aramayı sürdürdüm. Bir süre sonra, çığınca uğraşıma ara verip çevreye baktığımda kendimi ateş çemberinin ortasında buldum. Kapıya gitmek istedim ama diğer bölmeye bile geçemedim. Yangının henüz ulaşmadığı pencerenin önündeki rafları devirdim, kitaplar diğerlerinin üstüne yayıldı. Pencereyi açtım, parmaklıklara tutunup bağurdım, karanlık sokakta kimseler yoktu. Çıkamayacağımı anladım. O zaman not alınması için raflara bırakılmış birkaç teksir kağıdını alıp bu belgeyi yazmaya koyuldum.

Yanmak üzere olan biri için gerçek nedir ki? Kendim için yeni bir gerçek yaratmanın tam sırası... Kitaplarla çevreye ördüğüm duvar, uzayıp kısalan alevden dilleriyle bana geçit vermediğinde korkmadan, incinmeden alevlerin arasından geçebilirim. Yalnız ateş çemberinin ortasında sağa sola dağılmış, havada oynaşan kıvılcıkların henüz ulaşmadığı kitapları son bir kez daha kontrol etmem gerekiyor. Zamanım var, onu bulabilirim. Birazdan elimden geldiğince hızlı davranarak henüz tutuşmamış ya da bir kısmı yanmış kitapları herhangi bir yerinden açıp Latince yazılmış o defteri aramayı sürdüreceğim. Acelem, ateş çemberi içinde kısıp kalmış olmaktan değil, ona ulaşmadan yanmasından korkuyorum.

Birdenbire bütün çabalarımın yersiz olduğunu kavriyorum, elimdeki kitabı kapağını bile açmadan yere bırakarak doğruluyorum. İçinde bulunduğum mucizevi durum, koleksiyonum için hayatım boyu aradığım tüm tek parçalar gibi özel bir şey, hayatta bir kere rastlanabilecek özel bir şey. Şimdi onu elde etmek için sakınımsız bir şekilde alevlerin içine doğru yürüyeceğim.

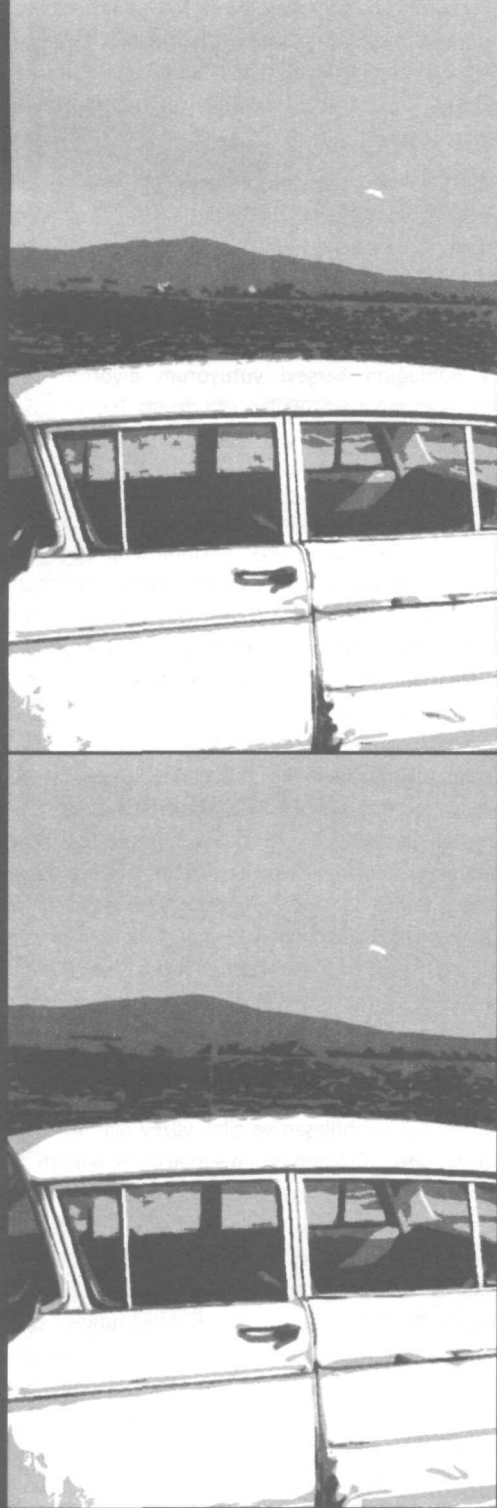
↓

Hayalet Gemi

Her Seferinde Ayrı Bir Limanda...

Mart-Nisan 2000: Göz
Mayıs-Haziran 2000: Çıplak
Temmuz-Ağustos 2000: Makina
Eylül-Ekim 2000: Tiksinti
Kasım-Aralık 2000: Denge

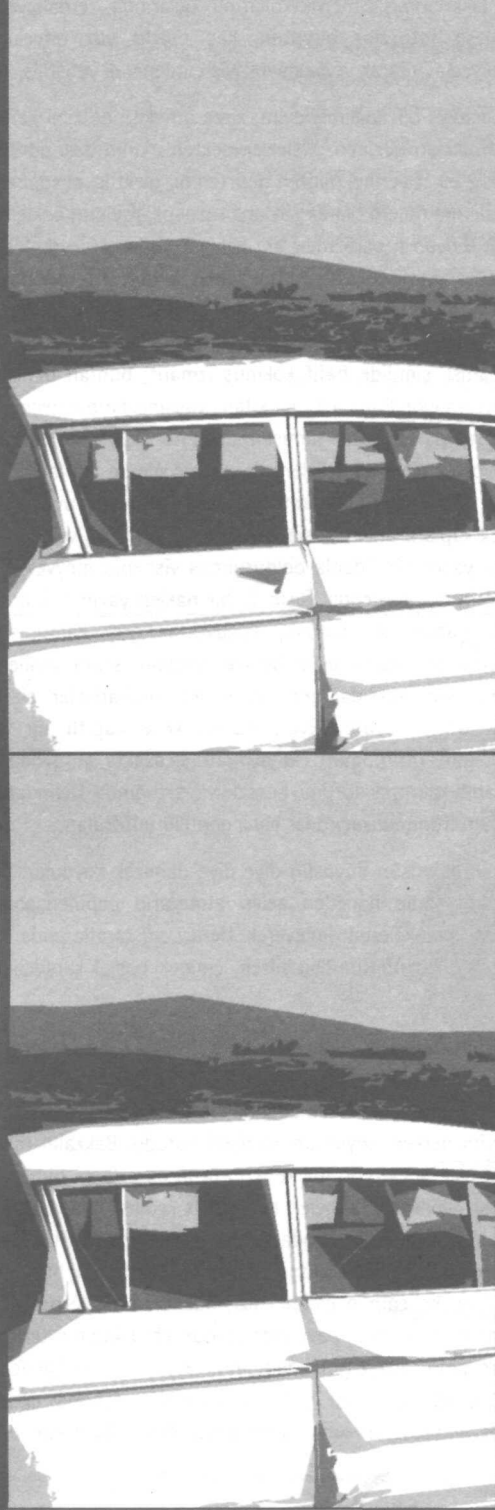

İnce uçlu kalemlerle tasarlanmış simetrik kollarının uçlarında, zerdali yerine elektronik yazıcı çıkışlı faturalar büyüten, kaç mutlu yaz öncesinde kakhahalarla ön bahçeye savrularak ve öz gayretiyle çimlenerek yetişmiş,

evveli meçhul post pastoral bir ağaçmış evim; kireç gövdesinde kızıl karınca yerine okyanus köpekbalkları gezinen. Melezlenmekten ırkının başı dönmüş, bacak kopartan biçimsiz bir it yerine, migren getirten bir elektikli el süpürgesi besliyorum. Su kesintilerine önlem olarak saklanan plastik şişelerin beklenmiş sularında, sülük adayı tenyamsı parazitler; ani bel hareketleriyle evrenlerinin rüyalarında uçuyorlar. Issız yerler evlerin en mutsuz yerleridir; sfenks kadar bir sıçan, kendini dar koridora zar zor sığdırmış, gündün güne alnımda semirmekte olan anakondaya yutulmamak için nefes bile almıyor. Önce taze istavrit denedim, sonra iri hamsi, şimdide hafif kokmuş izmarit; buhran denizinin lüferleri hiç bir yeme vurmuyor. Bambaşka bir kitada yaşamış birinin geçmişini, zaman içerisinde parsel parsel satın almışım; itinayla arşivlediğim bütün döküntü anıları duruyor pencere denizliklerinde, çekmecelerde. Raflarda, raki sofralarında haydariyi fazla kaçırmış sarmısak soluklu kadınlar uyuyor, alt sırada vakumlu yemek kapları. Önce kanser sonrada odun olmuş ve toprakta terkettiği yaşam alanı yaboz bir fidanla doldurulmuş vişnenin meyveleri, ilk günkü tazelikleriyle derin dondurucuda. Dışında bir naklen yayın link arızası sessizliği, beynimde yabancı at sürüsü, koşuyorlar geç kalmış gibi omuriliğimdeki kanyona. Sırlı camlı ayna binalar sokağın ışığını yenilemiş, haşhaş büyütme mümkün saksıda, genç kapsülleri otoparkçılar çiziyor, arabalar deynekçiği tanrıları zannediyor. Kafası kese kağıtlı bir ana haberbülteni itirafçısı gibi, oturduğum çiğ aydınlık sıcaklıkta stüdyoda bir içtenlik eksikliği. Bu yarım kalmışlık durumu beni de yavşattığında, kıçımından bir sürü yalan uydurmuşum. Tohuma kaçırdılar beni, gönüllü unuttular.

Hergün hiyar toplarken, büyüsün büyüsün diye diye damızlık koydular. Çıtır çıtır irileştikçe sarardım şarap haneden gelen atmışların popülerİspanyol şarkılarının kız çocuklu karaokelerini dinleyerek. Henüz sığ taraflarımda bile, köpekleme yüzebilmiş değilim. Ah Rita ! bir bilsen, içimdeki boşluk karadelikleri bile yutuyor.

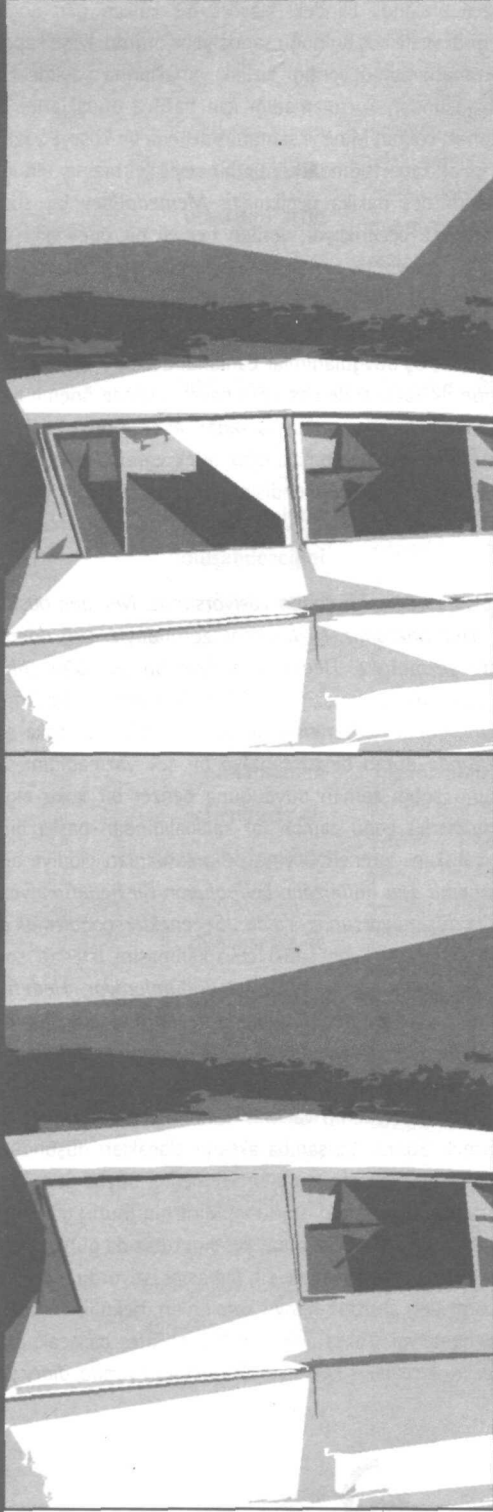
Sürat kavramını anlayamadım. Kuş uçuşu on dakika; deniz miline vursan ne olur; beygir sırtında üç gün; balonla beş hafta; azami doksan kilometre; yaya olarak ölene dek; petrol ürünlerinin zamanlama hızı hangi birimle ölçülür? Piston koluna yetişeyim derken, soyumun zürriyeti kurudu. Bakkalın rakıyla orkidi gazeteğe sarma hızı; televizyon marketlerin ürün pazarlama filmlerinin kurgu hızı; ağızdan sevişmenin dil darbeleri hızı; sokak kedilerinin üreme hızı; katil balinalarının intihar hızı; plastik sandalyelerin yıpranamama hızı; huzur verici bitkilerin büyüme hızı; seksen kuşağı evlilerinin boşanma hızı; firen balatalarının eskime hızı; belleğimin esrime hızı; hüznün bizi eksiltme hızı; hayatın ve hayalin yarım kalma hızı; pavyonda çalışan kötü kadının tertemiz kıızı; sağ köprücük kemiğimde adaya gitmeden dinmeyen bir sızı. Yetişmemek dermansızlıktan değil; ağzımın tadı yok; her geceden sabaha geçtim. Çağırıyorlar beni, pazar sabahları ormana koşmaya. Kontrollü hızlar; meze

tabağındakileri tüketme hızı, mendireğe serbest yüzme hızı, odun sobası yakma hızı, bir kilo istavrit ayıklama hızı, hayata karşı tutarsızlık hızı. Kelime, rafta sözlüğün içinde uyurken bile başım dönüyor, ruhum bulanıyor. Kendi süratinin kadrancısını çizmiş metinlerin kırılğan tekerleklerinde, şiir otoban sotalarının radarlarına yakalanmadan akıyor.

Midemdeki yara ölümcülse, çok sonra öleyim diye, geçici bir izinle memelerini ellerime verdiler. Olgun bir elmayı bitiremeyecek kadar bitkin, sırf memelerine yaşayabilecek kadar yalınım. Artık, kendir tohumlarının çimlenebilecekleri tek kuytu göt deliğim. Deliğim; sırf uyku öncesi hayallerim için, annemin adem elmasından kusurlu yaratıldın. Ben, kendine dönen insanları anlatan müzikler satın aldım. Çilek de aldım, esneme hareketlerine ve anımsamalarına katkı için. Soranlara, çekincesiz bulduğum herşeyi yutuyorum diyorum; bir de memelerinin ağırlığı gelince, vapurlara oksijen çadırlarıyla binmek zorunda kalıyorum. Bu halde olta bağlamak zor olmasa, belki hayat güzel derdim. Ama sakallarına kokun yapışmış, traşı geciktirdikçe daha gür kokuyor.

Benim manamın büyük bir kısmını, sağ gözümde emip tükürdüler; yan sanayi bir korku taktılar yerine. O gece gizlice, DNA zincirimi kırıp son kalanları çakmak cebime tıktım. Kalanlar, işte kendisidir rahatsızlığımın; rahatsızlığımı omuz başlarına bulaştırmadım, içliliğimi ayaklarına hiç. Mutsuz azınlığız Bizans'ın, ağır bedel ödüyöruz varlık vergisi yerine. O kadar unutulmuş ben, sen bu kadar eksik kaşlı olmasan, göz yumamazdık aynı şarkılara. Unutulmuş reflekslerle dolu hayatımda. Suretinle rastlaşmak için, şaşırılmayan yanlarımı sokağa çıkardım. Şeytan tırnağımı tuzlusuyun yanından, karakol kaldırımlarından geçirdim tükürük bezlerimi. Kulaklarım, içinde iki sessizin karşılaştığı yabancı dilden geçmiş kelimelerin vurgularında kaldı. Koruma programındaki yetkililer, tanınmayayım diye burnumu dikine kestiler. Kendinle karşılaşasın diye, yüksek öççeli yanlarımı sokağa çıkardım. Kızılmış hissi verip saçlarıma, benim birbuçuk santim üst dudağıma doğru çekerek, küçük ayaklı biri gibi davranıp, bir ilahî şans sayıp ellerimin cılızlığını, ilk bakışta en azından seni görebilesin diye, uyrgezer bir pusu kurdum geçmişine. Pazılarımın çürütmesine aldırmadan, tenler denizinde yaşamının kara deliğini anımsayarak ve ellerime altı yaprak yeşili bir tablo almayı unuttuğum için; seni göremedin benimle idare ettin. Kendime dönebileyim diye, vitrinlere bakar gibi yapıp aceleyle çenemin altından kendimi zıpkınladım, çift klapeli krom bir uç ile. Polyester bir malzeme gibi kolay pıhtılaşan ve cilalı yüzey olan kanım bıçak fikrinden ürkmüş saçlarına karıştı. Dizlerim ısırılmış topuklarını parlattı. Hangi organ daha soğuk, hangi bellek daha karışık? Kaçınıcı poyrazın dalgası kırdı belini? Yaşadığını zanneden ölülerin morguna kaldırdılar beni. Avunmak, yalnız benim öpebildiğim yerler olduğunun zarif iç yalanıyla yıkanan bir yağmur kurbağası artık. Karanlıkta az sonra, teravihten dönenlerce çiğnenecek, bezemsel bir çıkartma gibi stabilize yolda belirecek. Kimseyi ruhunu satmaya ikna edemeyen başarısız iblis dostumun, eski bir çilingir esnasında tükürdüğüne göre, bilincimin arka bahçesi astığım kadınları gömmek için idealmiş. Onlardan bir ön bahçe kabristanı hazırladığım için, çabuk pıhtılaşan kan denizi manzarasının önünde gelecekçi görüntüler oluşturmak üzere sabırla

beklemişler. Yayına beş dakika kala, saçlarının eski fotoğraf hallerine süzölmüşler. İlk ciddi oyunculuk sınavını, Medusa rolüyle orada verecekmişsin. Oysa korksamda, devrim adına çok ılımlı bulup kendimi sana jurnallemeliyim. Giyotinle katedraller önünde, henüz zihni tükenmemiş başımı sektirmeliyim dizlerimde ve kumral başlar toplayan korkunç kolleksiyoncu olduğumu düşünüp, eylülün pekmez rüzgarlarında zehirli güncenin en gizil yaprakları balkondaki masadan uçmasın diye, en yakın dostu drej bir mektup açacağı olan sessiz yazı masası ağırlığı gibi, kısa süren makyaj seanslarından usanmanı beklemeliyim. Tıkırtıyla pozlanan ham negatiflerin gücü, tuzlusu ortasına tahliye sandalı göndermeye yetecek mi? Suyla tepkimeye hazır can yeleği ampüllerinin fasılalı ışıkları, altımızdaki sonsuz dibi aydınlatabilecek mi? Bir gün kanamam yeniden beşler mi, anımsama alışkanlığımı yitirsem? Nedir bunun terimsel adı, tüm tecrübeleri tanınmamış oyuncuların canlandığı bir siesta rüyası mı? Sol omzumdan, onyedü tane kestane iğnesi çıkardım. Ortadaki tarak kenarı kesiminin içindeki, sivri pembe meme ucu şekillilerden yalnız iki adedini, irin üretsinler diye orada bıraktım. Cigara sararken ya da çaparı sallarken, çıralı çamdan ihtirilmiş taze iskarmozlar tutuşmuş gibi, boydan boya kolum yanıyor. Rahatlayayım diye, artık anlamını bildiğimden omzumu livardaki lipsozun galsamalarının kırmızısına bırakıyorum. Bir sabah manyat zamanı, oksitlenmiş çekmeyle kolumu keseceksin. Dolaşmaktan sıkılacaksın, şehrin ziyarete açık yerlerinde. Süre bittiğinde, yemek masası üzerinde aynı şehrin bir maketini yapmaya başlayacaksın. O gece, hüvviyetini varoşların üzerinde unuttuğunda, bu ihmal gençliğine malolacak. İki beyinlilikten güçsüz düşüp gidemeyeceksin. Şehir, dudaklarındaki yeti yitirme merakını destekleyecek. Maket, sahte bir mimarın tozlu yazlıhanesini bekleyecek. Kafa derim kemerini süsleyecek. Tekliğin soruları ayıkken gelecek. Hepsi değer Bizans'ta, vicdanları buharlaştırmaya. Ömrümdeki ilk berber,

ilk çıraklığının babamın ustası öldüğü gün, dört kollunun kalabalık hengamesinde, gizlice elimi kefenin cebine sokup, kan taşını çaldım. Sen bedenimin tüm benlerini doğradıkça, kösteğinden çekip taşı üzerlerine basıyorum. Atar damarlarıma karşı kasıtlı kurulmuş beyaz bir ordu, ehlileşiyor kan taşını anlattıkça. Taş evleri ısıtmak zordur güz başlarında. Beyin kanamasının eşliğindeyim, beni uyutma. Gemide isyanı başlatır en cahil forsa. Sidikli sintinede farş tahtasıysam, çatlamak düşer bana. Kurtuluş sonrası forsanın vefası, yay kavisli mutedil bir yeke yontar yüzerliliğinin nedeni çatlak farş tahtasıyla. Artık yekeyse, güneşle buluşmak için yeni bir deniz gerek bana. Bilmediğimiz kara sularına gitmeliyiz, seçtiğimiz balık yemeği tarifi uymuyor yerel coğrafyaya. Güneşle buluşmak için, yeni bir dünya gerek bana.

↓

Sadece istemeniz yeterli.
Ne de olsa modern bir
çağda yaşıyorsunuz.
Nereden başlamak
istersiniz? Ah, evet
vaktiniz yok. Yine
halksınız. Hızlı olmak
zorundayız. Lafı
döndürüp dolaştırmadan,
dosdoğru hedefe
varmalıyız. Hedef!
İzninizle bu sözcüğü
tahtaya yazıyorum. (Dedi
ama hiç bir yere, bir şey
yazmadı. Mine
Konuşmacı Bey'in tüm
söylediklerini bininci kez
söylediğini, bunları
ezberlemiş olduğu için o
anda başka şeyler
düşündüğünü, bu yüzden
de arkasında duran
beyaz tahtaya bir şey
yazmadığını sandı.
Birden bayat bir
konserve kutusunu açtığı
zaman duyduğuna
benzer bir koku algıladı.
Okuldaki hocalarını
özledi. Bu seminerler
çoğu zaman laf
kalabalığından başka bir
şey olmuyordu. Fakat,
ah, o içindeki çalışkan
öğrenci! O yine de
anlatılanları ciddiye
almak, anlamak
istiyordu.)

(Toplantı salonunun kapısı sessizce aralandı. Elindeki klasörü bir kalkan gibi göğsüne bastırarak, içeriye kedi adımlarıyla girdi ve ilk boş bulduğu sandalyeye oturdu. Köşe kapmaca oynayan çocuklarda görülen bir rahatlamanın verdiği kızılılık yanaklarına yayıldı. Halen gecikmişliğin verdiği suçluluk duygusundan kurtulamadığı için hafifçe dudaklarını ısırıp ortamı algılamaya çalışırken konuşmacı çoktan Mine'yi saptamış aklında bir köşeye yazmıştı. Konuşmacının -Ethem- sözlerine kulak kabarttığına henüz bir şey kaçırmamış olduğunu düşünerek kendini avuttu. Alt tarafı beş dakika gecikmişti. *Memedalibey* bir sürü iş çıkarmıştı. Yeni mezun biri için oldukça becerikliydi; verilen her işi bir ödev gibi yapıp zamanında teslim ediyor, herhangi bir mazeretin arkasına saklanmaya gerek duymuyordu. Mutluydu, okulda okurken hayalini kurduğu bir işe girdiğini düşünüyordu. Büyük bir şirkette çalışmak. Kapısındaki güvenlik çemberlerinden kendine ait olan kartı akıllı turnikelere şöyle bir göstererek, görevlilerin zihinlerinde hoş duygulanımlar canlandırarak bir kokuyu geride bırakarak asansöre yönelmek, günün ilk kahvesi ile başlayan hayatın içinde önemli bir yer edinmek... Bu şirket, bu ülke, bu dünya ben olmasaydım bu kadar rahat dönemezdi hissiyle öğlen yemeğine çıkmak. Haftasonu programları yapmak. Ufak tefek, zararsız dedikodularla hayatın bir parçası olmak... Bu sırada konuşmacının kendisini dinlemediğini fark etmemesi için yapılacak en iyi şeyin dinlemek olduğuna karar vererek dikkatini Konuşmacı Bey'in söylediklerine yöneltti.)

Sadece istemeniz yeterli. Ne de olsa modern bir çağda yaşıyorsunuz. Nereden başlamak istersiniz? Ah, evet vaktiniz yok. Yine halksınız. Hızlı olmak zorundayız. Lafı döndürüp dolaştırmadan, dosdoğru hedefe varmalıyız. Hedef! İzninizle bu sözcüğü tahtaya yazıyorum. (Dedi ama hiç bir yere, bir şey yazmadı. Mine Konuşmacı Bey'in tüm söylediklerini bininci kez söylediğini, bunları ezberlemiş olduğu için o anda başka şeyler düşündüğünü, bu yüzden de arkasında duran beyaz tahtaya bir şey yazmadığını sandı. Birden bayat bir konserve kutusunu açtığı zaman duyduğuna benzer bir koku algıladı. Okuldaki hocalarını özledi. Bu seminerler çoğu zaman laf kalabalığından başka bir şey olmuyordu. Fakat, ah, o içindeki çalışkan öğrenci! O yine de anlatılanları ciddiye almak, anlamak istiyordu.) *Bu sizin için önemli. Her halinizden belli oluyor. Bir hedefiniz var? Ya da... Bir hedefiniz olması gerektiğini düşünüyorsunuz. Ya da... Seçenekleri çoğaltmak olası.* (Bunları söylerken tek tek dinleyicileri hedefliyor, sanki cevaplanmasını istediği sorular yöneltiyordu.) *Asıl sorun hedef ile ilişkinizde başlıyor ve düğümleniyor. Hedefinden korkanlar, hedefine ulaşamamaktan korkanlar, hedefe ulaştıktan sonra olacak olanlardan korkanlar, hedefine aşırı derecede bağlılık gösterenler, ki bunlar aynı zamanda birinci grubun üyeleridir: Hedeflerini kaybetmekten korkarlar...* (Bu noktada Mine kendisinin hangi gruba girdiğini düşünmeye başladı. Hedefim var mı? Yani nasıl bir şey? İşte okulu bitirmek bir hedefti. İyi bir işe girmek. Sonra.. Çarşamba akşamı olacakları düşündü. Aile arasında bir nişan. Ne kadar düşünmemeye çalıştıysa da beceremediği büyük gün. İçinden bir sevinç çığlığı attı. Altı gün sonra nişanlanıyordu. Tuğrul ve Mine'nin mutlu günlerinde... Hayır, hayır, Mine ve Tuğrul'un nikah törenlerine... Ne kadar kendini tutsa da günlerdir aklını meşgul eden evlilik hazırlıklarıydı. Herşeyin çok sade ve şık olmasını istiyordu. Kendilerine özgü. Gözünün önünde davetiye örnekleri, mutfak-banyo katalogları, gelinlik dergilerinde işaretlediği modeller... Buna engel olmalıydı. Yoksa yine yanaklarına ateş basacak, akıllı bir karış havada bir genç kıza dönüşecekti. Artık bir iş kadınıydı...) *Bunlar bir yanda, diğer yanda*

Bugünkü seminerin diğerklerinden farklı olacağını artık anlamışsınızdır. En azından size bir konuşma konusu bildirilmediğini fark etmişsinizdır. Bildirilmedi ğnk önyargıların oluşabileceğini daha önceki deneyimlerimizden biliyoruz. Konumuz neredeyse yaşamın tamamını ilgilendiren bir konu. Bu işyeriyle sınırlı değil. İş dünyası ile de sınırlı değil. Konumuz, hedeflerimize varmak için kullanmamız gereken en kısa yolu nasıl bulacağımız. Ve bu konuda (ve aslında her konuda) nasıl hızlı davranacağımız. Bir başka deyişle düşünce gücünü artırmak.

da asla bir hedefi olmayanlar, olamayanlar, olmasını istemeyenler, ve en aşırı uçta hedefsizliği hedef yapanlar... Son grup gerçekten de ilginç kişilerden oluşur. Ayrıca bulaştırma gibi bir özellikleri de vardır. Hedefsizliği bir erdem gibi gösterirler. Yaşamı rastlantıların yönetimine bıraktıklarını, müdahale etmediklerini, herhangi bir müdahalenin bu rkef yaşamın çarklarına paayı kaptırmak olduğunu savunurlar. Bazıları samimidir, bazıları yalancı. nemli değil. Zaten onlar konumuzun dışındalar. (Mine bu tür insanlarla karşılaşıp karşılaşmadığını düşündü. Bu kadar düşündüğüne göre karşılaşmamış olmalıydı. Sonra Tuğrul'u düşündü. Kararlı bir delikanlı, demişti babası. Ağırbaşlı ve güvenilir. Bu bir hedefi olmak anlamına geliyordu herhalde. Tuğrul'un hedefi işleri büyütmektir. Babadan kalma şirketi adam gibi, modern bir şirkete dönüştürmektir. Okulu, master'ı, İngilizcesi, her şeyi tamdı. şimdi Mine'yle birlikte kuracakları aile ile her şey daha da tam olacaktı. Mine'nin içinden çok ince, belli belirsiz bir bulut geçti. Ayrıca Konuşmacı Bey'in yaydığı olumsuz elektriği de hissetmişti. 'rkef yaşam'?) şimdi hedefle aramızdaki uzaklığa gelem. Eğer bir hedef varsa, hedefe varmak isteyen kişi ile arasında bir de uzaklık vardır. Hedefe giden yol da diyebiliriz. Fakat uzaklık ile yol arasındaki farkı da daha sonra düşünün. şimdi bu Yol kavramını da Hedef sözcüğünün altına yazalım. (Yine Konuşmacı Bey tahtaya dönmeksizin, sanki hiç o sözleri etmemiş gibi konuşmaya devam ediyordu. Bu durum hem Mine'nin sinirlerini bozuyor, hem de kendine duyduğu güveni sarsıyordu. Yanlış mı duymuştu acaba? İş arkadaşlarının yüzlerini kaçamak bir bakışla taradı. Herkes dikkatle Konuşmacı Bey'i dinliyordu. Bir kaçı not alıyordu. Her şey normal gözüküyordu. Belki de bir önemi yoktu. Ama Mine'nin böyle kk takıntıları vardı. Örneğin hiç bir dersi kaçırmaz, söylenen hiç bir şeyi unutmaz, tüm anlatılanların kesinlikle doğru ve önemli olduğunu düşünürdü. Yaşam da bunu haklı kılacak biçimde gelişmişti. Fakat içindeki bir başka Mine durmadan mızıldanır, itiraz eder, dalga geçerdi.) Yol yaşam boyu karşınıza çıkacak en kafa karıştırıcı kavram olacaktır. En az Zaman kadar ilginçtir. Hem onun kadar soyuttur, hem de Hedef kadar somut. Yolu Zamana böldüğünüzde Hızı bulursunuz. Yani hareketin, yaşamın kendisini. Bunları da, Hız ve Zamanı da tahtaya yazmayı unutmayalım. Bunları hepiniz biliyorsunuz. Bilmek zorundasınız. Burada bulunabilmeniz tek koşulu bu denklemi bir biçimde czmeyi başarmış olmanızdır. O halde bu seminerin amacı ne? Daha önce başka seminerlere mutlaka katılmışsınızdır. İş rgtlenmesi, grup çalışması, verimliliğin artırılması ve benzeri bir çok konuda seminerler dinlemiş, kitaplar okumuşsunuzdur. Her birinden de yararlanmış olduğunuzu umuyorum. (Mine katıldığı seminerleri tek tek düşündü. İşe girdiğinden beri tek bir perşembe sabahı yoktu ki boş geçsin. Mutlaka bir seminer, bir konuşma olurdu. Personel Müdürü hiçkimseyi bulamazsa kendisi gelip bir konuşma yapardı. Bu arada Konuşmacı Bey'in tahtaya bir şey yazmama durumu devam ediyordu. Artık alışmıştı. Belki de aniden dönüp hepsini birden yazacaktı.) Bugünkü seminerin diğerklerinden farklı olacağını artık anlamışsınızdır. En azından size bir konuşma konusu bildirilmediğini fark etmişsinizdır. Bildirilmedi ğnk önyargıların oluşabileceğini daha önceki deneyimlerimizden biliyoruz. Konumuz neredeyse yaşamın tamamını ilgilendiren bir konu. Bu işyeriyle sınırlı değil. İş dünyası ile de sınırlı değil. Konumuz, hedeflerimize varmak için kullanmamız gereken en kısa yolu nasıl bulacağımız. Ve bu konuda (ve aslında her konuda) nasıl hızlı davranacağımız. Bir başka deyişle düşünce gücünü artırmak. (Mine'nin ilgisi diğer arkadaşlarının gibi yeterince uyanmıştı. Yine de ikircikliyd. Gerçekten işe yarar bir şey çıkacak mıydı bu seminerin altından, yoksa bir palavra mıydı? Konuşmacı Bey'e ilk kez alıcı gözüyle baktığını fark etti. Otuzlarını geçmişti. Yeni tatilden dönmüş gibi bir hali vardı. Güneşte yanmış bir ten ve büyük koyu kahverengi gözler. Düzgün bir burun. Sakal köklerinin arasına gizlenmiş bir kaç iekbozuğu. Kaşının kenarında belki çocukluktan kalma bir sıyrık. Ses tonu kararlı ve ciddiye. Tuğrul'un sesine benziyor diye düşündü. Fakat sıkıcı değil. Asla değil. Tuğrul'la adamı karşılaştırmaya başladığını düşünerek rahatsız oldu. Bazen insan düşüncelerinin denetimini kaırabiliyordu. Tabii, sonunda can sıkıcı yerlere varlılabiliyordu. Tuğrul'un elleri çok güzeldi. Biçimli, güçlü. Bu sefer de Tuğrul'un beğendiği özelliklerini

Hayal, hayal, hayal...
 Mine sözcüğün
 büyüüne çoktan
 kaptırmıştı kendini.
 Zihninin içinde
 çoktan döşemiş
 olduğu gelecekteki
 evini düşündü. Bu bir
 hayal miydi? Bir
 düşünce miydi? Bir
 plan mıydı? Evet bir
 plandı. Oysa, hayal
 sözcüğünü içinden
 tekrarladıkça başka
 bir sıcaklık
 hissediyordu. Hayal
 başka bir şey
 olmalıydı. Kendini bir
 an için onüçüncü
 kattaki ofislerden
 birinde düşledi. Zarif
 ve pahalı giysiler
 içinde. Daha zayıf ve
 güzel olarak. Yönetici
 olarak. Konuşmacı
 Bey'le o sırada göz
 göze geldi. Yönetici
 hayalini onüçüncü
 kattaki ofisinde
 yalnızbaşına
 bırakarak, hızla
 aşağılara indi, salona
 ilk girdiği noktaya
 geri döndü ve
 omuzlarını büzerek,
 dudaklarını ısırarak
 oturduğu sandalyeye
 bir kez daha yerleşti

düşünmeye çalıştığını fark ederek kendisine sinir oldu. En iyisi tüm dikkatini konuşmaya vermektir. *Düşünce gücünün önce tanımlamak gerekli. Önemli olan nedir: daha çok, daha iyi, daha doğru olmak mı? Evet, belki de hepsi. Yeterince Zaman olsa bu özelliklere varmak hiç de zor olmazdı. Fakat yok. Zaman yok. Zaman yok. Zaman yok.* (Dinleyiciler hipnoz altında gibi, tekrarlanan cümlenin anlamının içinde yüzüyorlardı. Mine de o cümlenin içindeydi.) *O halde tek çözüm hızlı olmak. Hızlı düşünmek. Düşünce hızını artırmak. Hepiniz düşüncenin ve zihinsel gelişimin çokca doğuştan geldiğine inanıyorsunuz, bu bir sır değil. Doğruluk payı da yok değil. Fakat doğru olan bir şey daha var ki, o da düşünme işlevinin geliştirilebilen bir yeti olduğu. Bu seminer dizisi boyunca düşünce hızınızı artırmaya yönelik çeşitli egzersizler yapacağız. Kısa sürede –malum zaman yok– ne kadar çok yol katettiğinize siz de şaşıracaksınız.* (Mine kararsızdı. Belki işe yarardı. Belki daha akıllı olabilirdi. Böyle düşünmesini engelleyen bir kılıç da yok değildi ama. Özellikle son 'zaman yok' cümlesini Konuşmacı Bey biraz alaycı bir biçimde tonlamıştı. Sanki zamansızlık bir tek onların sorunuymuştu. Aşmış, akıllı insanların böyle bir sorunu yoktu, olamazdı. Konuşmacı Bey'in bunları nerede öğrenmiş olabileceğini düşünmeye başladı. İşe girdiğinden beri bir özgeçmiş merakı başlamıştı. Utanmasa bir koleksiyon yapacaktı. Gerçi tüm özgeçmişler zamanla değişiyordu. Bazen, insanların özsermayelerinin listesini uzatmak için yaşadıkları izlenimine kapılıyordu. Sonra işe girerken hazırlamış olduğu özgeçmişin çocuksuluğunu hatırladı. Bir şey yoktu ki yazsın. Bitirdiği okul, bildiği diller ve saire. Yeni mezun birinin özgeçmişini bir sayfayı geçmiyordu. Sonra, bir kaç ay sonra, müdürlerden birinin özgeçmişini geçmişti eline. Oniki sayfalık dev bir yaşam. Kendini upuzun bir merdivenin ilk basamaklarında hissetmişti. Okulu bitirmek bir şey değildi. Daha çok yol vardı...)

Düşünce nedir? Basit olarak hayalden başka bir şey değildir. Düşünmek ve hayal kurmak aynı şeydir. Aralarında işlevsel olarak bir fark yoktur. Sadece içerikler farklıdır. Ciddi diye nitelediklerimize düşünce, gayriciddi bulduklarımıza hayal deriz. (Hayal, hayal, hayal... Mine sözcüğün büyüüne çoktan kaptırmıştı kendini. Zihninin içinde çoktan döşemiş olduğu gelecekteki evini düşündü. Bu bir hayal miydi? Bir düşünce miydi? Bir plan mıydı? Evet bir plandı. Oysa, hayal sözcüğünü içinden tekrarladıkça başka bir sıcaklık hissediyordu. Hayal başka bir şey olmalıydı. Kendini bir an için onüçüncü kattaki ofislerden birinde düşledi. Zarif ve pahalı giysiler içinde. Daha zayıf ve güzel olarak. Yönetici olarak. Konuşmacı Bey'le o sırada göz göze geldi. Yönetici hayalini onüçüncü kattaki ofisinde yalnızbaşına bırakarak, hızla aşağılara indi, salona ilk girdiği noktaya geri döndü ve omuzlarını büzerek, dudaklarını ısırarak oturduğu sandalyeye bir kez daha yerleşti.) *Benim size öğreteceğim sadece bir teknik. Ne düşüneceğiniz, ya da ne hayal edeceğiniz değil.*

Basit örneklerle başlayalım. Şimdi size bir sözcük söyleyeceğim. Ve anlamını zihninizde canlandıracaksınız. Evet hemen başlayabiliriz: Elma! (Kısa bir süre sustu Konuşmacı Bey. Mine'nin zihninde kocaman bir elma belirdi. Kırmızı bir elma.) *Evet, sanırım hepimiz zorlanmadan bir elmayı düşlediniz. Düşündünüz, ya da hayal ettiniz. Şimdi hayalinizde canlandırmanız elmayı gözden geçirelim. Lütfen el kaldırarak katılımda bulunun. Kaç kişinin elmasının bir rengi vardı? Evet, hemen hemen herkesin. Güzel. Kaç kişinin elmasının sapı vardı? Evet, iki kişi. Kaç kişinin elmasında yapısal bir bozukluk vardı? Evet, hiç. Kaç kişinin elması bir tabağın içindeydi? Bir masanın üzeri? Bir odanın içi?* (Mine hayalkırıklığına uğramıştı. Kendi elması dümdüz kırmızı renkte, sapı falan olmayan, boşlukta kişisiz bir elma resmiydi. Pencere buharına çizilmiş çöp adamlar kadar bile gerçek değildi. Hayal falan değil bir sözcüktü. Gözünün önünde şu anda kanlı canlı bir elma duruyordu evet, ama biraz geçti. Konuşmacı Bey tüm ipuçlarını verdikten sonra bir natüromort çıkarması zor olmamıştı. Oysa ilk duyduğu an önemliydi. Böyle söylüyordu Konuşmacı Bey.) *Gördüğünüz gibi herkesin düşündüğü birbirinden biraz farklı olan ama temelde az ayrıntıya sahip elmalar. Düşünce hızından kastettiğim en kısa sürede en ayrıntılı imgeyi canlandırabilmek. Ayrıntılı düşünmeye bir kez alıştırsanız, karşınıza çıkan tüm kavramları benzer bir biçimde*

Oysa bu adam –artık içinden Konuşmacı Bey demek gelmiyordu, acaba adı neydi?– hiç espri yapmıyordu. Çok ciddiye. Fakat görünen o ki ilgiyi ayakta tutmak için espriler yapmaya gereksinim duymuyordu. Mine kendini iyiden iyiye egzersizlere kaptırmıştı. nce tek sözcük canlandırmaları: şapka, kedi, mektup, kravat... Sonra daha uzun canlandırmalar: bisiklete binen erkek, kafeste kuş, giyinen kadın... Mine kafasında başbaşa bir ögle yemeği hayali kurmaya başlamıştı bile.

capcanlı olarak dşnmeye başlırsınız. nk yaşam ayrıntılardan oluşur. Hedefe uzanan yol ayrıntılarıyla doludur. Belki de sadece Yol dediğimiz bir ayrıntılar bütünüdür. Bir egzersiz daha? Evet hazırsanız, söylüyorum: Eldiven! (şanki hayali bir kronometreye basmıştı. Bir kaç saniye sonra konuşmaya devam edecekti. Mine ödevini düzgün yapmaya çalışan bir ğrenci titizliği ile hızla dşnyordu. Hemen aklına gelen yn eldivenleriydi. Pislenmiş stlkahverengi eski eldivenler. Hayalinde, kendi ellerine geçirmiş, şaşkın şaşkın üzerindeki kk pembe iek işlemelerine bakıyor. Hava soğuk, belki karlı. Bir kartopu...) *Evet şimdi ayrıntı soruları...* (Mine sorulardan büyük bir kısımda elini kaldırmıştı. Başarmıştı. Sınıfın birincisi! Yanlış olduğunu bile bile saçma bir başarı güdüsünün esiri olmuştu.) *Başka bir egzersize geçmeden önce bir hatırlatma yapayım. Düşünce hızının düşmanları vardır ve en önemlisi gerginliktir. Gerginliği oluşturan nedenlerin başında da sosyal başsızlık ve dışlanma korkusu gelir. Bundan sonraki egzersizlerde el kaldırmazınız istemiyorum. Artık kuralımızı kavradınız. El kaldırmak yerine nnzdeki kağıtlara bir çarpı koyun. Her egzersiz için bir satır. Seminer bittiğinde gelişiminizi arpıların oluşturduğu histogram yardımıyla inceleyebilirsiniz.* (Mine adamı gittikçe daha cana yakın ve daha akıllı bulmaya başladığını fark etti. Adam belki çok iyi bir konuşmacı değildi ama iyi bir rehberdi. Daha önce ne konuşmacılar görmüştü. Hepsinin ortak özelliği çok şık olmaları, herşeyi biliyormuş gibi bir hava yaratmaları ve her şeyden önemlisi çok esprili olmaları. Oysa bu adam –artık içinden Konuşmacı Bey demek gelmiyordu, aba adı neydi?– hiç espri yapmıyordu. Çok ciddiye. Fakat görünen o ki ilgiyi ayakta tutmak için espriler yapmaya gereksinim duymuyordu. Mine kendini iyiden iyiye egzersizlere kaptırmıştı. nce tek sözcük canlandırmaları: şapka, kedi, mektup, kravat... Sonra daha uzun canlandırmalar: bisiklete binen erkek, kafeste kuş, giyinen kadın... Mine kafasında başbaşa bir ögle yemeği hayali kurmaya başlamıştı bile.

Güzel bir kafeteryaları vardı. Gkdelenin en st katıydı. Bir kısmı teras olarak ayrılmış, nefis bir manzarası olan harika bir sosyal mekan. şirketin politikası buydu: düşük ücret, konforlu bir çalışma ortamı. İnsanı işe gitmeye motive edecek her şey dşnlmşt. Her zaman havadar ve güzel kokan ofisler, ergonomik masalar, son model bilgisayarlar, bir video ve oyun salonu (bilardo, masa tenisi). Hatta spor salonu ve sauna. Kapitalizmin yeni yüzü. Mine bunları nemsemiyordu. Başka bir şirkette çalışmamıştı ve çalışma koşulları hakkında fazla bir fikri yoktu. Yemek tepsi elinde, oturacak bir masa ararken, aslında gözlerinin onu (Konuşmacı Bey'i) araştırdığının gizliden gizliye farkındaydı. Aldırmadı. Okuduğu niversitenin amerikan rahatlığı üzerine bir elbise gibi oturuyordu. Üniversitede hocalarıyla aynı yemekhanede yemek doğal bir alışkanlıktı. Ve işte sonunda Konuşmacı Bey'i gördü. Hemen karşısındaki boşluğa tepsisini koydu. Adının Ethem olduğunu öğrendiği Konuşmacı Bey Mine'nin ilgisinden hoşnut kalmıştı. Belli ki seminer istediği gibi gitmemişti. Mine ustaca konuya girdi. Adamı doğrudan, soyut sözlerle takdir etmek yerine (bunu ne yazık ki bir başka seminerde öğrenmişti) yaptığı somut bir içinden (hayali tahta meselesi) söz açarak etkilemeye çalıştı. İlgi lenilmeyi hak edecek bir zekaya sahip olduğunu göstermek istiyordu. Ethem'in ilgisini (hayır bir erkek olarak değil) akıllı bir insan olarak, bir bilge olarak ona sunmasını istiyordu. Ethem, Mine'nin anlattıklarını dikkatle dinliyordu. Koyu kahverengi gözleri Mine'den yayılan bütün işiği yutuyordu. Ona karşı numara yapamayacağını hemen anlamıştı Mine. Bu yüzden aniden susup krepini yemeye başladı. Acaba konuşmacı bir kadın olsaydı, yine aynı ilgiyi ona gösterir miydi? Bu soruyu, içinde bir yerde Tuğrul soruyordu. Büyük alışma masasında oturmuş canı sıkın bir biçimde cevabını bekliyordu. Belli ki işinin bölünmesinden huzursuz olmuştu. Mine içindeki Tuğrul'a yalan söyleyemiyordu. Iindeki sorgucuya yalan söyleyemeyecek kadar akıllıydı. Evet akıllıydı. Ve Tuğrul bunun farkında bile değildi. Üstelik ne hakla ona sorular soruyordu. Daha nişanlı bile değillerdi. Evet beraber olmuşlardı. Birlikte tatile gitmişlerdi. Her şey iyi gidiyordu. Ama şimdi düşününce... Ethem Mine'nin durgunluğunu dağıtmak için havadan sudan konular açmaya başladı. Ne iş yaptığını, neler planladığını falan soruyordu. Hayır ama istediği bu değildi. Seminerdeki gibi

Herşey öyle hızlı
gelişti ki. Harika bir
akşam. Nefis bir
yemek
(boğazdabalık).
Müzik (caz). İnsanın
kanını hızlandıran
kokteyller
(sexonthebeach)...
Ne ona Tuğrul'dan
söz etmişti, ne de
Tuğrul'u
düşünmüştü. Akşam,
evdekilere iş
arkadaşları ile bir
yemekte olduğu
yalanını söylerken
ayıldı. Daha
evlenmeden
aldatmaya başlamıştı
(o gece bir şey
olmamıştı!). En
azından yalan
söylemek zorunda
hissediyordu kendini
(çünkü bir sonraki
gece olacaktı, bunu
da biliyordu!)

konusmasını, onu etkilemesini bekliyordu. Ethem'in anlattıklarının planlanmış bir eğitim programının bir parçası olduğunu kabullenmeye yanaşmıyordu. Ethem ise onu etkilemeye çalışmıyordu. Belki gizliden gizliye ortak bir nokta bulmaya çalışıyordu. Belki başka bir şeyler düşünüyordu. Bilemezdi. Ne de olsa düşünme ustası olan oydu. Aslında ona sormak istediği bir sürü soru vardı. Kararlarını, düşüncelerini, hayallerini onun değerlendirmesine sunmak istiyordu. Yaşamını Ethem'in onaylamasını bekliyordu. Ancak o zaman, doğru yolda olduğuna ikna olacaktı. Kafası neden bu kadar karışık ki! Ve yaşamı hakkındaki düşüncelerinin böylesine karışık olduğunu neden bu kadar geç algılıyordu? Nişana bir hafta kala... (Altı gün!) Evet altı gün kala... Krepin içindeki bezelyeleri çatalıyla itştirirken, Serap'a bu durumu nasıl anlatacağını kurguluyordu: Adamın biri gelip elma diyor, şapka diyor, ve Mine bütün yaşamını gözden geçiriyor. A şıkkı: adam sihirbazdır; B şıkkı: Mine budaladır... Yemeğin sonuna doğru birdenbire Ethem'in akşam yemeği teklifini kabul etmiş olduğunun ayrımına vardı.

Herşey öyle hızlı gelişti ki. Harika bir akşam. Nefis bir yemek (boğazdabalık). Müzik (caz). İnsanın kanını hızlandıran kokteyller (sexonthebeach)... Ne ona Tuğrul'dan söz etmişti, ne de Tuğrul'u düşünmüştü. Akşam, evdekilere iş arkadaşları ile bir yemekte olduğu yalanını söylerken ayıldı. Daha evlenmeden aldatmaya başlamıştı (o gece bir şey olmamıştı!). En azından yalan söylemek zorunda hissediyordu kendini (çünkü bir sonraki gece olacaktı, bunu da biliyordu!). Ethem işyerindekinden farklıydı. Bir kere gülüyordu. Çok daha gençti. Çok kibardı. Saygılıydı. Herşeyden önemlisi Mine'den etkilendiğini belli ediyordu. Ve son derecede çekiciydi. Seminerlerden söz etmeyi sevmiyordu. Bu konuda konuşmamasının bir nedeni işten bahsetmekten hoşlanmayışıysa, diğer bir nedeni de işin gizemini koruma kararıydı. Sanki o seminerde karşılaşmamışlar da, bambaşka bir zamanda, bambaşka bir yerde (Tuğrul'suz-nişansız-beyazesiz-kaygısız bir yerde) karşılaşmışlar gibi... Oyuncuları tanıdık bir film gibiydi her şey. Yurtdışında bitirmişti üniversiteyi. Mine'ye birbirinden ilginç hikayeler anlatıyordu. Kendini asla övmüyor, yüceltmiyordu. Tuğrul'un kasıntı havası onda yoktu. Doğaldı.

Ertesi gün öğlen yemeğini Serap'la yerken kendini savunmak zorunda kalışına canı sıkılmıştı. Serap açıkca B şıkkını işaretliyordu (B.Mine bir budaladır). Ve tezini ortaya koyuyordu: evlenme öncesinde her genç kız bir tereddüt geçirir, gerginlik yaşar, doğru mu yapıyorum yeterince olgun muyum, hazır mıyım diye kendine sorar? Sonra bütün o evlilik hazırlıkları, dünyevi şeyler bir anda aşkın önüne geçer. Kaygılar, para hesapları, planlar... Oysa Mine içinden aşık değilim diye bağıriyordu. Serap'a daha fazla bir şey söylemek istemedi. Aslında Tuğrul ile konuşmadan önce bir prova yapmak istiyordu ve Serap Tuğrul rolündeydi. Serap'ın neler söyleyeceğini başından beri biliyordu fakat kendinden emin değildi. Ethem ile bu akşamdan itibaren başlayacak olan, sonu belirsiz macerayı yeterince istiyor muydu? (Evet istiyordu). Bunu Tuğrul'a suçluluk hissetmeksizin anlatma gücünü kendinde bulabilecek miydi? (Galiba.)

Sonra mı? Gerçekten de akşam Ethem ile çıktı. Nişan ve Tuğrul meselesini ertesi güne erteledi. Evdekilere yalan paketini çoktan hazır etmişti. Karşı tarafta bir parti, bir çeşit bekarlığa veda partisi (ne acı bir yalan) olacaktı ve o saatten sonra eve dönemezdi, Serap'ta kalacaktı (Serap yemeğin sonunda gönülsüzce -her nedime biraz suç ortağıdır ilkesine uyarak- yardımcı olmayı kabul etti). Ethem ile akşam, tahminlerinin de ötesinde iyi geçti. Ten uyumu diye bir şey varsa buydu. Mine sanki bazı şeyleri ilk kez yaşıyormuş gibiydi. Sanki daha öncesi yoktu. (Tuğrul mu? O hiç olmamıştı ki!) Ethem'in geniş bir stüdyodan ibaret evinde, her öpücük bir başka gece gemisine binip gitti.

Daha sonra? Evet daha sonra annesi ile konuşacaktı. Durumu (Ethem'i değil, Tuğrul ile durumunu) kısa, net ve kararlı bir biçimde ortaya koyacaktı. Benzer bir konuşmayı Tuğrul ile yapıp (çok kötü bir kız olmuştu, bütün bir cumartesiyi harcamamak için sabah sabah

buluşacaktı işi bitirecekti. İş zaten bir gece önce bitmişti. Ne yapsaydı, çocukcağızı (Tuğrul) yaşamı boyunca aldatsa mıydı? Asla, kimseyi aldatmazdı (Evet aldatmazdı). Ödevlerini her zaman en doğru, en önce o yapardı. İyi, doğru ve dürüsttü. Ve şimdi de aşikti. Tanrıya şükürler olsun ki köprüden önce son çıkışta Ethem karşısına çıkmıştı. Ya bir iki yıl sonra, (müdür yardımcısı falan olduğunda, ya da anne olduğunda) Ethem ile karşılaşsaydı... O zaman ne olurdu? (Yine içinden Serap'la -Tuğrul'la- tartışıyordu.) Çok kötü olurdu tabii. Aşkını kalbine gömüp, hayat boyu Tuğrul'un gömleklerini yıkardı (mahsus abartıyor, bilerek yapıyordu).

Ve Ethem ile ilişkisi gelişmeye başladı. İlk zamanlar büyüleyiciydi. Ethem mükemmel bir aşık, harika bir sevgiliydi. Birlikte gidilen tatiller, gece gezmeleri, sabah kahvaltıları... Herşey Ethem ile farklı, muhteşem anlamlar kazanıyordu. Tek sorun Ethem'in evli oluşuydu. O stüdyo da onun hem ofis hem garsoniyer olarak kullandığı bir mekandı.)

Bugünkü semineri burada noktalamadan önce şunu evödevi olarak kabul etmenizi istiyorum: fırsat buldukça, bir arkadaşınızla bu egzersizlerin benzerlerini yapın. Unutmayın ne kadar çok çalışırsa, zihin o kadar hızlanır. Bisiklete binmek gibi egzersizle gelişen bir edimdir. Haftaya daha ileri teknikler üzerine çalışacağız. İyi günler. Bu arada tahtayı silmeyin. (Çıkıp gitti. Sanki yorumları duymak istemiyordu. Mine seminerin sonuna geldiklerini anladığından, hayali aşk macerasını kısa kesmişti. Evet tabii ya, elma, şapka, bisiklete binen adam: daha hızlı düşünüp, daha hızlı yaşayacağız. Tuğrul değilse Ethem, o değilse bir başkası... Hem adama Ethem ismi de pek yakışmıyordu doğrusu. Yine de Mine tahtayı silme esprisini sevmişti. İş arkadaşlarının aynı fikirde olmadıklarını fark ettiğinde şaşırır, ve hızla salonu terketti)

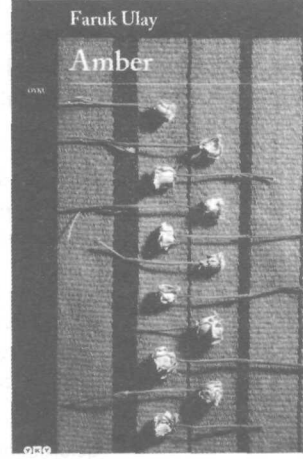
Murat Gülsoy
OYSA HERKES
KENDİSİYLE
MEŞGUL

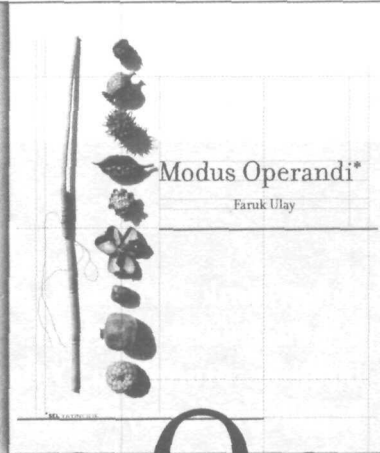
Onlar, kırık bir kalem olarak, düşmüş bir adam olarak kendilerinden geçtiler. Parça parçaydılar. Parçalar birbirine oturmuştu. Yıllarca uğraşıp kendi maceralarını kendileri yazmaya çalışmışlardı. Hep kırık dökük, hep yarım yamalak, hep sarsak, hep hatalıydı yaratmaya çalıştıkları dünya. Onların hayalleri birçoklarınıninki gibi hiçbir zaman gerçekleşemedi. Fakat bu sefer kimseye aldırmandan betonun üzerine çizdiler kendilerini. Hepsi buydu. Bir avuç kan ve biraz mürekkep.

Murat Gülsoy,

Oysa Herkes Kendisiyle Meşgul, CAN Yayınları

Y a p ı K r e d i Y a y ı n l a r ı

Modus Operandi

(öyküler)

Faruk Ulay

Hayalet Gemi
Gelecek Sefere
GÖZ Limanında...

www.hayaletgemi.com

reşimlerine açık radyo. kâinatın tüm seslerine, renklerine ve titreşimlerine açık radyo. kâinatın tüm seslerine, renklerine ve titreşimlerine açık radyo. kâinatın tüm seslerine, renklerine ve titreşimlerine açık radyo. kâinatın tüm seslerine, renklerine ve titreşimlerine açık radyo.

reşimlerine, renklerine ve titreşimlerine açık radyo. kâinatın tüm seslerine, renklerine ve titreşimlerine açık radyo. kâinatın tüm seslerine, renklerine ve titreşimlerine açık radyo. kâinatın tüm seslerine, renklerine ve titreşimlerine açık radyo. kâinatın tüm seslerine, renklerine ve titreşimlerine açık radyo.